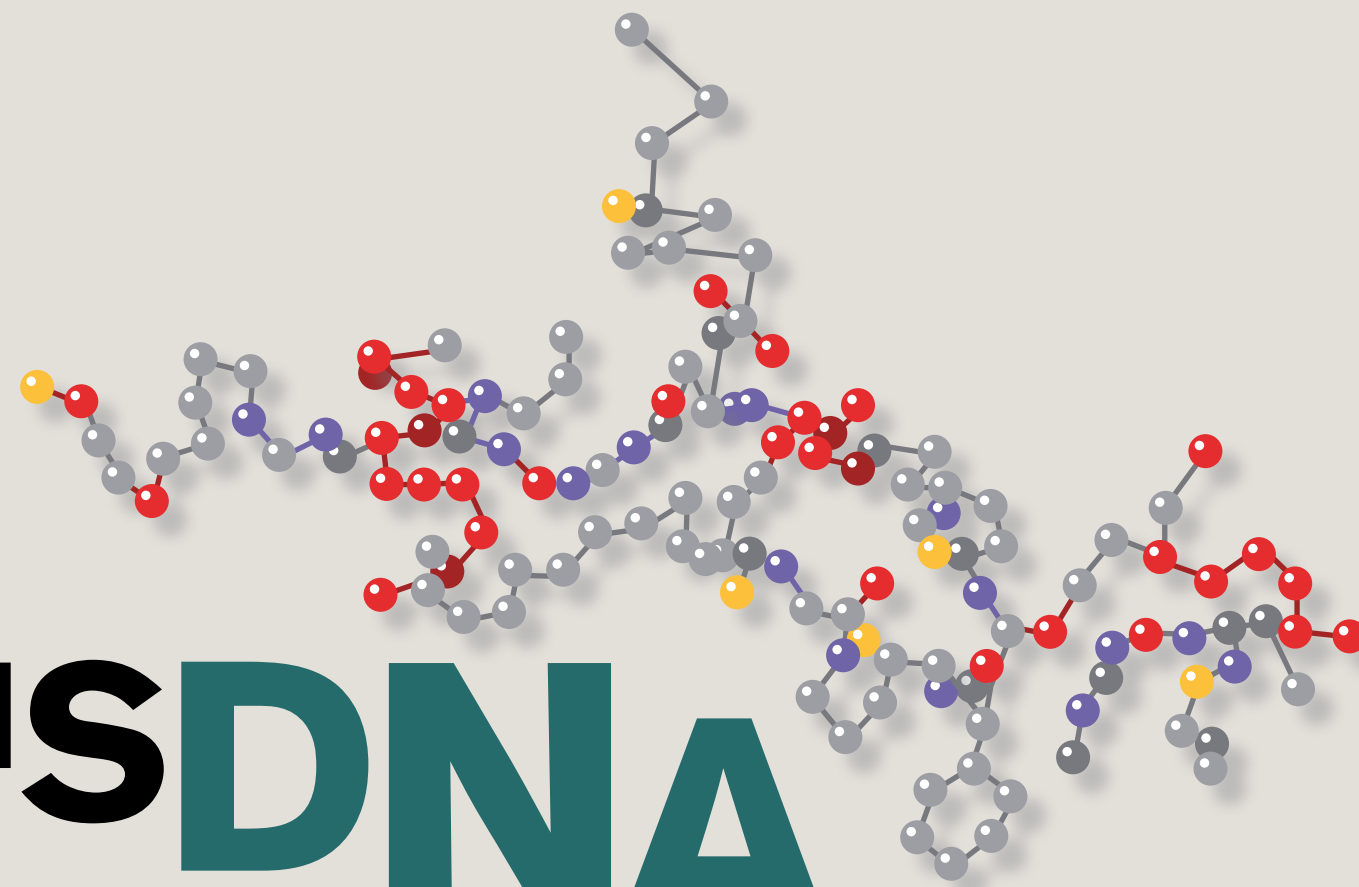
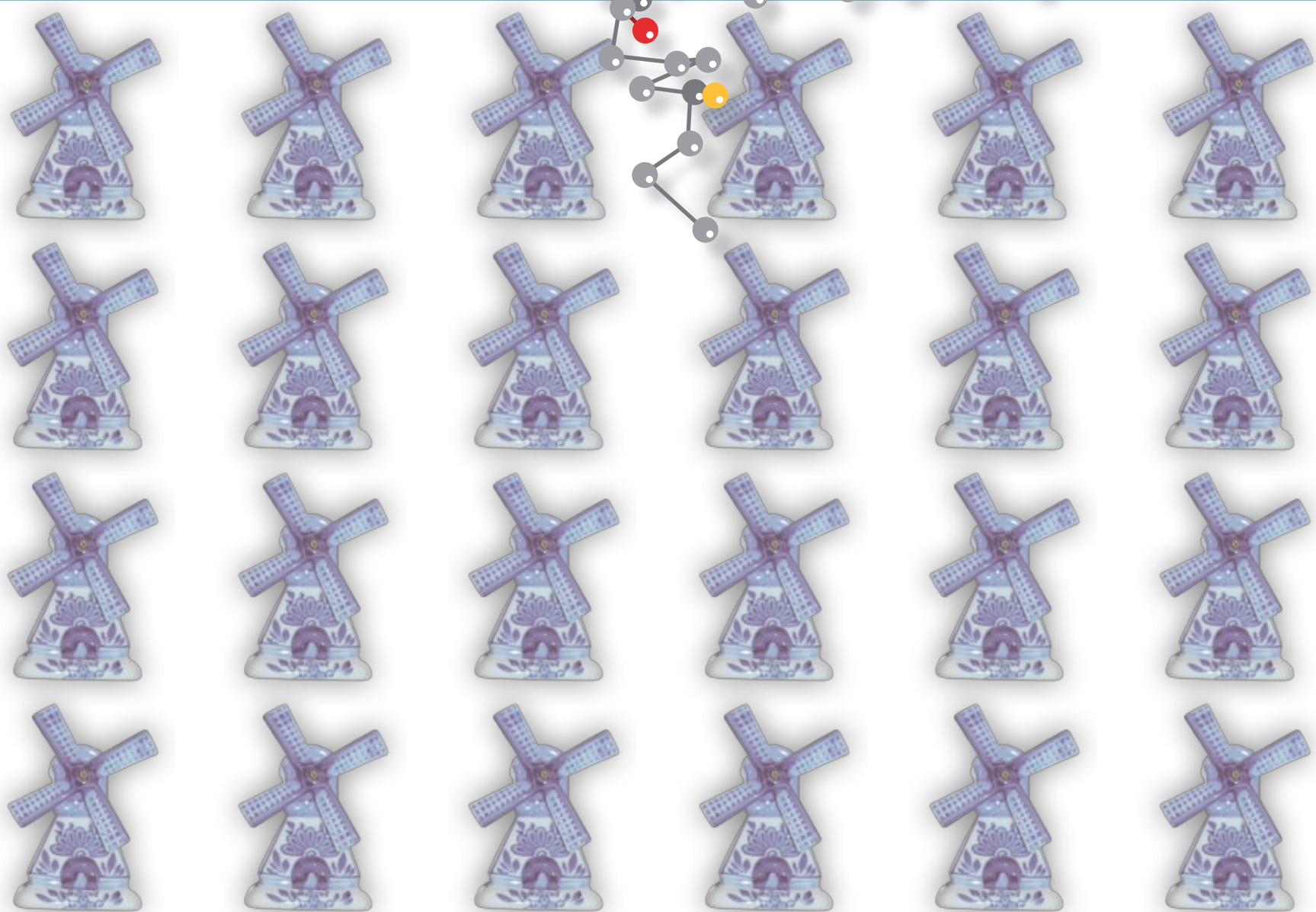
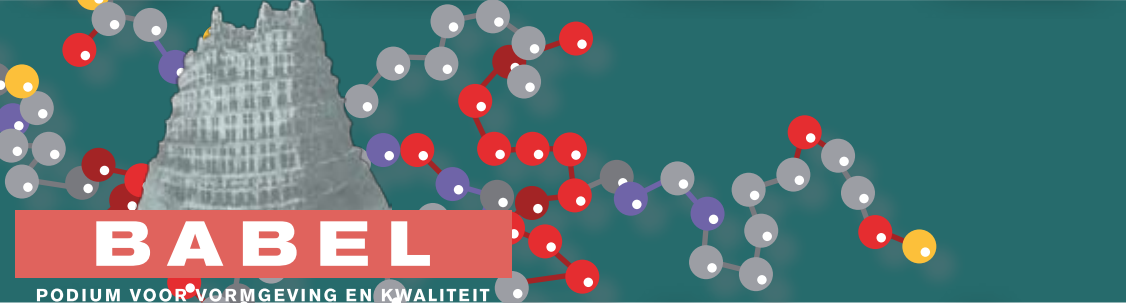
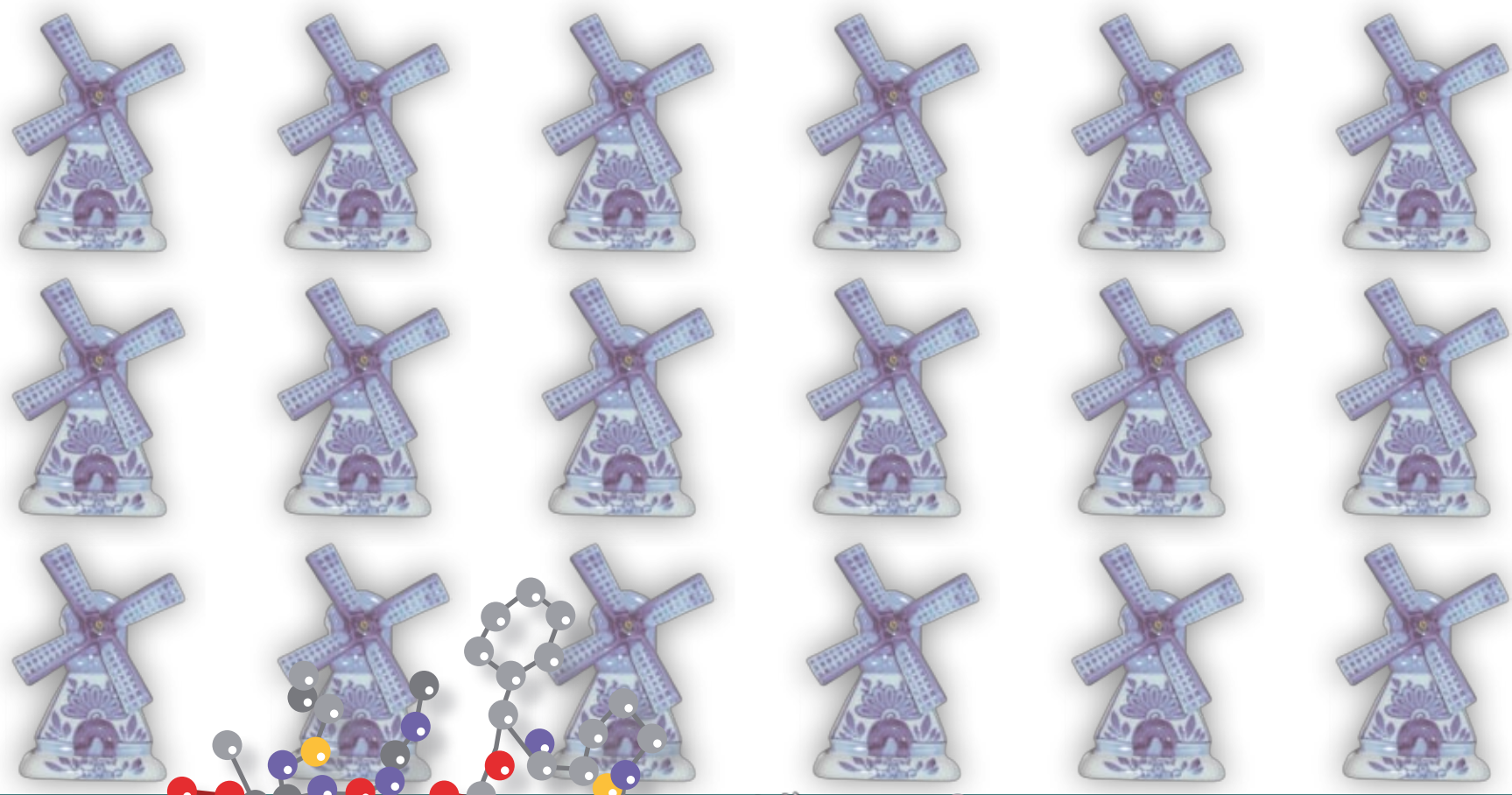

BABEL JAARBERICHT 2011

ZNSDNA
BABEL
JRBERICHT 2011

Hoofdsponsors van Babel in 2011

Aranea Repro Zaandam
Carree Architecten Zaandam
Eigen Haard Amsterdam
Gemeente Zaanstad
HSB Volendam
Parteon Wormerveer
Prins Bernhard Cultuurfonds Amsterdam
Rabobank Zaanstreek e.o. Zaandam
Rochdale Zaandam/Amsterdam
Soeters en van Eldonk Amsterdam
Stimuleringsfonds voor Architectuur
Studio Scarpa Zaandam

Sponsors van Babel in 2011

Beaumont Communicatie Management Amsterdam
BNA kring Alkmaar
Bouwbedrijf Van der Gragt Assendelft
Bouwcenter Floris Wormerveer
Business Center BedrijvigeBij Zaandam
Hooschuur Architecten Wormerveer
Funderingstechnieken 'de Coogh' Zaandam
Janssen & Dieperink Zaandam
Kuijs Reinder Kakes Zaandam
Nagtegaal & Jong Advocaten Zaandam
NV Afvalzorg Nauerna
Politie Zaanstreek Waterland Zaandijk
Timmerfabriek K. Visser & Zonen Zaandam
WormerWonen Wormer
Ymere Amsterdam
Zaanse Olie Raffinaderij Zaandam
ZVH Zaandam

Vrienden van Babel in 2011

Aannemingsbedrijf Sturm Zaandam
Adviesbureau ir. T. List Zaandam
Albert Groothuizen projectmanagement Zaandijk
Amic Wormerveer
Architectenbureau Klein Wormerveer
Architectenburo Ceas van Luit Krommenie
Bets Architecten Zaandam
BFW Architectuur Wormerveer
Bouwbedrijf J.P. Leguijt Krommenie
Bouwbedrijf Nieuwe Maten Wormerveer
Bouwbedrijf Somass Zaandijk
Bouwkundig Tekenburo BOA Assendelft
Breddels Architecten Heerhugowaard
Constructiebureau Tentij Heemskerk
Copijn Tuin- en Landschapsarchitecten Utrecht
Gerard Wijma Woningmakelaars Zaandam
H en NK Interieur Architectuur Zaandam
Heren5 architecten Amsterdam
Islant atelier voor stedenbouw Zaandam
JH Bakker Bouwprojecten Kwadijk
Kerste-Meijer Architecten Amsterdam
Reactiva Velsbroek
Rien Heijnis Interieur Zaandam
Vanderveen, Kurk & Jacobs Notarissen Zaandam

Dankzij de financiële steun van deze sponsors en vrienden zijn alle activiteiten, veelal kosteloos en met veel tijd en inzet georganiseerd door de leden van de programmaraad, mede mogelijk gemaakt. Onze dank gaat natuurlijk ook uit naar de medewerking en medewerkers van al onze bezochte locaties, onze donateurs en het belangstellende publiek bij onze activiteiten!

Wij hebben in dit jaarbericht wederom ons best gedaan alle betrokkenen die op enigerlei andere wijze Babel hebben ondersteund, zo zorgvuldig mogelijk bij de activiteiten proberen te vermelden. Iedere inzet voor alle vormen van bijdrages is hogelijk gewaardeerd.

^zNSDNA
BABEL ²⁰¹¹
^JRBRCHT

Activiteiten Babel 2011

Jaarthema 2011 Het Zaanse DNA

Achtereenvolgens hebben de volgende activiteiten plaatsgevonden met medewerking van:

BabelSalon 2011

Europose aangelegenheden - Interview
Datum: 18 januari 2011, La Brèche Wormerveer
Opkomst: 19 belangstellenden
Piet Bakker, lector crossmedia en oud journalist, in gesprek met **prof. dr. Claes de Vreese**, hoogleraar politieke communicatie aan de Universiteit van Amsterdam.

BabelDebat 2011

Actueel: **Pas op voor rotte palen!** - Discussie
Datum: 9 maart 2011, De Kade, Zaandam
Opkomst: circa 150 bezoekers
Gastspreekers: **Ron Kiburg**, actief betrokken bij funderingsherstel en volkshuisvester van Woonwinkel eigen Bouwbureau en **Paul Carree**, architect Carree Architecten
Discussieleader: **Hans Bosma**, persvoorlichter en journalist.

BabelKreativ 2011

De kracht van de 'onke' plek - Workshop
Datum: 19 februari 2011, Kreatief Pakhuis, Zaandijk
Opkomst presentatie: circa 30 bezoekers
Workshopleider: **Mathias Lehner**, architect/partner Lehner en Gunther Architecten en coördinator Podium voor Architectuur Haarlemmermeer en Schiphol
Inspiratie sprekers: **Jurgen Hogendoorn**, ontwikkelingsbedrijf Amsterdam en initiatiefnemer van Tussenruimte, **Ellen Hollenman**, beeldend kunstenaar/ontwerper bureau Islant, **Lieke Mulder**, fysisch geograaf NIOZ, **Hedwig Heinsman**, architect Dus Architecten en **Sieuwert Kramer**, Kramer Scheepsmotoren
Expertpanel presentatie: **Dennis Straat**, wethouder ruimtelijke ontwikkeling gemeente Zaanstad, **Jacques Ninaber**, landschaps-inrichting NV Afvalzorg, **Fockelien Renckens**, directrice Zaanse Museum en **Ellen Klaus**, programmamanager kunst en cultuur N-H
Deelnemers Workshop: Jan Schoen, Eva Stache, Lieke Mulder, Bas Husstage, Elsbeth Ronner, Elmo Vermijs, Ellen Holleman, Marlies vd. Linden, Jeroen Jonkers, Frans van Crasbeek, Mariken de Goede, Eduard Dirkzwager, Bart Stuart, Nanine Carree, Marcel van Wees, Saskia Beer, Klaar van der Lippe, Paul Carree, Eva Rijs, Kees Alberts, Anouk Distelbrink, Krijn van der Voorn, Carlos Beira, Linda Willemszoon en Aad Verburg.

Babelsalon 2011

De Zaanstreek in de Tweede Wereldoorlog - Interview
Datum: 15 maart 2011, La Brèche Wormerveer
Opkomst: 86 belangstellenden
Piet Bakker, lector crossmedia en oud journalist, in gesprek met **Erik Schaap**, oud gemeenteraadslid van ROSA en publicist.

BabelExcursie 2011

Valencia - Meerdaagse buitenlandexcursie
Datum: 31 maart t/m 3 april 2011, Spanje, Valencia
Deelnemers: 33 personen
Bezoek Valencia met rondleidingen o.a. door **Fedde Huistra**, Nederlands architect met een bureau in Barcelona en **Adrian Astaburuaga**, Spaans architect.

BabelDebat 2011

Het DNA van het Zaanse Landschap - Discussie
Datum: 20 april 2011, De Koekfabriek, Zaandam
Opkomst: circa 60 bezoekers
Gastspreekers: **Remco Rolvink**, architect landschapsarchitectuur en stedenbouw, **Tjeerd Bosma**, afdelingshoofd Beheer Openbare Ruimte Gemeente Bergen en **Jan Hylkema**, directeur recreatie N-H
Discussieleader: **Ronald van der Heide**, landschapsarchitect Copijn Tuin- en Landschapsarchitecten en striptekenaar.

BabelSalon 2011

Het verhaal van de stad - Interview
Datum: 17 mei 2011, La Brèche Wormerveer
Opkomst: 80 belangstellenden
Piet Bakker, lector crossmedia en oud journalist, in gesprek met **dr. Ruud Vreeman**, oud-burgemeester van Zaanstad en Tilburg.

BabelDebat 2011

Het DNA van het Zaanse Huis, regiospecifieke architectuur - Discussie
Datum: 22 juni 2011, De Koekfabriek, Zaandam
Opkomst: circa 80 bezoekers
Gastspreekers: **Wim Klaassen**, Zaanse architect en onderzoeker naar kritisch regionalisme, **Maarten Min**, architect en medeo-prichter van Min2 Bouwkunst in Bergen en **Jan Klomp**, architect/mededirecteur van Heren 5 te Amsterdam
Discussieleader: **Jacqueline van de Sande**, directeur Beaumont Communicatie Amsterdam

Dag van de Architectuur 2011

'Zelf bedacht - Zelf Verzonnen' - Divers
Datum: 25 juni 2011, verschillende locaties
Opkomst lezingen/opengestelde gebouwen: circa 250 bezoekers

Met medewerking van de Zaanse architecten **Ron Baltussen**, **Paul Carree**, **Jan Goedhart**, en **Ishak Önen** en de openstel-ling en inzet van de volgende gebouwen: **Brandweerkazerne** - Zaandam, **Trias VMBO** - Krommenie, **De Bieb** - Krommenie, **Schepenhof** - Zaandam, **OBS De Eendragt** - Wormer, **OPDC Saenstroom** - Wormerveer, **Praktijkschool de Brug** - Assen-delft, **Flamingo Casino** - Zaandam en basisschool **De Piramide** - Koog aan de Zaan.

Zaanse Archikidz

De zelf verzonnen stad - Kinderworkshop
Datum: 25 juni 2011, De Koekfabriek, Zaandam
Deelname: 110 kinderen
Met een inleidende lezing voor de kinderen door **Sjoerd Soeters**
Juryleden: **Ishak Önen**, **Wim Klaassen**, **Eva Stache** en **Beatrix Zingerle**
Begeleiding workshop door: Carlos Beira, Anouk Distelbrink, Sasa Radenovic, Hans Konijn, Aafje Meijer, Martijn van der Hout, Dirk JP Robers, Karen Weening, Paul Kramer, Nanine Carree, Christian Quesada van Beresteyn, Oscar Vos, Beatrix Zingerle, Maha Benachir, Kissiwah Mireku, Jan Willem Landman, Sem Carree, Carry van Nooijen, Rada Ruijter, Daan Schrama en Piet van Toorenenburg.

BabelCinema 2011

Rotvos - Filmvoorstelling met nagesprek
Datum: 6 juni 2011, Filmtheater de Fabriek, Zaandam
Opkomst: 47 bezoekers
Documentaire uit 2009 van filmmakers **Jan Musch** en **Tijs Tinbergen**
Gastspreker: **Piet van Houten**, secretaris
Stichting Faunabeheereenheid Noord-Holland.

BabelKreativ extra 2011

Tijdelijk gebruik en ideeën voor de Hemmes - Boekpresentatie en acties
Datum: 9 juli 2011, de Hemmes, Zaandam
Opkomst: boekpresentatie circa 35 belangstellenden
Uitgereikt aan: **Dennis Straat** - wethouder gemeente Zaanstad, **Jacques Ninaber** - landschapinrichting NV Afvalzorg en **Jan Vlaming** - secretaris Hemmes CV
Met medewerking van: **de Zaanlandsche Olieraffinaderij (ZOR)** uit Zaandam, industrieel vormgever **Pieter Brand**, multi-tasker **Bas Husstage**, **Klaar** en **Bart** van Bureau Spelen, muzikant **Robert-Jan Looyen**, filmmaakster **Heleen Snuverink** en alle belangstellenden.

Datum: 25/26 augustus 2011, de Hemmes, Zaandam
Kampeeractie: **Nanine Carree** en **Marieke Wever**

BabelVriendendag 2011

Het Zaanse DNA ervaren – Exclusieve vriendenbijeenkomst
Datum: 14 juli 2011, rondtour afsluitend in de Maria Magdalena (schuil)kerk, Zaandam
Opkomst: 45 personen
Met medewerking van **Paul Carree**, architect, **Eric van Gerrevink**, boswachter, **Andrea de Wildt** en **Jan Commissaris**, kerkbeheer-ders en **Marga Palmboom**, office manager.

BabelDebat 2011

De woonbeleving op het Zaaeneiland – Discussie
in samenwerking met Kunsteland
Datum: 9 september 2011, tent op groenstrook Zaaeneiland, Zaandam
Opkomst: circa 120 bezoekers
Inleider: **Hans Staller**, strategisch beleidsregisseur bij gemeente Zaanstad. Gastspreekers ontwerpers Zaaeneiland: **Rudy Uytengaak**, architect pierwoningen en appartementengebouw, **Peter de Ruyter**, landschapsarchitect bij Bureau Hosper en verantwoordelijk voor het stedenbouwkundig plan. Met medewerking van toenma-lige ontwerpers **Roelf Steenhuis** en **Richard Lavington**, bouwer **Rein Willems** en stedenbouwkundige van de gemeente Zaanstad **Ted van Galen**. Discussieleader: **Jacqueline van de Sande**, directeur Beaumont Communicatie Amsterdam.

BabelSalon 2011

Nieuwe media: Moeten wij hier wat mee? - Interview
Datum: 20 september 2011, La Brèche Wormerveer
Opkomst: 55 belangstellenden
Hans van den Pol, cultureel actieve Zaankanter en documentaire-maker, in gesprek met **Tom Bakker**, onderzoeker communicatie-wetenschap aan de Universiteit van Amsterdam.

BabelDebat 2011

Het DNA van de Stad - Discussie
Datum: 12 oktober 2011, De Koekfabriek, Zaandam
Opkomst: circa 85 bezoekers
Gastspreekers: **Marlies Rohmer**, architect en eigenaar architec-tenbureau **Marlies Rohmer** en **Eduard Dirkzwager**, 'streekmar-keteer' bij Stichting Marketing Zaanstreek. Zaanse Pannelleden: **Isabella de Jong**, directeur Kunstcentrum, **Piet Keijzer**, oud wethouder Wonen en **Hans Kuyper**, voormalig stadsdichter.
Discussieleader: **Joke Bosch**, communicatie manager.

BabelExpo 2011

Het Zaanse DNA in beeld gebracht - Expositie
Datum: 13 oktober t/m 5 november, de Bieb, Zaandam
Geschat aantal bezoekers: 300 tot 400 belangstellenden
De foto's (onder dankzegging) zijn aangeleverd door: Annemijn Leguijt, Bart Leusink, Clara Balke, Conny Scholtes, Elly Spillekom, Erik Schaap, Ewald Antonissen, Gerda Bakker-Visser, Gerrit Bassein, Hugo van der Brugge, Jan Nijkamp, Joke Kok-Koster, Karin Mak-Dickhoff, Karina Timmer, Katrine van Klaveren, Lonneke Koolman, Mark van Westervoort, René Bouwmeester, Simone Ron-chetti, Rob Vaessen, Roelof Foppen, Trudi Sennhauser, Edith van Leeuwen, Wim Visser, Wim Brinkman, Marieke Ros, Amber Rijcken, Songul Mutluer, Frouke Hoekstra, Esther Prinsze, Lex Boelhouwer.
Vormgeving expositie: **Jan Schoen** - Studio Scarpa.

Babelexpositie 2010

Het Nieuwe Rijksmuseum - Filmvoorstelling met nagesprek
Datum: 7 november 2011, Filmtheater de Fabriek, Zaandam
Opkomst: 43 bezoekers
Documentaire uit 2008 van filmmaker **Oeke Hoogendijk**
Nagesprek met alle bezoekers.

BabelSalon 2011

Minder misdaad in de Zaanstreek dankzij het Veiligheids-huis? - Interview
Datum: 15 november 2011, La Brèche Wormerveer
Opkomst: 18 belangstellenden
Piet Bakker, lector crossmedia en oud journalist, in gesprek met **Maura Timmer**, ketenmanager Veiligheidshuis Zaanstreek-Waterland.

BabelSlotDebat 2011

(de waarde van) Het Zaanse DNA - Lagerhuisdebat/discussie
Datum: 14 december 2011, de Doopsgezinde Vermaning, Wormerveer
Opkomst: circa 60 bezoekers
Jury: **Ellen Holleman**, beeldend kunstenaar en partner bij Islant atelier voor Stedebouw, **Erik Schaap**, mede-auteur van het boekje 'Pluut!' over de ziel en zaligheid van (de bewoners) van de Zaaans-treek, en o.a. ook Zaanse publicist en ex-raadslid.
Discussieleader: **Stefan Wijers**, dagvoorzitter, gespreksleider en moderator. Met medewerking van **Bas Husstage**, o.a. stadsdichter en eigenaar tekstbureau Woordenschat, **Heleen Snuverink** van Lenafilm, **Vincent Palmboom** en vooral alle meedebatterende bezoekers.

Voorwoord

Onze gerichte zoektocht naar het 'Zaanse DNA' is vorig jaar grotendeels ten einde gekomen. Binnenkort zal onze 'Zaanse DNA-waaier' gaan verschijnen ter verduidelijking van de typerende kenmerken van de bewoners, het water, de bebouwing en het landschap in onze streek.

De Zaanse identiteit heeft volop in de aandacht gestaan. Met het jaarthema wilde Babel - na jaren van stadsuit-breidingen met weinig echte Zaanse identiteit - met alle burgers en professionals een discussie op gang brengen over de kenmerken, die de Zaanstreek zo typisch Zaans maken. En, hoe voorkomen kan worden, dat deze typische karaktertrekken van de Zaanstreek verloren gaan. Nu ik deze verslagen over onze activiteiten teruglees, besef ik dat wij hierin meer dan geslaagd zijn!

De discussie en gevolgen van onze funderingsproblematiek door onze slappe veenlaag en houten fundering is nog steeds actueel. Deze bedreiging treft ook de sociale samenhang van met name de oudere wijken. Of het debat over de kwaliteiten, kansen én bedreigingen van het Zaanse Landschap. Hoe worden - deels tegenstrijdige - belan-gen van agrarische ontwikkeling, leisure en toerisme, natuur en milieu, en cultuurhistorie/archeologie tegen elkaar afgewogen? Waar liggen kansen? Eveneens boeiend waren de avonden over de zoektocht naar de Zaanse architectuur vanuit de begrippen 'Genius Loci' en 'regionalisme' en de identiteitsconcepten van onze stad. Alle discussies zijn eind december afgesloten met een succesvol Lagerhuisdebat, met name door de actieve, fantastische en soms humoristische deelname van deskundigen en belangstellenden! Onze zoektocht naar het Zaanse DNA is ook fenomenaal ondersteund door de expositie die wij van aangeleverde foto's hebben kunnen maken. Onze oproep het kenmerkende karakter of de ziel van de Zaanstreek in beeldmateriaal bloot te leggen, leverde ruim 100 foto's op.

De reputatie van en belangstelling voor Babel, in de Zaanstreek en daarbuiten, blijft breed groeien. Overdonderend is het animo voor onze - ooit kleinschalig begonnen - buitenlandexcursies. Dat lijkt ook wel begrijpelijk, als u het enerverende verslag van het bezoek aan Valencia zult lezen. Bijzonder was ook dit jaar weer Babelkreativ. Eén dag lang brainstorms leverde een caleidoscoop aan ideeën op voor de 'onke' plek de Hemmes. Deze zijn gebundeld in een boekwerkje en later op een zomerdag gepresenteerd. Met ludieke acties werd aan de Hemmes weer wat kleur gegeven. Verassend was 'het weer' op onze zomerse Vriendendag, die een heftige wijziging in ons programma bracht, maar onze organisatie op een heel creatieve wijze a la minute wist op te lossen.

Ik kan in dit voorwoord niet volledig zijn, maar het volgende wil ik op deze plek eveneens niet onvermeld laten. De stormloop en het enthousiasme van ruim honderd kinderen die tijdens de Dag van de Architectuur hun eigen stukje 'zelfverzonnen' droomstad bouwden. En trots zijn wij ook op het hoge niveau van de BabelSalon avonden, die met haar vijfde seizoen een begrip is geworden en garant staan voor indringende gesprekken met prominente gasten.

In deze - economische - roerige tijden blijven wij proberen met elkaar ontwikkelingen op het gebied van vormgeving onder de aandacht te brengen. En samen de kwaliteit van de Zaanstreek nog hoger te krijgen. Mijn waardering is groot voor alle (financiële) steun en support en de (vrijwillige) inzet van alle bestuursleden en de programmaraad.

Gerrit Teders, voorzitter Stichting Babel

Europese aangelegenheden

INTERVIEW

Gast was prof. dr. Claes (spreek uit Klees) de Vreese, hoogleraar politieke communicatie aan de Universiteit van Amsterdam, Deen van geboorte die razendsnel Nederlands spreekt. Hij werd welkom geheten door prof. dr. Jaap Franse (coördinator Babel Salon) en kreeg als eerste vraag van dr. Piet Bakker, lector Cross media aan de Hogeschool Utrecht, hoe hij op het thema Europa was gekomen.

BabelSalon

Datum: 18 januari 2011
Locatie: La Brèche, Wormerveer
Opkomst: 19 belangstellenden

Piet Bakker in gesprek met prof. dr. Claes de Vreese, hoogleraar politieke communicatie aan de Universiteit van Amsterdam.

Eind jaren negentig stelde De Vreese, tijdens een onderzoek bij het NOS-journaal, tot zijn verbazing vast dat de Nederlandse media vrijwel geen aandacht besteedden aan 'Europa' en dat nauwelijks debat werd gevoerd, terwijl Nederland toch een van de oprichters is van de Europese Gemeenschap. Politieke partijen verschilden nauwelijks in opvatting en in Nederland kwamen politici weg met onwetendheid over Europa en anderzijds gebruikten zij dit instituut ter rechtvaardiging van onwelgevallige besluiten: 'Europa wil het'. In Nederland bestond een 'permissieve consensus' over Europa: je kan er weinig op tegen hebben.

In het buitenland hebben de discussies niet tot consensus geleid maar wel tot meer genuanceerde opvattingen over Europese aangelegenheden. In Duitsland zetten de Groenen in de jaren negentig het milieu als Europese kwestie op de agenda wat aanleiding gaf tot ferme discussies. Ook in het Verenigd Koninkrijk liepen de gemoederen hoog op over wel of niet toetreding tot de EG, de omvang van de financiële bijdragen en de eventuele deelname aan de euro-muntunie. In Denemarken waren diverse verdragen onderwerp van referenda en an verhitte debatten tussen voor- en tegenstanders.

De Nederlandse mediapresentaties over Europa zijn niet erg wervend. Een sprekend hoofd laat vanuit Brussel weten dat 'we het goed hebben gedaan' of dat het tegenvallende resultaat 'ligt aan de anderen'. Dat kan anders, zoals de BBC beeldend liet zien. Bij de introductie van de € filmden zij aan de Frans-Duitse grens het gedoe rond het inwisselen van de verschillende munteenheden: daar zou de € een eind aan maken. Dat is meer werk, maar maakt Europa 'levender'.

De Vreese heeft zich, bij zijn adviezen aan het NOS-journaal, afgevraagd of bij voorbeeld het filmen van allerlei bedrijvigheid in Flevoland, tot stand gekomen dankzij Europese subsidies, Europa niet meer tot leven brengt dan een pratende politicus of correspondent vanuit Brussel, waar dagelijks persconferenties zijn en waar het wemelt van de correspondenten. Op een gegeven moment waren er zelfs meer dan in Washington en ze lopen allemaal achter elkaar en de Financial Times aan. Dat dagelijkse Europese nieuws wordt niet erg aantrekkelijk gevonden, reden waarom NRC-Handelsblad de Europa-pagina, opgezet in 2004 in de aanloop naar het referendum over de Europese 'grondwet', weer heeft afgeschaft.

Noch in het falende referendum in 2005 noch in de aangekondigde onderhandelingen over de toetreding van Turkije zag het toenmalige kabinet Balkenende II aanleiding voor het entameren van een inhoudelijk debat. Gekozen werd voor een voorlichtingscampagne - 'Europa best belangrijk' - over de Europese integratie en uitbreiding. Het debat werd aangezwengeld door de Socialistische Partij (SP), de Lijst Pim Fortuyn (LFPF), de lijst Wilders en de Christen Unie (CU) die zich tegen Europa verklaarden. Hoewel de Nederlandse regering verbaasd was over de uitslag, had De Vreese het overweldigende 'Nee tegen Europa' voorspeld. De uitkomst van het referendum heeft niet geleid tot voortzetting van het debat en nu, anno 2011, is er nog steeds weinig interesse.

In een interview met NRC-Handelsblad van 7 januari jl. doet De Vreese een nieuwe voorspelling en wel dat Mark Rutte eind 2011 nog steeds premier zal zijn van dit minderheidskabinet met gedoogsteun van de PVV (Partij voor de Vrijheid). Hij geeft daarvoor diverse argumenten die pleiten tegen nieuwe verkiezingen, zoals de uitputtende investering in de afgelopen Tweede Kamer-verkiezingen en de daaropvolgende formatie en de verwachting dat geen winst is te behalen behalve door de VVD. De PVV heeft geen erg trouwe aanhang en kampte tot voor kort met interne problemen.

Piet Bakker meent dat de PVV niet zo rationeel lijkt als De Vreese suggereert, maar De Vreese ziet in Wilders een buitengewoon slim politicus, zoals bijvoorbeeld blijkt uit zijn omgang met Minister Leers van Immigratie en asiel. Wilders valt hem aan maar laat hem niet vallen. Net als de Deense populistische Volkspartij, zal Wilders campagne voeren tegen besluiten die hij heeft gedoogd of zelfs gesteund. Een signaal is dat hij, onmiddellijk na de verkiezingen, zijn standpunt over de AOW veranderde, en te zijner tijd zal hij 'Europa' verwijten dat hij zijn beloftes over verandering van de Nederlandse regelgeving op het terrein van integratie en immigratie niet heeft kunnen inlossen. Wel is de positie van de PVV wankeler dan die van de Deense Volkspartij die al tien jaar bestaat en een echte partijstructuur met leden kent. Bovendien heeft het Deense parlement maar één kamer in plaats van twee zoals in Nederland.

Vanuit de zaal komt de vraag of de nieuwe media een rol zouden kunnen spelen in het verbreiden van de 'Europese gedachte'. Dat zou kunnen als de wil er was. Er is een EU-commissaris met communicatie in de portefeuille, maar bij de Europese commissie bestaat niet veel behoefte aan informatie over de interne (conflicteuze) gang van zaken, zoals bij voorbeeld over de Europese rekenkamer. Er is een schaars bezochte en dus weinig effectieve website. Communicatie wordt in Brussel gezien als voorlichting en daartoe wordt aardig lesmateriaal gemaakt.

De Vreese antwoordt bevestigend op de vraag of de Nederlandse burger bewust buiten de deur is gehouden waardoor de negatieve gevoelens ten opzichte van Europa zijn verstrekt en het gevaar bestaat dat een eventueel debat slechts twee standpunten, positief en negatief, kent. De legitimiteit van Europa is ook aangetast door de grotere bemoeienis met interne Nederlandse aangelegenheden zoals de woningbouw en door het niet nakomen van beloftes gedaan door Nederlandse en Europese parlementariërs. Het Europees Parlement wordt steeds belangrijker wat ook blijkt uit de achtergronden van verschillende leden, zoals de ex-premier van België, Guy Verhofstadt. Het zijn niet langer alleen beginnende politici.

De Vreese meent dat ideologische bevoegenheid in de Nederlandse debatcultuur, als onderdeel van de Noord-Europese, ontbreekt. Een principieel aangezet debat wordt al snel praktisch van aard en inhoud, maar dat hoeft het voeren van een goed debat niet in de weg te staan.

Ter afsluiting van de avond dankt Jaap Franse spreker en interviewer voor de bevoegen avond en hij wijst de aanwezigen op hun eigen verantwoordelijkheid voor een inhoudelijk debat over Europa.

Pas op voor rotte palen!

ACTUEEL

Op veel plekken in Nederland bestaat de bodem in hoofdzaak uit veen.

Echter nergens is de veenlaag zo slap als in de Zaanstreek. Zo licht mogelijk

bouwen was dan ook het devies. Hout is een licht bouw materiaal dat ongelijke zettingen makkelijk opvangt en bovendien in de Zaanstreek ruim voor handen

was. Voor het funderen werd altijd hout gebruikt. Deze ontwikkelingen van de

paal hebben het karakter van woningen en wijken in hoge mate bepaald.

De laatste jaren is echter duidelijk geworden dat de houten paalfunderingen om

meerdere redenen problemen veroorzaken. Hele wijken kunnen langzamerhand

de grond inzakken, met als gevolg omvangrijke schade aan de woningen.

Hierdoor worden zowel particuliere eigenaren als woningcorporaties gedwongen

fors te investeren.

BabelDebat

Datum: 9 maart 2011

Locatie: De Kade, Zaandam

Opkomst: circa 150 bezoekers

Gast sprekers:

Ron Kiburg, actief betrokken bij funderingsherstel en volkshuisvester van Woonwinkel eigen Bouwbureau en Paul Carree, Carree Architecten

Discussieleider:

Hans Bosma, persvoorlichter en journalist

Dat de palenproblematiek speelt in de Zaanstreek was te zien aan de grote hoeveelheid mensen die op de discussieavond waren afgekomen: bewoners, politici, wethouders, bouwers, financiers, corporaties etc.

De eerste inleider, Ron Kiburg, werd door de discussieleider Hans Bosma geïntroduceerd als palenkenner. Hij ging in op de problemen die voorkomen bij houten palen. Allereerst de grenen houten palen bacterie. Deze bacterie eet na 40 jaar incubatietijd de paal van binnen naar buiten op, hierdoor verliest de paal draagkracht. De heer Remco Offenberg van IFCO funderingstechnieken vulde aan dat dit ook speelt bij vuren palen. Maar de bacterie tast het spint aan en vuren heeft minder spint. Het tweede probleem is de verlaging van het grondwaterpeil. Deze wordt verlaagd, om te zorgen dat het veenweidelandschap door inklinking van het veen niet volloopt met water. Hierdoor komen de houten palen echter boven het grondwaterpeil, wat schimmelvorming en rotting tot gevolg heeft. Als derde probleem werd negatieve kleef genoemd. De inklinkende grond blijft aan de paal hangen en vormt een extra belasting op de paal, waardoor de constructie kan verzakken. Ook trillingen van het wegverkeer kan als gevolg hebben dat er negatieve kleef ontstaat of door wisselende druk, het 'hamertje-tik' effect. Tenslotte kunnen grondroeringen (uittrekken van damwanden, heien van een stalen buis) trillingen veroorzaken die tien huizen verderop schade kan veroorzaken.

Maar hoe groot is deze problematiek nu eigenlijk in Zaanstad? Wareco heeft in 1999-2000 en in 2008-2009 onderzoek gedaan in verschillende woonwijken in de Zaanstreek, waarbij de woningen in verschillende categorieën zijn gedeeld: cat. 0 reeds hersteld, cat. I geen dringende maatregelen nodig, cat. II binnen 25 jaar, cat. III binnen 10 jaar en (door Zaanstad toegevoegd) cat. III+ zo spoedig mogelijk. Zowel in het onderzoek van 1999-2000 als 2008-2009 behoorde meer dan de helft tot cat. 1 en een derde tot cat. III. Geschat wordt dat 46,5 % van de laagbouw woningen in de Zaanstreek t/m de jaren '80 gebouwd zijn op houten palen. Ron Kiburg stelde voor dat bewoners zich zouden gaan organiseren en zich laten adviseren over de mogelijkheden en de problemen die in hun blok spelen.

De tweede inleider, architect Paul Carree, hield zijn verhaal over het DNA van de Zaanse wijken. Om aan te tonen dat, wanneer er gekozen wordt voor sloop i.p.v. funderingsherstel, er zorgvuldig moet worden omgegaan met nieuwbouw. Welke karakteristieken kent de Zaanse buurt? In de woningbouw is een groot verschil in de woningen van vóór 1910 en na 1910. Vanwege de invoering van de woningwet en het ontstaan van woningbouwverenigingen werden woningen vanaf 1910 collectief neergezet. Woningbouwverenigingen gebruikten de grote gaten/weilanden in de stad om de vraag naar goede woningen te beantwoorden.

De Zaanstreek kent een uniek verkavelingsmodel: de dijk (Westzijde) langs de Zaan was een levendige straat waarlangs de kooplui woonden. Op de paden die aan die dijk lagen, woonden de arbeiders en op het einde van het pad stond de molen. De paden staan loodrecht op de dijk, maar door het meanderen (slingeren) van de Zaan ontstond een convex en concaaf padenstructuur. Het gehele leven van de arbeiders speelde zich af op het pad. Hierin bevonden zich winkels, een badhuis, de kerk, een volkspark, de bank en het ziekenhuis. De architectuur kenmerkt zich door het metselwerk en de baksteendetails. De diversiteit maakt de buurten nog steeds geliefd en hierdoor is de bereidheid tot funderingsherstel groot.

Het leven in de negentiende eeuw was niet zo goed; ondervoeding, slechte hygiëne en veel mensen op een kleine oppervlakte. Als reactie hierop ontstond de idealistische tuinstadgedachte van de woningbouwvereniging. Gezonde woningen voor iedereen, in het groen, met een grote maat van controle. Voorbeelden in Zaandam zijn bijv. de P.L. Takbuurt met de kenmerkende brink (het Talmplein) en de buurt rondom het Albert Hahnplantsoen. Ook het Vissershop is vanuit de tuinstadgedachte ontstaan.

In Oud-West zijn verschillende vormen van stadsvernieuwing herkenbaar, enerzijds de bulldozer, anderzijds het maatwerk. In de Spoorbuurt is een geheel nieuwe wijk neergezet, homogeen van opzet, waar het prima wonen is. De structuur heeft echter niets te maken met de historie, de bulldozer is hier ingezet. Het naastgelegen Statenhoek is in de jaren '60 gebouwd op de plek van een oude houtwerf. Hier heeft een schaalvergroting plaatsgevonden, die geheel lost staat van de padenstructuur.

In de Harenmakerbuurt is een mix van nieuwbouw en herstel te vinden. Een buurt met een fijnmazige structuur, waar ook dwarsverbindingen zijn gemaakt. Hiermee wordt het nadeel van de padenstructuur opgelost: het contact op het pad is goed, maar de contacten tussen de paden onderling zijn nihil, vanwege de weinige dwarsverbindingen. Op de oude paden, zoals de Parkstraat en de Ooievaarsstraat is een diversiteit van woningen te vinden, veelal particulier bezit.

Er is een groot verschil binnen de stadsvernieuwing voor particulieren en woningbouwverenigingen. Particulieren hebben vaak de woningen te duur gekocht en zodoende een te hoge hypotheek, waardoor ze geen extra geld kunnen lenen om de woning te vernieuwen of te herstellen. Terwijl de woningen van de woningbouwvereniging soms al zijn afgeschreven, zodat ze in één keer kunnen vernieuwen. Een goed voorbeeld is het Vissershop, die geheel op de schop is gegaan, maar waar de typerende details en de wegenstructuur in de huidige nieuwbouwwijk behouden is gebleven. Zowel in de Burgermeesterbuurt als in de Klamperstraat (Rosmolenbuurt) is een goede mix van herstel en nieuwbouw van woningen. Een deel van de Rosmolenbuurt is al platgegooid, maar vanwege de crisis wordt er niet gebouwd. Een andere buurt waar de paalfundering spoedig op de agenda staat is de Havenbuurt. Opmerkelijk daar, is dat de particulieren al van start zijn gegaan, terwijl de woningbouwverenigingen een afwachterende rol spelen, mede omdat de woningen te klein zijn voor deze tijd. Ex-wethouder Piet Keijzer reageerde dat de economische situatie het probleem van het slopen grotendeels vanzelf oplost. Woningcorporaties zijn voorzichtiger: de tijd van de grote gebaren is voorbij.

In het maatwerk van de particuliere woningen is ook de anarchistische Zaanse kant zichtbaar. Iedereen wil zijn eigen paleisje bouwen: optoppen, uitbouwen, dakkapellen. Hetgeen van binnen een mooie ruime woning oplevert, maar wat er aan de buitenzijde vaak rommelig uitziet.

Door Ron Kiburg werd hierna een voorstel gedaan voor de financiering van funderingsherstel. De mogelijkheid om bij de gemeente een zachte lening voor funderingsherstel aan te vragen loopt in 2011 af en is alleen weggelegd voor gebieden waar onderzoek is gedaan. Wel is er volgens Willeke Koops, beleidsmedewerker wonen Gemeente Zaanstad, nog mogelijkheid tot onderzoekssubsidie voor de staat van de fundering in de woning.

In totaal moeten de komende jaren de fundering van 833 woningen per jaar worden hersteld. Dit kan, volgens Ron Kiburg, middels het financieringsfonds. Dit is een revolverend fonds, dat na 9 of 10 jaar haar saldo plafond bereikt, afhankelijk van 1% rente of niet.

Funderingsherstel vereist regie van alle actoren, zowel voor de uitvoering als voor de financiering, via Publiek Private Samenwerking. Oprichten van een Belangenorganisatie van Eigenaren is voor bewoners van belang om als actor te kunnen functioneren. De uitvoering zou een samenwerking kunnen zijn tussen: Gemeente, Corporaties en Eigenaren. En de financiering door de gemeente, banken en eigenaren.

Verder komen door krachten te bundelen. Dat is het idee.

2012 is door de VN uitgeroepen als het Jaar van de Coöperatie. Als coöperatieve bank ondersteunen wij projecten die gericht zijn op het verbeteren van een maatschappelijke, duurzame en leefbare samenleving. Stichting Babel doet dit door het creëren van een platform waar kennis en ervaringen uitgewisseld worden omtrent stedelijke ontwikkeling, architectuur en vormgeving. Samen sta je ten slotte sterker. Verder komen door krachten te bundelen. Dat is het idee.

Het financieringsmodel werd kritisch bekeken door het publiek. Linette Pielkenrood gaf aan dat ook de Gemeente het geld moet lenen met rentepercentages. Dat klopte volgens Jeroen Olthof, wethouder wonen, 'wij hebben het geld niet liggen'. Martin Hofstede, directeur Rabobank, gaf aan dat zij graag willen meefinancieren, maar dat het probleem ligt bij AFM (Autoriteit Financiële Markten). Ze zijn verbonden aan maximumbedragen die zij mogen uitlenen aan particulieren.

Gerrit Teders, voorzitter Babel, refereerde naar een eerdere Babel discussieavond over herstructurering waarin Ella Vogelaar zei dat de corporaties en de Gemeente samen uitspraak moeten doen over de kwaliteit van de wijk. Iemand moet de regie voeren. Het gaat niet zozeer om wie dat doet, maar meer de noodzaak dat die er moet zijn.

De overheid heeft, volgens Olthof, een toezichhoudende taak. Een eigenaar is zelf primair verantwoordelijk voor de kwaliteit van de woning. Dit gebeurt volgens Ron Kiburg al in de Havenbuurt of de Pieter Latensteinstraat, waar het lukte om hele blokken zover te krijgen om mee te doen met het funderingsherstel. 'Blokhoofd' René de Reus uit deze straat gaf aan dat het wel fijn zou zijn als er meer voorlichting gegeven werd of gewaarschuwd werd voor de paalproblematiek. Piet Keijzer wilde graag weten of de sociale cohesie door samen zo een project aan te gaan verbeterd. Dat dacht het blokhoofd niet. Volgens Ron Kiburg hangt dit vanaf van hoe de groep hier tegen aan kijkt. Tijdens het proces ontstaan vaak wrijvingen, maar - als het achter de rug is - is men toch trots op het resultaat en is de tevredenheid groot.

Er was ook wat onrust ontstaan in de zaal, door de grootte van de omvang van het aantal woningen die te maken hebben met funderingsproblemen, bijvoorbeeld Westerkooij. Peter den Nijs, Wareco, was tijdens zijn onderzoekswerkzaamheden, ook wel geschrokken van het aantal woningen in categorie 3. Maar in de nieuwe buurten vanaf de jaren '80 zijn geen houten palen meer gebruikt en de incubatietijd voor de bacterie is 70-90 jaar is. Volgens Frans Holtenman, bewoner Burgemeesterbuurt, is er ook een groot probleem door de trillingen van het vrachtverkeer. Hierdoor gaat de staat van de woningen snel achteruit. Naar aanleiding van de onderzoeksresultaten heeft de gemeente risicoanalyses uit laten voeren over hoe werkzaamheden in de straat moeten worden uitgevoerd, bijvoorbeeld het riool en trillingsarm heien etc. Dit is vrij uniek voor een gemeente. Verdergaand over de riolering, ontstond er een discussie over het niveau van de Peilbuizen. Deze worden door de gemeente gemeten maar niet openbaar gepubliceerd. Hans Grotenbreg, Gemeente Zaanstad, gaf aan dat dat komt omdat er een toelichting bij nodig is om deze gegevens goed te kunnen interpreteren.

Tenslotte kaartte Bosma nog even het onderwerp belangenvereniging aan. Sommige bewoners leek dat te lastig, een ander kwam met een voorstel dat ook voor koop eengezinswoningen een Vereniging van Eigenaren (VVE) voor de gezamenlijke zorg zou moeten worden opgezet. Een laatste bewoner vroeg zich af of een belangenvereniging per blok de uitkomst zou zijn. Ron Kiburg reageerde hierop dat het lastig is om een vereniging voor zo'n korte tijd op te richten en voornamelijk lastig naderhand weer af te breken. Hij ziet toekomst voor verenigingen op wijkniveau. Op een grotere schaal, stedelijk niveau, kunnen belangenverenigingen functioneren als gesprekspartner tussen de verschillende partijen.

Bosma vroeg zich af of de woningbouwvereniging een skelet zou kunnen bieden voor particulieren in dit proces. Flip van de Pitte, projectleider Parteon, durfde dit niet te zeggen. In de Rosmolenbuurt is er een projectbureau Dwarsstraten, die particulieren adviseert. Peter Hilderling, directeur Eigen Haard, gaf aan in Zaanstad alleen nieuwe woningen te bezitten. Maar bij grote herstelwerkzaamheden in gemixte woonblokken in Amsterdam is er zeker een raamwerk voor de particulier. Dit bestaat uit het delen van kennis, maar geen financiering.

De avond werd afgesloten met een nieuwe invalshoek van Wim Visser, Timmerfabriek Visser. Hij stelde de vraag of de grote hoeveelheid gif in de grond dodelijk zou kunnen zijn voor de houtbacterie? Dat was volgens, Peter den Nijs nog niet vastgesteld.

Rabobank Zaanstreek sponsort Stichting Babel.

Rabobank. Een bank met ideeën.

www.rabobank.nl/zaanstreek

De kracht van de 'onke' plek

WORKSHOP

BabelKreativ

Datum: 19 februari 2011, Kreatief Pakhuis, Zaanwijk

Opkomst presentatie: 30 bezoekers

Workshopleider:

Mathias Lehner, architect/partner Lehner en Gunther Architecten en coördinator Podium voor Architectuur Haarlemmermeer en Schiphol

Deelnemers Workshop:

Jan Schoen, Eva Stache, Lieke Mulder, Bas Husslage, Elsbeth Ronner, Elmo Vermijs, Ellen Holleman, Marlies v.d. Linden, Jeroen Jonkers, Frans van Crasbeek, Mariken de Goede, Eduard Dirkzwager, Bart Stuart, Nanine Carree, Marcel van Wees, Saskia Beer, Klaar van der Lippe, Paul Carree, Eva Rijs, Kees Alberts, Anouk Distelbrink, Krijn van der Voorn, Carlos Beira, Linda Willemszoon en Aad Verburg

Inspiratie sprekers:

Ellen Hollenman, beeldend kunstenaar/ontwerper bureau Islant, Lieke Mulder, fysisch geograaf NIOZ, Jurgen Hogendoorn, ontwikkelingsbedrijf Amsterdam en initiatiefnemer van Tussenruimte, Hedwig Heinsman, architect Dus Architecten en Sieuwert Kramer, Kramer Scheepsmotoren

Expertpanel presentatie:

Jacques Ninaber, afdeling landschapsinrichting NV Afvalzorg, Dennis Straat, wethouder ruimtelijke ontwikkeling gemeente Zaanstad, Fockelien Renckens, directrice Zaanse Museum, Ellen Klaus, programmamanager kunst en cultuur Noord-Holland

Architecten, beeldend kunstenaars, vormgevers, ontwerpers, musici, taal- en andere kunstenaars, die de geest laten waaien, elkaar inspireren, uitpersen en in de knoop leggen. Geef ze een ruim geformuleerde opdracht, zet ze een dag bij elkaar en 'see what happens'! Dat is het idee achter BabelKreativ; de workshop, die dit jaar voor de vierde maal door Stichting Babel werd georganiseerd.

Deze keer draaide het om het thema Pauzeland: onduidelijke en ondefinieerbare 'onke' plekken die vaak ervaren worden als lelijke gaten in het Zaanse landschap. Soms zijn het terreinen die al vele jaren braak liggen, omdat iedere poging tot herontwikkeling strandt of omdat herontwikkeling vanwege de huidige crisis niet op gang komt. Voor BabelKreativ werd een specifieke locatie uitgekozen: De Hemmes, een buitendijks schiereiland in de Zaan, vlakbij de Zaanse Schans. Prachtig gelegen, maar vervuild, waardoor in het verleden alle plannen voor herontwikkeling bij voorbaat vastliepen. Wat is het DNA van deze plek? Hoe zouden we dat kunnen benutten voor herontwikkeling? Wat zijn de mogelijkheden voor tijdelijk gebruik?

Vroeg in de ochtend verzamelden deelnemers en betrokkenen zich in Zaanwijk in het Kreatief Pakhuis, voorheen in gebruik door dropfabrikant Klene. De houtkachel brandde en de geur van hout drong zich op. Gecombineerd met de huiselijke inrichting en het uitzicht op de molens van de Zaanse Schans kwamen de deelnemers direct in Zaanse sferen. Workshopleider Mathias Lehner leidde de dag. Het eerste deel van de workshop bestond uit een aantal korte inspirerende inleidingen.

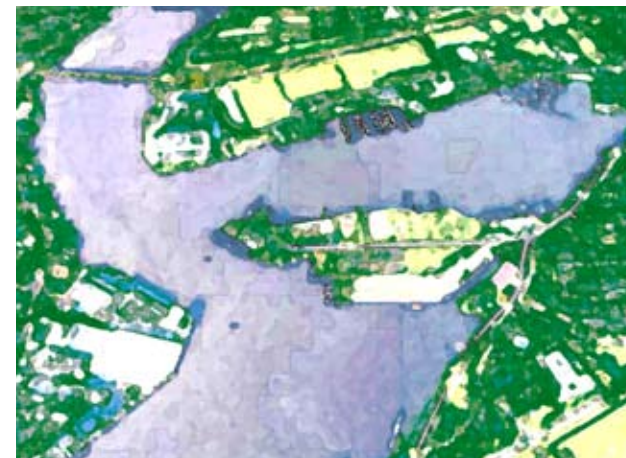
Ellen Holleman van bureau Islant trapte af. Zij gaf een introductie over de historie en geografische ligging van de Hemmes. Volgens Ellen is de Hemmes een scharnierpunt aan de Zaan. Ter afsluiting gaf zij de deelnemers als reminder mee dat de Hemmes erg geïsoleerd ligt. Het is slechts verbonden met het van oorsprong katholieke buurtschap 't Kalf. Misschien is een veerpont een goed idee?

Lieke Mulder nam de deelnemers nog veel verder terug in de tijd: 11.000 jaar geleden, na de laatste IJstijd. Zij vertelde bijvoorbeeld hoe de typische lintdorpen die we ook in het Zaanse landschap kennen (Assendelft en Westzaan) konden ontstaan. Jurgen Hogendoorn, de derde inleider, maakte een vergelijking tussen de Zaanstreek, Amsterdam-Noord en Berlijn en karakteriseerde daarbij Zaanstad als 'het Rotterdam van Amsterdam'; een vergelijking die de nodige bijval kreeg. Hij noemde onder andere de rivier, de nuchterheid en het wegtrekken van de industrie, waarmee veel erfgoed leeg achterblijft. Daardoor ontstaan mogelijkheden om te experimenteren. Dit soort gebieden zijn minder 'hyper-kapitalistisch' dan bijvoorbeeld de Zuidas. Jurgen toonde voorbeelden van tijdelijke kunst, cultuur, stranden en stadstuinbouw. Tijdelijke invulling is misschien wat ontregelend en eng, maar ook leuk, spannend en onverwacht. Over de verontreiniging was hij kort en krachtig: daar moet je je niet door laten leiden. Zoek de kansen in plaats van de belemmeringen!

Hedwig Heinsman was de laatste inleider. Zij liet twee interessante voorbeelden van tijdelijke architectuur zien. De Bucky Bar, een tijdelijk paviljoen in de Witte de Withstraat in Rotterdam, een opdracht van het Nederlands Architectuurinstituut. Gebruikmakend van de bestaande middelen - elektriciteit en licht van een straatlantaarn - wordt een paviljoen opgebouwd uit paraplu's. Ondanks de kou trok de bar (mét dj) veel publiek.

Het tweede project was het project Gecekonde. In één nacht werd een hotel gebouwd op een lege kavel in de Czaar Peterstraat in Amsterdam. Hedwig wilde de deelnemers graag meegeven: just do it!

Intussen had een rondvaartboot bij de dijk aangelegd. Aan boord gaf Sieuwert Kramer - kleinzoon van de familie Kramer die op de kop van de Hemmes wonen en werken - uitleg over de Hemmes.

De deelnemers kregen daarna de gelegenheid om de Hemmes even zelf te verkennen. Helaas was en is het terrein door de vele hekken grotendeels ontoegankelijk. Een eerste stap in het tijdelijke gebruik is desondanks gezet: een paneel met het gedicht 'Hebbes' van stadsdichter Bas Husslage.

Bij terugkomst in het pakhuis gingen de deelnemers in verschillende werkgroepen aan de slag. Waar de ene groep gefocust was op het proces of het woord 'onk' begonnen te analyseren, ging de andere groep meteen aan de slag met grootse plannen. Na een tussenpresentatie waarbij de eerste ideeën werden getoond was het tijd voor de lunch, waarna de groepen weer verder gingen.

Na een tweede tussenpresentatie stroomden de bezoekers binnen en arriveren ook de genodigden voor het expertpanel dat zou reageren op de plannen. Bij binnenkomst troffen ze een gezellige creatieve chaos aan. Snel werden alle materialen opgeruimd en posters opgehangen, waarna de presentaties kon beginnen.

Bij de eerste groep lag de focus op duurzaamheid en het creëren van een waardevolle plek. Zij hadden de Hemmes omgebouwd tot begraafplaats, die vol staat met windmolens. De begraafplaats werd door het expertpanel ervaren als cru, maar ook als mooie herinneringsplaats en interessante combinatie. Het gebruik van windenergie sprak de wethouder aan, maar hij vond het tijdelijke karakter lastig, omdat als iets succesvol is, het vaak onmogelijk is deze weg te krijgen. Jacques Ninaber was ook geïnteresseerd in het idee, dat de Zaanse bevolking aandelen zou kunnen kopen.

De tweede groep had een procesvisie ontworpen. Een tussentijdse plek heeft baat bij een verkennende en experimenterende invulling, en een grote mate van lokale betrokkenheid. Dennis Straat en Jacques Ninaber vonden het proces interessant en waren benieuwd naar een verdere uitwerking. Door de verschillende stappen werd er op een kleinere schaal gekeken. Fockelien Renckens gaf aan dat de eerste fase al in gang is gezet, er is al veel nagedacht over de Hemmes, ook door de Zaanse Schans. Nu is het tijd voor een volgende stap. Ellen Klaus was nieuwsgierig naar de samenwerkingspartners.

Groep drie zag het plaatsen van het gedicht op de Hemmes als eerste stap in het proces naar koninkrijk de Hemmes. Geïnspireerd door de prachtige plek van de familie Kramer op de kop van de Hemmes, hadden ze oma Hillegonda benoemd tot koningin van onze fantasie. Een steiger met daaraan een drijvende wijk met woonarken en woonschepen zorgt voor dynamiek en sociale controle. 'Het idee van de woonschepen leeft bij de gemeente', aldus Dennis Straat. Dat het weer een eiland met ophaalbrug is, is leuk. Jacques Ninaber zag veel verschillende tijdelijke projecten die hem aanspraken: woonboten, woonwagens e.d. Volgens Ellen Klaus moet er morgen mee begonnen worden, nu het

Wiergerrandmeer niet doorgaat. Fockelien Renckens zag het als een 'Zaanse schans nieuwe stijl' en de koffie op de Zaanse Schans staat klaar als ze aan de slag gaan.

'Onk' was het thema wat de derde groep heeft aangegrepen. Onk, dat is het ontbreken van iets, het incompleet zijn. Daarnaast impliceert het een zekere ruwheid, onbehouwen en onbestemd. Deze groep wilde op de Hemmes een ware onke industrie realiseren. Steeds waar de afwijking van de normaallijn op zijn grootst is, is het bewustzijn van het grote ontbreken op zijn sterkst. Op verschillende manieren kan het contrast tussen de onke onderbuikstatus en de beleefde, ontwikkelende omgeving worden uitgedrukt, waardoor een spannend park ontstaat met een spannende relatie met het water en de overkant. Deze presentatie had even tijd nodig om bij het expertpanel in te dalen. Voor Jacques Ninaber was de vergelijking met Manhattan een eye-opener, een central park aan de Zaan! Fockelien Renckens vond het thema fascinerend en kreeg er direct visioenen bij van allerlei lichtprojecties die in het water reflecteren. Ellen Klaus zag het als interessante plek, omgeven door industrie om je te bezinnen op de toekomst.

De laatste groep had groots uitpakkt middels een food university, gefinancierd door de hemsphere trust. Rondom het eiland komen grote schepen te liggen waar studenten wonen en les wordt gegeven. Mocht de universiteit niet meer nodig zijn, dan kan deze verder varen naar een andere plek. Dit was volgens de wethouder niet nodig, 'Eenmaal aangemeerd wil je toch niet meer weg! Het expertpanel was erg gecharmeerd van het idee van een universiteit. Fockelien Renckens: 'dit sluit goed aan bij de ambities van Zaanstad, hoogopgeleid en food. Op deze manier wordt de educatie en industrie gekoppeld.'

De dag was inspirerend geweest voor de groepen maar ook voor het expertpanel. De plannen waren gevarieerd. Wethouder Dennis Straat vond in alle plannen iets interessants zitten. Hij nam de ideeën graag mee voor een volgende slag.

Tijdelijk gebruik en ideeënpresentatie voor de Hemmes

ACTIES

BabelKreativ+

Data: 9 juli en 25 augustus 2011

Locatie: de Hemmes, Zaandam

Opkomst: boekpresentatie circa 35 belangstellenden

Uitgereikt aan:

Dennis Straat - wethouder gemeente Zaandam, Jacques Ninaber -land-schapinrichting NV Afvalzorg, Jan Vlaming - secretaris Hemmes CV

Met medewerking van:

de Zaanlandsche Olieraffinaderij (ZOR) uit Zaandam, industrieel vormgever Pieter Brand, multi-tasker Bas Husslage, Klaar en Bart van Bureau Spelen, muzikant Robert-Jan Looyen, filmmaakster Heleen Snuverink en alle belangstellenden.

Kampeeractie:

Nanine Carree en Marieke Wever
Datum: 25/26 augustus 2011, de Hemmes, Zaandam.

Op zaterdag 9 juli is het boekje 'Hemmes: de kracht van de onke plek'

overhandigd aan de Gemeente Zaandam, het consortium Hemmes CV en

NV Afvalzorg. In dit boekje staan de uitkomsten van de workshop BabelKreativ

van februari 2011. Daarnaast is deze dag - met twee tijdelijke projecten -

aan de Hemmes weer wat kleur gegeven.

Alle aanwezigen waren erg enthousiast over deze ludieke actie.

De presentatie van het boekje, samengesteld door architect Nanine Carree, was een vervolg op de BabelKreativ workshop van februari 2011. De ideeën van deze dag waren gebundeld in het boekje 'Hemmes: de kracht van de onke plek' en het eerste exemplaar werd overhandigd aan wethouder Ruimtelijke Ordening Dennis Straat. „Er zijn gekken en creatievelingen voor nodig om iets in gang te zetten. Voor een definitieve bestemming van de Hemmes is het nog te vroeg, maar reuring om het gebied onder de aandacht te brengen kan een nieuwe aanzet betekenen”, aldus Straat. Ook Jan Vlaming, secretaris van de Hemmes CV, en Jacques Ninaber van Afvalzorg namen de eerste exemplaren van het boekje, vol tijdelijke ideeën voor de Hemmes, in ontvangst.

De actie met de bloementuin en de 'toeristische voorziening' vormde de eerste stap in de tijdelijke invulling van het gebied. Hoe plant je zaden van bloemen op een terrein dat vrijwel hermetisch is afgesloten met hekken? Stadsdichter Bas Husslage had daar iets op gevonden. Hij kwam met een grote doos aanzetten met bedrieglijk echt lijkende handgranaten die bij nader aanzien uit klei bleken te bestaan en gevuld waren met een assortiment zaden van wilde bloemen.

Het is een Engelse vondst, bedoeld om verwaarloosde gebieden die nagenoeg onbereikbaar zijn toch op te fleuren. Het enige vereiste is een goede worp om het projectiel naar de gewenste plek te sturen, waarna de granaat op de grond uiteenvalt en de zaden vrijkomen. Aan goede en enthousiaste werpers was zaterdag geen gebrek. Tientallen projectielen spatten uiteen op de grond. Als het even meezit, schieten de bloemen de komende maanden de grond uit. Ook is een deel van de hekken rond De Hemmes versierd met kunstbloemen en een informatiebanier, waarop een aantal tijdelijke ideeën staan. Een ludieke actie, bedoeld om de Hemmes op te fleuren met een bloemenpracht.

Even later werd bij het terras van snackbar de Poel een vrolijk versierd drijvend eilandje met palmboom, bloemen en kampeertentje versleept naar de Hemmes om daar te worden afgemeerd. Met man en macht was gewerkt aan het drijvende eiland, op de kade van de Zaanlandsche Olieraffinaderij (ZOR) in Zaandam. Er werden 9 vaten van 1000 liter per stuk aan elkaar gekoppeld. Het spannendste moment kwam toen het eiland met een heftruck De Zaan in werd gehesen. Alle vaten waren onderling verbonden met de sterkst mogelijke tie-rips en het geheel werd extra bij elkaar gehouden door brede spanbanden. Vervoer van de bouwplaats was mogelijk dankzij rederij Varen op de Zaan.

Dat eilandje, rustend op negen forse jerrycans stond symbool voor de toeristische functie die de Hemmes mogelijk in de toekomst krijgt. Centraal stond ook de

De stadse stilte op de Hemmes

Afgelegen en verlaten,
Ligt het eiland in de Poel.
De geluiden in alle maten,
Hebben ieder hun eigen doel.

De Zaanse bedrijvigheid laat van zich horen.
Transport van Veldhuizen voert af en aan.
Vrachtwagens met ronkende motoren.
Gevuld rijden ze er vandaan.

Ook ADM en de ZOR kennen geen duisternis,
de 24-uurseconomie aan de Zaan.
Bedrijven met hun eigen gebrom en gesis,
Klanken die de hele nacht door zullen gaan.

Ten noorden optrekkende motoren
Duidend op plezier,
Die vele zouden storen
Nachtelijke motorraces voor het vertier.

De infra voor de mensen die thuishkomen
Met vliegtuig dalend naar de Polderbaan.
Op de A8 blijft het stromen
Automobilisten die op huis aan gaan.

De natuur knalt erin met zijn eigen koor
Een melodie van eendengesnater
De krekkel zet het ritme door
Aangevuld met een blubbeat uit het water

De natuur, bedrijvigheid en infrastructuur
Veranderen mee met de wensen van de dag.
Al eeuwen aanwezig in de Zaanse cultuur,
Grotere contrasten kennen hier geen beklag.

Ja, de kilte van de nacht
Maken je alerter dan overdag
Van al die geluiden, wat een pracht
Ik ben bevoorrecht dat ik hier slapen mag

Nanine Carree

verbinding met de omliggende bedrijven en hergebruik. De afvaart van het eiland was een officieel moment en een groot succes. Onder meer dankzij zo'n veertig aanwezigen, waaronder wethouder Ruimtelijke Ordening Dennis Straat, de secretaris van de Hemmes CV en Jacques Ninaber van Afvalzorg. Klaar en Bart van Bureau Spelen waren zo vriendelijk om het eiland naar de Hemmes te slepen met hun boot. Dat ging gepaard met fraaie (live) hoornmuziek van Robert-Jan Looyen!

De uitnodiging om het vaartochtje met het wiebelende eilandje naar de Hemmes mee te maken, sloeg de wethouder beleefd af. Bas Husslage en verschillende anderen met zeebenen lieten zich niet afschrikken door de harde wind en de golven. Sterker nog: Husslage liet weten een nachtje met zijn zontje te willen doorbrengen in het tentje op het dobberende eilandje. 'Lijkt me spannend!'

Er is gekampeerd

Door de hevige regenval van de weken na deze dag was de kampeersessie op het drijvende eiland bij De Hemmes uitgesteld. Op donderdag 25 augustus was het alsnog zover: eilandtoerisme per boot.

Twee dappere meiden, Nanine Carree en Marieke Wever durfden het aan om in het tentje te slapen op het drijvende eiland. Ze verbaasden zich over de vele vriendelijke bootburen, de Havendienst, de talrijke geluiden (van natuurlijk tot motorisch) en genoten van de prachtig gekleurde luchten! Op vrijdagochtend 26 augustus waren Nanine en Marieke net op tijd vertrokken toen een noodweer met daverende donderslagen losbarstte!

De Zaanstreek in de Tweede Wereldoorlog

INTERVIEW

Piet Bakker, lector cross media Hogeschool Utrecht sprak tijdens deze zeer druk bezocht bijeenkomst met Erik Schaap, oud gemeenteraadslid en publicist, over de publicaties van laatstgenoemde over de Zaanstreek in de Tweede Wereldoorlog.

BabelSalon

Datum: 15 maart 2011
Locatie: La Brèche, Wormerveer
Opkomst: 86 belangstellenden

Piet Bakker in gesprek met Erik Schaap, oud gemeenteraadslid van ROSA en publicist.

Erik Schaap kreeg belangstelling voor Walraven van Hall, de verzetsheld over wie hij zijn eerste publicatie op dit terrein schreef, na lezing van Geert Maks *Een kleine geschiedenis van Amsterdam*. Toen hij vrijwel geen informatie kon vinden over deze held trok hij de stoute schoenen aan en schreef hij zelf de biografie *Walraven van Hall, Premier van het verzet*, die op 10 februari 2006 verscheen bij Stichting Uitgeverij Noord-Holland. Walraven van Hall was, met zijn broer Gijs (de latere burgemeester van Amsterdam), verantwoordelijk voor de financiering van een belangrijk deel van de illegaliteit. Het begon met steun aan gezinnen van zeelieden en daarna volgde uitbreiding naar andere groepen zoals ondergedoken joden en NS-medewerkers die de spoorwegstaking van 1944/1945 in stand hielden. Walraven van Hall werd verraden en is op 12 februari 1945 in Haarlem gefusilleerd.

Schaap schreef ook over zes andere Zaanse verzetshelden in *Vrijgevochten* (gepubliceerd bij reeds genoemde uitgeverij in mei 2008) Daarin schetst hij, aan de hand van portretten van de fabrieksarbeider Piet Bosboom, dominee Jan Eikema, de Engelandvaarders Dré Ausems en George Jambroes en de houthandelaars Jaap Buijs en Remmert Aten, de Zaanse inbreng aan het nationale verzet tijdens de Tweede Wereldoorlog. Piet Bakker signaleert Schaaps eenzijdige belangstelling voor helden, terwijl we inmiddels door Chris van der Heijdens *Grijs verleden* weten dat de verhoudingen tijdens WO-II niet zo zwart-wit lagen: het heldendom was dun gezaaid.

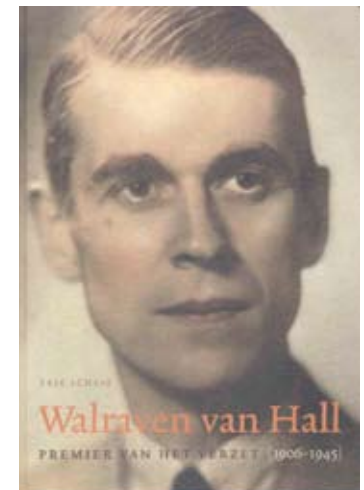

Schaap stelt hiertegenover dat het verzet in de Zaanstreek sterker en beter was georganiseerd dan elders in Nederland. Vanuit de zaal wordt naar voren gebracht dat de Zaanstreek niet alleen voraan stond in het verzet maar dat Zaandam de proefgemeente was voor de evacuatie van de joodse inwoners ter uitzetting naar de getto's. De getto's vereenvoudigden de daaropvolgende deportatie naar de vernietigingskampen. In januari 1942 ging de proef van start, en in totaal zijn 180 van de 320 'voljoodse' Zaanse inwoners vermoord.

Aan deze zwarte bladzijden van de Zaanse oorlogsgeschiedenis besteedt Schaap uitvoerig aandacht op de website 'Joods Monument Zaanstreek' (www.joodsmonumentzaanstreek.nl), die hij samen met Pim Ligtoet heeft opgezet. Op deze website, die nog steeds wordt aangevuld, staan per (voormalige) Zaanse gemeente de joodse inwoners beschreven die slachtoffer waren van de evacuaties/deportaties tussen januari-april 1942, degenen die daar niet onder vielen en wel in een van de Zaanse gemeenten woonden of werkten en de Joodse onderduikers in de Zaanstreek. Het is een sinistere, op feiten gebaseerde website.

De belangstelling van Schaap voor de slachtoffers van de Holocaust zal ook naar voren komen in het boek gewijd aan de huisartsenfamilie Eisendraht, dat over een aantal jaren zal verschijnen. Schaap heeft al vele gesprekken over de familie gevoerd en dagboeken en notities van dochters en andere familieleden bestudeerd. Niet iedereen is bereid tot het voeren van zulke gesprekken, omdat het verleden te pijnlijk is of omdat men het gewoonweg is vergeten. Schaap is dankbaar voor iedere nieuwe inlichting over de familie Eisendraht.

In de bibliotheek van Zaandam staat een serie boeken over de Zaanstreek in de Tweede Wereldoorlog, die van zeer verschillend niveau zijn maar blij geven van de grote belangstelling voor dit deel van de Zaanse geschiedenis. Binnen het onderwijs is de interesse tanende, maar getracht wordt om met gebruik van digitale middelen de aandacht van de jeugd weer te vestigen op de gebeurtenissen in WO-II. Gewezen wordt nog op de website voor VMBO-scholieren, *Wally van Hall. Bankier van het verzet*, die op 3 september 2010 in het Verzetmuseum in Amsterdam is gelanceerd. Het verhaal rond Walraven van Hall (www.walravenvanhall.nl) wordt daar, aantrekkelijk en aansprekend voor kinderen, gepresenteerd met filmpjes, familiefoto's en een stripverhaal.

Valencia

EXCURSIE

In het voorjaar van 2011 brachten 33 deelnemers een vierdaags bezoek aan het zonnige Valencia, de derde stad van Spanje met ruim 800.000 inwoners.

Een stad met veel historie. Maar ook een stad waar veel is en wordt veranderd.

Vroeger stroomde de rivier de Turia door de binnenstad. Toen die te vaak overstroomde is hij omgelegd. Op de plek waar vroeger de rivier was is een schitterend gebied ontstaan met zeer diverse invullingen: Het 350.000 m² grote Turiapark, bevat vele culturele manifestaties en is dé ontmoetingsplaats voor de Valencianen. In het parkgebied bevinden zich sport- en spelvelden, cultuurpaleizen en staat 'de Stad van de Wetenschap' met de extravagante gebouwen van de Valenciaanse architect Santiago Calatrava. Valencia heeft eveneens een fraaie historische binnenstad met circa 40 musea en een lang strand om te verpozen. De eerste twee dagen was het een druk programma met excursies per bus en op de fiets. De laatste twee dagen was er meer ruimte voor eigen initiatief.

Stedenbouwkundige ontwikkeling van de stad

Door de vroege aankomst op donderdagochtend was er uitgebreid tijd voor een uitleg over de stedenbouwkundige ontwikkeling van Valencia. Fedde Huistra was de gids die rondleidde en tolkte. In het prachtig gerestaureerde stads-kantoor **Fábrica de Tobaccos** werd door de gemeente een verhaal verteld, hoe zij ervoor gezorgd hadden dat het moderne hedendaags leven voldoende ruimte heeft gekregen in deze zeer oude historische stad. Verteld werd ook hoe men omging met het verzet van bewoners tegen afbraak en nieuwbouw in de 19e eeuwse wijk Cabanyal. Belangrijk aspect voor de inrichting van de voormalige rivier Turia, die de stadsdelen scheidde, was om deze met elkaar te verbinden en ruimte te bieden aan nieuwe eigentijdse ontwikkelingen. Door deze groene koppeling is ook een betere relatie gemaakt met het strand en de haven van de stad.

's Middags vervolgde de excursie per bus naar het typische Valenciaanse landbouwgebied. In een authentieke taverne - net buiten de stad - werd aldaar een traditionele lunch genuttigd. Tijdens het bezoek aan het **Horchata museum** was goed te zien, dat dit gebied reeds was ontworpen in de tijd van de Moren met zijn irrigatiewerken om de land- en tuinbouw te bevoelen. Na dit uitstapje werd de stedenbouwkundige van de stad weer opgepikt voor een rondrit langs de in de ochtend uitgelegde projecten. Deze 1e enerverende dag werd afgesloten met een bezoek aan het Palacio de Congresos van Sir Norman Foster.

Fietstocht door de Turiabedding

Het kleinschalige en uitstekende hotel Acta del Carmen met dakterras en uitzicht op het Turiapark bevond zich aan de rand van het oude stadsdeel. Na het ophalen van de fietsen ontmoette de groep op vrijdagochtend Adrian Astaburuaga, een jonge Spaanse architect en stedenbouwer uit Valencia. Door het Turiapark werd allereerst in westelijke richting gefietst naar het **Cabacera Park**. Dit gebied - waar vroeger illegaal vuil werd gedumpt - is nu onderdeel van een groot stedenbouwkundig plan met dierentuin, een biologisch park met typische houtopstand die horen bij de oevers van de rivier. Met zijn stenen muren en eilanden vormt het a.h.w. een overgang tussen de gekanaliseerde en de natuurlijke rivieroevers. Tevens is deze bedoeld om de stad te behoeden voor overstromingen. Het is een prachtig vormgegeven parklandschap geworden. Onder de zeer deskundige en plezierige begeleiding van Ardrian vervolgde de fietstocht langs architectonisch belangrijke gebouwen zoals een **metrostation** in het parkgebied, het **Benlliure Museum Home**, het huis van de schilder José Benlliure; het barokke **Fine Arts San Pio V Museum**; het **Palau de la Musica** van architect Jose María de Paredes. Door het park werd de fietstour hierna in oostelijke richting voortgezet, waar in de middag een rondleiding plaatsvond door het operahuis en culturele centrum **Palau de les Arts Reina Sofia** van Santiago Calatrava. Een indrukwekkend en adembenemend gebouw met exuberante vormen. Maar je kunt nu al zien

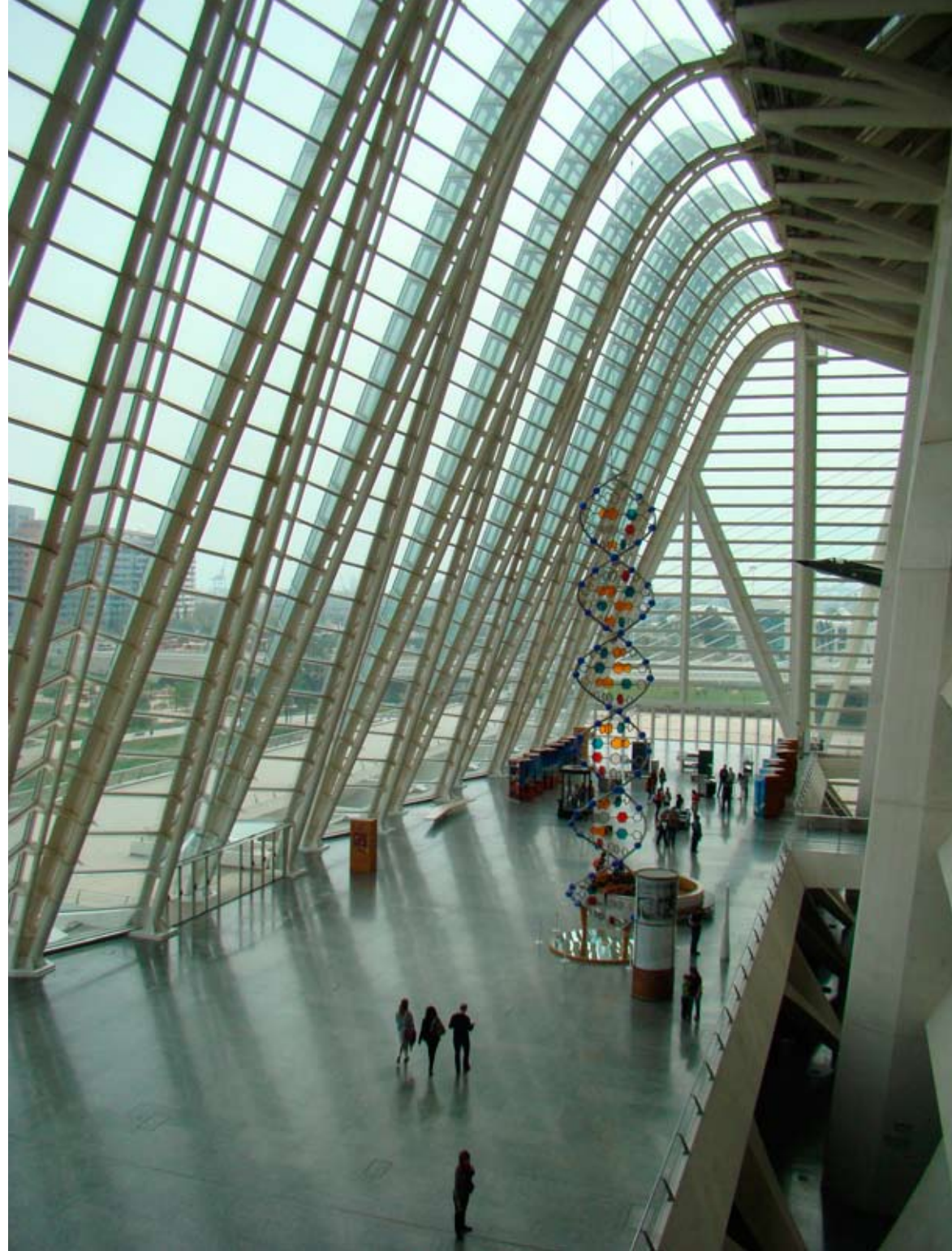
BabelExcursie

Data: 31 maart t/m 3 april 2011
Deelnemers: 33 personen

Meerdaagse excursie Valencia, Spanje met rondleidingen

o.a. door Fedde Huistra - Nederlands architect met een bureau in Barcelona en de jonge Spaanse architect Adrian Astaburuaga

dat het heel veel onderhoud zal gaan kosten. Onder de grond in het naatsgelegen L'Hemisfèric werd de uitgebreide zuidelijke lunch genuttigd. Na het eten werden nog de vele andere bouwcomplexen bewonderd in deze **'Stad van de Wetenschappen'** die Santiago Calatrava had ontworpen in opdracht van het stadsbestuur.

Na een kwartier werd nog oostelijker fietsend hierna de oude haven met nog enkele karakteristieke overslagloodsen bereikt. In deze buurt vindt de jaarlijks Formule 1 race plaats. En in 2007 werd deze plek verkozen als gastland voor de America's Cup, een internationale zeilwedstrijd. De nieuwe jachthaven met haar moderne gebouwen, o.a. **Veles e Vents** van David Chipperfield zijn speciaal aangelegd voor deze wereldberoemde zeilrace. Ook bevindt zich hier een hedendaags uitgaansgebied wat vooral hip en trendy is. Naast de jachthaven ligt het uitgestrekte strand van Valencia. Ter afsluiting van deze uiterst boeiende excursiedag genoot de hele groep hier van de zee, zon en een drankje.

De oude stad

De zaterdagmorgen was voor ieder vrij te besteden. Sommigen bezochten de gotische **Mercado Central** of de **Mercado de Colon** met respectievelijk zijn uitgebreide aanbod van vlees, vis, groente en bloemen of zijn boetiekjes met keramiek en exclusieve lekkernijen.

Volgens afspraak kwam de groep weer om 15.00 uur bij de - op een steenworp afstand van het hotel gelegen - **Serranos Towers** bij elkaar. Hier startte een rondleiding door de mooie oude straten en pleinen met historische gebouwen. De gids Adrian Astaburuaga werd ditmaal vergezeld door zijn charmante en eveneens deskundige zusje. In deze binnenstad werd onder meer het **Palau de la Generalitat**, de gotisch Kathedraal, de zetel van het regionale parlement **Palacio de Benicarló**, het ronde marktplein La plaza Redonda en de werkelijk bijzonder mooie gotische **La Lonja de**

la Seda aan de oude zijdemarkt bezocht. De wandeling werd afgesloten met een drankje op het terras van het **IVAM**, het Valenciaans instituut voor moderne kunst.

Vrije dagbesteding van indrukken

De laatste dag mocht iedereen geheel naar eigen wens zelf invullen. Individueel of met elkaar kon ieder naar eigen behoefte nogmaals genieten van veel het fraais in deze stad. In het reisgidsje van Babel waren nog een aantal musea aanbevolen zoals, het **Museo de Bellas Artes** en het **Museo de la Ceramica**.

Alle deelnemers verzamelden zich op eigen gelegenheid halverwege deze laatste middag bij het grote, aan het strand gelegen, volksrestaurant La Pepica. Op deze plek kon je volgens Adrian namelijk met een kleine beurs de beste Paella eten! En hij had gelijk. De bediening was super, zoals alleen Spaanse bediening kan zijn, professioneel, snel, met humor en respect. Tijdens deze late lunch werden ook al de vele ervaringen en bijzondere indrukken van de excursie uitgebreid met elkaar uitgewisseld. Met taxi's vertrok iedereen vanaf het hotel om 18.00 uur naar het vliegveld. Zo rond middernacht eindigde de trip op Schiphol.

Het DNA van het Zaanse Landschap

DISCUSSIE

Het Zaanse landschap wordt gedomineerd door drie lagen: de ondergrond, de infrastructuur en de occupatie/het gebruik. Dat geldt ook voor het buitengebied. Ruim 50% van de oppervlakte van Zaanstad bestaat uit veenweidegebied, agrarisch landschap, moeras/natuurgebieden en water.

BabelDebat

Datum: 20 april 2011

Locatie: Serah Artisan, Zaandam

Opkomst: circa 60 bezoekers

Gast sprekers:

Remco Rolvink, architect landschaps-architectuur en stedenbouw, Jan Hylkema, directeur recreatie N-H en Tjeerd Bosma, afdelingshoofd Beheer Openbare Ruimte Gemeente Bergen

Discussie leider:

Ronald van der Heide, landschaps-architect Copijn Tuin- en Landschapsarchitecten en striptekenaar

Het percentage hiervan is in Wormerland en Oostzaan nog veel hoger. Een groot areaal maakt onderdeel uit van de Ecologische Hoofd Structuur. Groen en water vormen belangrijke identiteitsdragers. Vooral de Zaan, de eeuwenoude natuurlijke afwatering van het veenweidegebied, geldt als icoon van de Zaanstreek. Wat betekent zij nu en in de nabije toekomst voor het stadslandschap? Maar al dat water heeft ook een keerzijde: de dreiging van de wateroverlast door klimaatverandering, schommelingen in het waterpeil en risico's van verdroging van groengebieden of droogstand van houten funderingen.

De gemeenteraad van Zaanstad stelde in 2009 het Beeldkwaliteitsplan Buitengebied vast, waarin ontwerpprincipes staan over elementen als veenweiden, waterberging, boerenerven, lintdorpen en openheid, die kenmerkend zijn voor het DNA van het Zaanse groen/blauwe landschap. Uitgangspunt is: behoud van de openheid en versterking van de aanwezige contrasten. Maar hoe doe je dat als er zoveel verschillende belangen in het spel zijn? De agrarische bedrijvigheid is belangrijk voor het in stand houden van de kwaliteit van het gebied. Toerisme en recreatie kunnen nieuwe economische impulsen geven. De oprukkende verstedelijking vraagt om een betere toegankelijkheid van het buitengebied voor bewoners, maar ook om een zorgvuldige omgang met natuurwaarden. Hoe worden belangen tegen elkaar afgewogen? Waar liggen kansen?

Drie deskundigen op het gebied van ecologische ontwikkeling, leisure en toerisme en behoud, beheer en beleving, gaven hun visie op de kwaliteiten, kansen én bedreigingen van het Zaanse landschap. Onder leiding van landschaps-architect Ronald van der Heide belooft deze avond een interessante opwarmer te worden van de nieuwe ruimtelijk structuurvisie van de Gemeente Zaanstad 'Zichtbaar Zaan' die op 21 april gepresenteerd zou worden.

Tjeerd Bosma maakte zich grote zorgen. Het DNA van het Zaanse landschap, volgens hem het open landschap met de veenweidevogels, is een kort leven beschoren en gaat het landschap veranderen. Als het open veenweidelandschap verruigt, is dit onomkeerbaar. Het is belangrijk dat er keuzes gemaakt worden. Tjeerd Bosma juicht het open landschap toe, maar weet dat dit kostbaar is. Staatsbosbeheer krijgt € 80/ha voor het onderhoud, terwijl het onderhoud van veenweidegebied € 600-1500/ha kost. Weidevogels zijn belangrijk voor het mooie plaatje, als deze vogels er niet meer zijn neemt de politieke aandacht af en daarmee is er minder geld. Een ander gevaar is de schaal. Door de verruiging vallen ingrepen in het landschap minder op (een fietspad, een rijtje nieuwbouwwoningen etc). Zo staat het Guisveld al jaren onder druk van nieuwbouw. Verbraking is daarbij essentieel. In zout water groeit minder, waardoor het open landschap in tact blijft. Zoet water zorgt voor verruiging wat duur is in het beheer.

Daar waar Tjeerd Bosma geen heil ziet in het aanleggen van fietspaden is recreatie, voor de tweede inleider **Jan Hylkema**, belangrijk voor het behoud van het landschap. Openluchtrecreatie is belangrijk voor de leefbaarheid, milieu en de economie. Als een bedrijf zich ergens vestigt, wordt een plek positief beïnvloed als er ook mogelijkheid is tot recreatie voor de werknemers. Recreatiegebieden hebben een positief effect op de leef- en woonomgeving en zorgen voor een hogere OZB-waarde.

Recreatiegebieden zijn belangrijk voor steden, vaak betalen gemeentes ook mee aan de beheerkosten. Ook is het mogelijk om geld te verdienen middels exploitatie. In Spaarwoude is dit 50% van de kosten, het Twiske slechts 20%. Dit heeft met het bestemmingsplan van de gemeente te maken, als deze geen exploitatie toelaat is dit lastig. Zo worden de opbrengsten van Dance-Valley in Spaarwoude geïnvesteerd in de natuur, de koeien. Met de huidige grote bezuinigingen, is het belangrijk om extra inkomsten te genereren binnen de recreatie om deze te compenseren. Een windmolen in het gebied of een reclamezuil langs de snelweg, levert veel geld op. Ook het verpachten van horeca, havens en evenementen kan inkomsten genereren. Recreatie Noord-Holland investeert liever niet in een bezoekerscentrum, maar verstrekt de informatiefolders bij (bestaande) kleinschalige recreatieknooppunten: bv fietsverhuur of restaurant. Het beheer wordt uitgevoerd door de rustpunthouders. Aanleg van boerenlandpaden zijn een goede oplossing voor de beheerproblematiek en houden de kosten laag. Voor waardering van het landschap, moeten de mensen deze kunnen ervaren, zij willen de weidevogel dus zien. Vandaar dat een fietsroute dan belangrijk is.

De derde inleider, **Remco Rolvink**, meldde dat het uitgangspunt van de gemeente in het beeldkwaliteitplan Buitengebied Zaanstad (2009) behoud van de openheid is en versterking van de aanwezige contrasten. Met een aantal foto's van het veenweidelandschap met op de achtergrond de industrie (elektriciteitscentrale Oostzaan en het westelijk havengebied) stelde hij zichzelf de vraag of het wenselijk is om de contrasten te versterken.

Ook de openheid kent zijn problemen, zoals al eerder werd aangegeven is veen lastig om te onderhouden; de lastige wateropgave en de bebossing, waardoor een besloten landschap ontstaat. Het open landschap kent een schaalverkleining, terwijl openheid pas wordt ervaren als deze op grote schaal aanwezig is. Hoeveel inspanningen moeten er worden geleverd tegen een natuurlijk beweging? De typerende lintdorpen in de streek maken veel randen, de rand bij Westerkoog heeft door de verruiging veel meer gelaagdheid dan die in Westerwatering en ook de rand van het lint van Westzaan is door zijn verweving aangenamer. Rolvink vraagt zich af of de randen niet meer tot het Zaanse DNA behoren dan openheid.

Wat is het DNA van Zaanstad van oudsher binnen de metropool? Een waterrijk gebied, waar het landschap altijd in beweging is. Met een grafiek liet Rolvink zien dat de menselijke activiteit eerst ondergeschikt was aan het water en groen, maar de laatste tijd steeds dominantier wordt. Zaanstad is bekend om zijn productie-industrie (molens, etenswaar, schepenbouw). Kan deze innovatieve drive niet worden gebruikt om het DNA te herstellen? Door de verschuiving van productie-industries naar dienstenindustrie is er vraag naar een nieuwe economie, die nieuwe mensen naar het gebied trekt, waardoor exploitatie interessant wordt. Als voorbeeld noemde Rolvink het Ruhrgebied. 'Is het misschien een idee om in Zaanstad nieuwe gewassen te laten groeien, C4-gras als bamboe om een nieuwe succesvolle kringloop aan te gaan, binding met het landschap te maken van agrariër, recreant en industrie, milieu, CO2 opgave van de regio.'

Het eerste discussiepunt was de hoge kosten van het onderhoud van veenweidelandschap. Nu de kraan wordt dichtgedraaid, waren de sprekers het erover eens dat er harde keuzes gemaakt moeten worden. Is het tijd om een andere koers te gaan varen? In de pauze viel de term: Zaanstad, Giethoorn van West-Nederland. Als je dat wilt zul je ook het beleid hier op aan moeten passen, aldus Tjeerd Bosma. Al vond hij het zonde als de grote schaal van het veenweidegebied verloren zou gaan en ook het geld dat daarin geïnvesteerd is.

Een ander discussiepunt was Natura 2000. De heer **Joa Bakker** van OBW (ongeschonden behoud Westzijderveld) vroeg zich af of we verplichtingen over ons hebben gehaald door ons aan te melden. Er zijn volgens Hylkema wel wat beperkingen maar daar kun je rekening mee houden. Bosma kaartte aan dat ze de grutto vergeten zijn op te nemen en dat het lastig is dat de wet voorschrijft dat er rietlanden zijn. Dat Natura 2000 spreekt over diersoorten vond Rolvink vreemd, een soort top 40. **Jan Zorgdrager**, lid vogelbeschermingswacht Zaanstreek, sprak liever over biotopen. Het kiezen voor habitats is goed, maar moest volgens Bosma dan ook echt gebeuren en niet het Westzijderveld in tweeën knippen. Dit is, volgens Wethouder Linnekamp, geen probleem omdat de snelweg dit toch al doet. Maar wel is het belangrijk om de bijzonderheden te ontdekken en daar op in te zetten. Het landschap is geen tuincentrum, waar je wat uitzoekt. Je kunt ook niet van alles een beetje hebben, want dan heb je net niks. Voor heel veel soorten is een behoorlijke schaal nodig, aldus Hylkema.

Vervolgens sneed Ronald van der Heide de toekomst van de landbouw aan. Is de toekomst het C4-gras? Volgens Rolvink is dat niet aan hem maar moet dit uit de ondernemers gebeuren. Volgens boer **Jan Rutten** spelen de boeren al een rol in het Westzijderveld, zoals biologisch-ecologische boeren. Ook Joa Bakker beaamde dat er al veel veerkracht van de boeren is en ze bezig zijn met diversificatie van hun werk. Volgens Hylkema kan ook niet elke boerderij een zorgboerderij beginnen, wel is het belangrijk dat als je iets onderneemt je aansluit op een groter netwerk, zoals fiets- of kunstroutes.

Nico van der Broek vroeg zich af waarom Tjeerd Bosma nu pas aan de noodbel trekt en niet tijdens zijn PVDA-raadslidperiode. Tjeerd Bosma gaf aan dat hij het toen ook al een belangrijk punt vond en heeft meegewerkt aan het beeldkwaliteitplan buitengebied. Ook heeft hij gepleit voor extra geld voor beheer in de polder en andere activiteiten. Maar is dit voldoende? Het landschap verandert langzaam en daardoor zijn er geen grote protesten. Later reageerde Jan Heijink, senior beleidsmedewerker gemeente Zaanstad, dat er in 1998 al keuzes gemaakt zijn door de gemeente voor het Westzijderveld: 1/3 landbouw, 1/3 moeras, 1/3 veenweide en 10% water. Dit probeert de gemeente ook vast te houden. Het is belangrijk geld te steken in gebieden waar het nut heeft.

Kan de markt door de bezuinigingen een rol spelen in het behoud van het landschap? Volgens Tjeerd Bosma moet de overheid eerst uitgangspunten samenstellen, de problematiek van de bodemdaling is de verantwoordelijkheid van de overheid. **Hans Valk**, architect, vroeg zich af of de miljardairs niet net als vroeger wat terug kunnen geven aan het landschap. Toen lieten rijke burgers de gemeente iets na als ze bijvoorbeeld 40-jaar getrouwd waren, zoals het volkspark. Jan Hylkema gaf aan dat het lastig is om sponsors te vinden, bedrijven willen er dan ook iets voor terug. Dit zou kunnen in de vorm van reclamemasten. Volgens Tjeerd Bosma staan bewoners ook niet te trappelen om het belastingtarief te verhogen of om een deel van OZB-waarde af te staan aan de natuur, voor woningen aan een natuurgebied.

Ronald van der Heide concludeerde dat keuzes maken belangrijk is anders glijdt het landschap af, zo ook voor de structuurvisie '2020 Zichtbaar Zaanse'. Welke keuzes maken de sprekers? Het huidige beheer is volgens Tjeerd Bosma failliet, daarom is het belangrijk om te gaan kiezen. Een statement dat hij als politicus nooit heeft durven maken. Volgens Rolvink is het belangrijk om van bovenaf te kiezen voor 3 à 4 landschappen met eigen signatuur en dan ook een nieuw verdienmodel daarbij te maken. Hylkema sloot af met de woorden dat het landschap de mensen wel wat waard is en de overheid daar zijn geld dus aan uit kan geven.

Eigen Haard bouwt aan woonplezier in de gemeente Zaanstad

Woningstichting Eigen Haard is actief in Amsterdam en in de regio waar we ruim 61.000 woningen, bedrijfsruimten en garages verhuren en beheren. We investeren volop in wijken waar we actief zijn en stimuleren economische, sociale en maatschappelijke ontwikkelingen en zorgen samen met onze lokale partners dat wijken zich ontwikkelen tot vitale wijken.

betrokken bij Saendelft

Binnen Zaanstad zijn we erg betrokken bij de ontwikkeling van Saendelft. In totaal realiseert Eigen Haard in Saendelft circa 770 woningen, waarvan 525 huurwoningen, die inmiddels gereed zijn. Veel gezinnen wonen in een van onze huur- of koopwoningen. Deze woningen zijn allemaal van hoge kwaliteit. In Saendelft is elk deelplan ontworpen in de geest van een architectuurthema, zoals de Amsterdamse School in het onlangs opgeleverde Hof van Saendelft. Met de verschillende architectuurthema's is een palet van buurten met een eigen identiteit ontstaan.

gezondheidscentrum en winkelruimte

We realiseren woningen voor een brede doelgroep. Voor jong, oud en voor specifieke doelgroepen. Zo ontwikkelde Eigen Haard in het centrumplan de Saen 68 woningen, waarvan 51 woningen bestemd voor 55-plussers en 17 als woonzorgwoningen, die door Odeon worden verhuurd.

Eigen Haard beperkt zich echter niet tot het bouwen van woningen alleen. In het centrumplan ontwikkelden wij ook een gezondheidscentrum van 1450 m² met nog eens 700 m² winkelruimte. In het gezondheidscentrum Saendelft werken huisartsen, verloskundigen, apotheek, fysiotherapeut, maatschappelijk werkers, diëtisten en specialisten van het Zaanse Medisch Centrum nauw samen.

ook in Inverdan ontwikkelen we woningen

Inverdan is een groot stedelijke vernieuwingsproject waarbij het centrum van Zaandam een nieuw stadshart krijgt en waarbij woningen worden toegevoegd. Eigen Haard en Smit's Bouwbedrijf realiseren binnen Inverdan, aan de westkant van het stadshart, het nieuwbouwproject De Zaanse Strip. Het gehele project omvat 246 appartementen, waarvan 206 koopappartementen en 40 huurappartementen. Daarnaast is er ongeveer 2500 m² bedrijfsruimten. De verkoop van de eerste fase, dit zijn 53 koopwoningen, start dit voorjaar.

meer weten?

Kijk op www.eigenhaard.nl voor meer informatie over onze activiteiten.

gewoon goed in wonen

Het verhaal van de stad

INTERVIEW

Ter inleiding refereert Piet Bakker naar de openbare les van Vreeman bij de aanvaarding van het lectoraat aan de bestuursacademie en naar zijn recent verschenen boekje Lerend Leven. Een scala aan activiteiten komt daarbij ter sprake vooral op het terrein van politiek en bestuur. Waarom heeft Vreeman eigenlijk zijn bestuurlijk werk in Zaanstad niet afgemaakt?

BabelSalon

Datum: 17 mei 2011
Locatie: La Brèche, Wormerveer
Opkomst: 80 belangstellenden

Piet Bakker in gesprek met dr. Ruud Vreeman, oud-burgemeester van Zaanstad en Tilburg

Ik was hier zeven jaar als burgemeester en nog een periode zou het totaal op vijftien jaar brengen. Dat vond ik te lang. Daarbij kwam dat Tilburg toevallig langs kwam door een suggestie van de toenmalige burgemeester van Tilburg, Stekelenburg. Tilburg leek interessant. Bovendien: je energie zit toch vooral in de eerste periode. Dan vindt ideevorming plaats. Later wordt het een kwestie van realiseren.

Is dat niet al te makkelijk stelt Bakker. Als het moeilijk wordt vertrek je.

Toen ik in Zaanstad aantrad was het dood tij. Na de samenvoeging van de zeven gemeenten ontstond een periode van apathie. Wilde je ergens een zwembad realiseren, dan moesten het er zeven worden, in elke voormalige gemeente één. Er is een sterke traditie van verzet in Zaanstad en het is een hele tour om iets op gang te brengen.

Bakker suggereert dat grote steden een masterplan moeten hebben.

Niet altijd. Je moet allereerst de basis op orde hebben. Voor Zaanstad was inderdaad een masterplan nodig. Zaanstad miste een volwaardige schouwburg, een cultuurplan riep veel verzet op. In Tilburg gingen de zaken anders. Je kunt daar eerder van een veenbrand spreken met tientallen initiatieven en experimenten.

Is dat verzet typisch Zaaans?

Het gaat om de maatvoering. Bij de busbrug gaat het verzet tot het gaatje. De vestiging van een gevangenis stuitte op groot verzet. Er is in Zaanstad een sterke identiteit die alles bij het oude wil laten terwijl Zaanstad alles op alles moet zetten om een aantrekkelijke woonwerkstad te worden. Op dit moment vind je hier slechts 50.000 arbeidsplaatsen op een bevolking van 150.000 inwoners. Geef je nog bedrijfsterreinen uit, kun je een HBO organiseren? Bakker merkt op dat het HBO is verdwenen uit Zaanstad en dat een kenniswijk niet is ontstaan.

Vreeman vervolgt door te stellen dat bij zijn aantrede de stationswijk van Zaandam de lelijkste van Nederland was. Nu is de stationswijk het meest karakteristieke deel van Zaandam, je kunt er een leuke provinciestad van maken. Die bedrijfsterreinen lopen inderdaad traag vol. Er is geen aantrekkelijk vestigingsimago hoewel de locatie aan het water aantrekkelijk is. Het VMBO was versplinterd en is nu meer gecentreerd met een mooie school in Krommenie, dat zijn strategische details die wel gelukt zijn.

Hoe staat Zaanstad er voor? Verzet lijkt in het DNA van de Zaanster verankerd te zitten, geen grote sportclub, Alkmaar is er met AZ vandoor gegaan, een turbulente bestuurlijke periode met criminaliteit in de gemeenteraad, lekken uit besloten vergaderingen, populisme, het leek wel een Poolse landdag.

Kijk je naar Tilburg en Zaanstad dan zie je dat beide steden een mono-politieke traditie hebben: christen democraten in Tilburg en linkse socialisten in de Zaanstreek. Dat is veranderd. Populisme heeft zijn intrede in de raad gedaan, hoewel je daar genuanceerd over moet zijn; soms vinden mensen daarin een steun. Het maakte het besturen van een stad wel moeilijk: de stad moest stadser en de dorpen meer dorps worden terwijl er ook sprake moest zijn van een woonwerkstad.

Hoe kijkt Vreeman aan tegen discussies over allochtonenbeleid en racisme?

Ik heb me nooit thuis gevoeld in discussies over allochtonen op het scherpst van de snede. Als je een vergrootglas zet op problemen dan ontgaan je de voordelen van een gemengde samenleving. Uitsloten van groepen is niet mijn model. Nederland heeft meerdere identiteiten en de beeldvorming daarover hebben we niet steeds in de hand. Je moet het een grote prestatie noemen dat kinderen van slecht of nauwelijks opgeleide immigranten hier het VMBO-diploma halen. Het niveau van het onderwijs is de beste indicatie van het welvaartsniveau van een land. Kijk eens naar Tilburg. Dat was een halve eeuw geleden met het verdwijnen van de wolindustrie de armste stad van Nederland. Nu is de bevolking van Tilburg veel beter opgeleid en de welvaart is navenant. De allochtone bevolking gaat daarin mee. Toch moet het afscheid van het burgemeestersambt in Tilburg niet prettig geweest zijn.

Ik heb nooit een probleem gehad met mijn informatieplicht naar de raad maar in dit geval ging het om corruptie bij één van de raadsleden. Integer gedrag was in dit geval belangrijker dan informatieplicht. Mijn afweging daarbij was zuiver. Het was niet zo gemakkelijk in Tilburg. Tilburg had altijd een katholieke burgemeester gehad en die kon op veel vergeving rekenen. Ik werd in Tilburg gekozen met een kleine meerderheid; mijn positie was veel kwetsbaarder. Ik ben wel dienend maar ik wil me ook met politieke ontwikkelingen bezig houden. Ik voelde me verantwoordelijk voor de toekomst van de stad. Dat heeft risico's. Het was geen gemakkelijke loopbaan maar ik ben er wel tevreden over.

In een discussie met de zaal werd vervolgens nog een aantal onderwerpen aangesneden.

Waarom is het niet gelukt in Zaanstad een HBO vestiging te behouden of een kenniscentrum te vestigen?

Het vestigen van een kenniscentrum heeft ook met ondernemen te maken. In Tilburg leeft dat veel meer dan in Zaanstad. Bovendien: in Zaanstad is het bedrijfsleven internationaal georganiseerd en kan er door een stedelijke overheid minder bereikt worden.

Wat is het kenmerkende verschil tussen Zaanstad en Tilburg?

In Zaanstad was het rommelig, dat vond ik leuk; je stimuleert mensen aan de rand van de organisatie die door anderen lastig worden gevonden. In Zaanstad zijn we meer voor handel dan voor industrie overeenkomstig de landelijke trend. Je ziet weinig over het bedrijfsleven in de kranten. In Tilburg was er goed contact tussen gemeente en bedrijfsleven. Ondernemers zoeken een aanleiding om elkaar te zien en ontmoeten elkaar in de schouwburg, heel chauvinistisch maar het werkt wel. In Zaanstad vind je dat niet.

Wat was voor Vreeman een leidraad of inspiratiebron?

Annamarie Grewel hield mij voor: je houdt van de raad, dat moet je leidraad zijn. De dialoog met de stad was voor mij een inspiratiebron. Die droogde in Tilburg op.

Na een woord van dank aan de gast sluit Jaap Franse deze in zijn ogen geslaagde bijeenkomst af.

Rotvos

FILMVOORSTELLING MET NAGESPREK

Rotvos won in 2009 het Gouden Kalf in de categorie Beste lange documentaire. Het juryrapport: 'De documentaire Rotvos sleurt ons mee in het enthousiasme van de hoofdpersoon voor zijn onderzoeksonderwerp: de vos. Het is een film die achter een eenvoudige vormgeving een hoge mate van virtuositeit verbergt en ons tussen neus en lippen door laat kennismaken met de onvermijdelijke absurditeiten van het natuurbeheer in Nederland.'

BabelCinema

Datum: 6 juni 2011
Locatie: Filmtheater de Fabriek, Zaandam
Opkomst: 47 bezoekers

Documentaire uit 2009
van filmmakers Jan Musch en Tijs Tinbergen

Gastpreker: Piet van Houten, secretaris Stichting Faunabeheer-eenheid Noord-Holland

In 2002 werd de vos (*Vulpes vulpes*) wettelijk beschermd en werd een verbod op de jacht afgekondigd. De sluwe vos rook zijn kans. Niet langer gehinderd door jagers, doken de vossen al snel op bij plekken waar ze daarvoor niet kwamen. Dit zorgde voor ophef bij jagers en boeren, maar ook bij natuurbeheerders. De beheerders gunden de vos een plek in de Nederlandse natuur, maar tegelijkertijd bedreigden de vossen de dieren die ze juist proberen te beschermen, zoals grutto's, lepelaars en de zeldzame korenwolf. In 2006 ging de regering om voor de lobby van boeren en jagers, en mocht er weer op de vos worden gejaagd. Rotvos laat zien hoe ingewikkeld natuurbeheer in Nederland kan zijn en wat de rol is van de vos. De documentaire volgt het onderzoek naar de vos in het korenwolfreservaat in Limburg. Vossen worden daar met strikken en klemmen gevangen en vervolgens met een zendertje om hun nek weer uitgezet. Zo krijgen de biologen inzicht in hun territorium- en fouragedrag. Een zelfde onderzoek is opgezet in het Noord-Hollandse Waterland waar de vos de beschermde weidevogels zou bedreigen.

Jan Musch en Tijs Tinbergen volgden in Rotvos vossenonderzoeker Jaap Mulder: Met state-of-the-art satelliettechnieken en zakcomputers volgt hij de bewegingen van de vossen. Hij doet veel veldwerk en is bij nacht en ontij te vinden in de Limburgse velden en de weides van Waterland. Met humor, diplomatie en passie laveert hij tussen de tegengestelde belangen van jagers, boeren en natuurbeheerders. Iedereen wil het beste voor de natuur, maar allemaal worstelen ze met de vraag wat nu het beste is voor de vos. Moet je de natuur haar gang laten gaan of is de balans toch al zoek? Moet je die balans in evenwicht brengen en zo ja, hoe doe je dat dan? Vossen zijn opportunisten. Ze kunnen zich aan vrijwel iedere situatie snel aanpassen, stellen weinig eisen aan hun leefomgeving, lusten alles en vangen een hoge bestrijdingsdruk gemakkelijk op door zich met meer dan verdubbelde snelheid voort te planten!

De secretaris van Stichting Faunabeheer-eenheid Noord-Holland, Piet van Houten, gaf na de film uitleg wat er in de Zaanstreek aan Natuurbeheer voor dieren plaatsvindt en welk beleid hieraan ten grondslag ligt. De FBE is samengesteld uit de verschillende organisaties op het gebied van natuurbeheer, landbouw, het particuliere eigendom en de jachtsector. Vanaf 2009 is door de provincie een 5-jarig Faunabeheerplan opgesteld. Deze is o.a. gebaseerd op de landelijke Flora- en Faunawet (waarbij bescherming voorop stond en ingrijpen een uitzondering zou zijn), de Natuurbeschermingswet en afspraken in sommige gebieden van Natura2000. Binnen dit beheerplan zijn voor diverse beschermde diersoorten ontheffingen aangegeven, waarbij 'Wildbeheereenheden' binnen strikte regels toch soorten die schade aan landbouwgrond of andere kwetsbare dieren aanrichten mogen afschieten.

De vossenpopulatie in onze regio lijkt flink toegenomen. In 2005 is hun aantal geschat op circa 950 stuks, waarvan de helft in Waterland. En deze vos, zo stellen voorstanders van de jacht, veroorzaakt overlast.

De weidevogels hebben er veel last van. Pluimveehouders klagen ook. Maar volgens De Faunabescherming zal de jacht op vossen géén enkel resultaat hebben en is de terugloop van o.a. de weidevogelstand niet te wijten aan de vos. Ook volgens Piet van Houten heeft de achteruitgang van de weidevogels eigenlijk weinig te maken met predatie van welke diersoort dan ook. Bij nader onderzoek blijkt maar al te vaak dat het om een andere diersoort ging. Katten, honden, bunzingen, hermelijnen en vogels als sperwer en havik kunnen er ook wat van. De achteruitgang van weidevogels is waarschijnlijk eerder te wijten aan de veranderde landbouwmethoden. Onduidelijk is dat alleen de aanwezigheid van een vos ook een extra aanleiding voor de vogels is om te vetrekken. Toch is de vos vanaf eind 2004 middels ontheffingen in onze streek weer bejaagbaar om de populatie vossen beheersbaar te maken, maar dit lijkt tot nu toe niet erg succesvol. 's Nachts met kunstlicht is het meest effectief en minst verstorend om op een vos te jagen. De vraag of deze methode succesvoller is dan de natuurlijke strategie van Jaap Mulder in de film om hun aantal te beheren lijkt voorlopig nog niet beantwoordbaar.

Het DNA van het Zaanse Huis

DISCUSSIE
regiospecifieke architectuur

De natuurlijke eenheid tussen stedenbouw, inrichting openbare ruimte en architectuur, gecombineerd met kenmerkende materialen, vormen en typologieën, zorgde eeuwenlang voor een specifieke identiteit van een regio. Het klimaat, bodemgesteldheid en beschikbaarheid van bepaalde materialen leidde tot een specifieke dorpsopzet of woningtype. Zoals duidelijk zichtbaar is in de Zaanse bouwstijl. Het authentieke Zaanse huis heeft kenmerken die zeer specifiek zijn voor de regio rond de Zaan. Wat zijn deze kenmerken, waaruit bestaat het DNA van de Zaanse architectuur?

BabelDebat

Datum: 22 juni 2011
Locatie: De Koekfabriek, Zaandam
Opkomst: circa 80 bezoekers

Gastprekers:
Wim Klaassen, architect uit Zaandam en op de TU Delft onderzoeker naar kritisch regionalisme,
Maarten Min, architect en mede-oprichter van Min2 Bouwkunst in Bergen en Jan Klomp, architect/mededirecteur van Heren 5 te Amsterdam (woonachtig in Wormerveer)
Discussieleider:
Jacqueline van de Sande, directeur Beaumont Communicatie Amsterdam

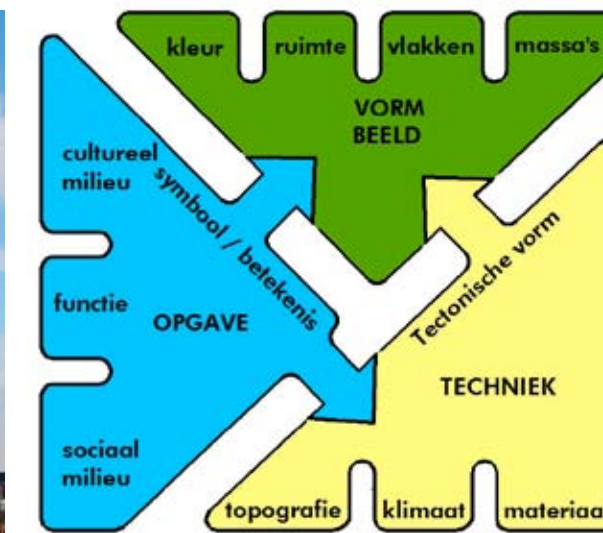
Met de huidige bouwtechniek, de ver gevorderde installatietechniek en de ruime beschikbaarheid van vrijwel elk denkbaar materiaal vallen dergelijke verschillen nagenoeg weg. Bovendien staat de specifieke identiteit van de regio onder druk van de globaliserende tendensen van moderne media als internet, televisie en de alom aanwezige auto. De invloed van lifestyles en subculturen is sterk. Wat kunnen we leren uit het verleden, wat betekent deze les voor het heden en hoe vertalen we deze kennis naar de toekomst? Leidraad daarbij is: Is het mogelijk vorm te geven aan verandering en tegelijkertijd typische regionale karaktertrekken te behouden?

Deze avond werd, door middel van een culturele reis langs de theoretische en beeldende onderbouwing van regiospecifieke architectuur, ingeleid door architect **Wim Klaassen**. Allereerst door uitleg van de termen 'Genius Loci' (de geest van de plek): 'Iemand verblijft wanneer hij zich kan oriënteren in en identificeren met een omgeving of, kort gezegd, wanneer hij de omgeving als betekenisvol ervaart'. En met de term 'regionalisme': het cultiveren van de tradities van een bepaalde regio tegenover de nivellering van de moderne staat. Architectuur is volgens de grafiek van Wim Klaassen geënt op 3 aspecten: vorm en beeld, opgave en de techniek. Elk aspect bevat meerdere onderdelen die afhankelijk zijn van het gebruik en zijn situering, gezamenlijk vormen deze het DNA van het bouwwerk.

Zaanstad wordt gekenmerkt door zijn slagenlandschap. Door de molens in het veld, ontstonden er paden van de dijken naar de molens, waarlangs de arbeiders woonden. Deze woningen werden gebouwd op drassige grond. Het lichte constructiemateriaal hout – in grote mate aanwezig in de Zaanstreek – was hier zeer geschikt voor. De gevels van de woningen voor de gegoede burger werden steeds mooier versierd, geïnspireerd op de pronkgevels van Amsterdam, die zij weer kopieerden van hun VOC-reizen.

Vooruitgang in de techniek en het ontstaan van internationale stromingen zoals het modernisme in de 19de eeuw, zorgden voor een afvlakking van architectuur en het 'wegvallen' van regiospecifieke architectuur. Een reactie hierop is het kritisch regionalisme, waarbij Kenneth Frampton 6 punten van moderne architectuur benoemt die teruggrijpen op zijn genius loci:

1. Kritisch tegenover modernisering – niet afwijzend.
2. Gebonden architectuur, geen nadruk op het gebouw als vrijstaand object, maar met nadruk op de plek.
3. Architectuur als tektonisch feit niet als beeld.
4. Regionaal voor zover het de nadruk legt op situatiegebonden factoren (topografie, klimaat, licht, bouwwijze).
5. Visueel én tastbaar: Niet alleen informatie maar ook ervaring.
6. Geen sentimentele nabootsing van de inheemse architectuur.

In Zaanstad zijn er verschillende voorbeelden: de woningen van **Gé Sombroek**, een kopie van het Zaanse huis vertaald naar de behoefte van nu. Hotel Inntel, het visuele aspect van het Zaanse huis, maar ook heel functionalistisch. Een woonhuis van **Kruiswijk**, waar traditionele materialen, donker houten rabatdelen en witte daklijsten en kozijnen, op een moderne manier worden toegepast.

Jacqueline van Sande vroeg zich na de eerste lezing af of we nu dan terug moeten naar de kneuterigheid, ofwel bouwen wat er al staat? Dat hoeft volgens Wim Klaassen niet. Hij beaamt Frampton om niet bang te zijn om internationale elementen binnen te halen, als je het maar combineert met lokale elementen.

De andere inleiders deelden deze mening. **Jan Klomp** spreekt liever over locatie-DNA dan Zaan-DNA, elke locatie heeft schatten. Maarten Min voegde hier aan toe dat er verschillende strategieën zijn, niet één formule. Bestudeer de plek en zijn ruimere omgeving en vervolgens abstraheer je deze kennis naar de tijd van nu. Volgens Chris Stam, vraagt regiospecifieke architectuur niet om het letterlijk kopiëren van de architectuur, maar het nabootsen van de schaal en ambacht.

Maar wat is dan typisch van hier, vroeg Jacqueline van de Sande zich hardop af. Uit de zaal komen verschillende antwoorden: Houtbouw, nuchterheid van de mensen, het aardse karakter, functiemenging, forensen, organische groei...

Na de pauze toonde Jan Klomp, met behulp van 6 projecten van **Heren 5**, het Zaanse DNA. Het bureau begint bij elke opgave bij nul. Zo ook bij een van de oudere Zaanse projecten op een bedrijventerrein aan de rand van de Engewormer, een loods met woning (1994). Een loods, als archetype (red. 'oerbeeld') op een bedrijventerrein, met een groot dakterras dat zorgt voor het uitzicht op de omgeving. Een ander project (dat nooit is uitgevoerd) zijn de dijkwoningen aan de rand van Saendelft (1998), die als wachters op de uitkijk staan. Waarin de vorm van een hooimijt is getransformeerd in een woning, die slechts lopend bereikbaar was. Tijdens de discussie gaf Jan Klomp aan dat hij dit project als het meest Zaanse beschouwd. Later zijn hieruit in afgeleide vorm, de Bastions, in de plaats gekomen.

Het bekendste project van Heren 5 is het Vissershop (2005). Als inzending voor de prijsvraag hebben ze gebruik gemaakt van een gedicht. Dit sprak de hechte bewonersgroep erg aan. Belangrijk uitgangspunt: de kracht van de wijk mag niet verloren gaan. In het nieuwe Vissershop is de intieme ruimtelijkheid van een arbeidersbuurt uit de 19e eeuw gecombineerd met de vrijheid van de huizen uit de 20e eeuw. In een project in Saendelft (2007) is het deelgebied opgedeeld in drie eilanden, waardoor het slagenlandschap, kenmerkend voor het Zaanse DNA, weer voelbaar werd. Alle woningen grenzen aan het water en in de architectuur zijn Zaanse kenmerken aanwezig, zoals de witte daklijsten en de rode dakpan.

De Luikse Hoven (2011) is een woningbouwproject in de Rosmolenbuurt, dat ten tijde van de lezing in uitvoering was. Door invoering van taps uitlopende hofjes, heeft elke woning zicht op het Veldpark. **Jeroen Ohlenbusch** van Eigen Haard vroeg zich tijdens de discussie af of er bij dit project niet te veel naar de huidige situatie is gekeken. Hoe flexibel is het plan? Jan Klomp gaf aan dat dit soms lastig te voorspellen is, je bouwt voor 50 jaar, maar onvoorziene plekken zijn vaak de mooiste plekken in een stad. Maarten Min vergelijkt het met een tuin: voordat je iets toevoegt kijk je eerst wat er staat. Dus je moet of een sterk gebouw neerzetten dat blijft staan ook al wordt de rest gesloopt of het gebouw verandert mee met zijn omgeving.

Een laatste grootschalig woningbouwproject is de binnenkort te realiseren Strip, gelegen aan het spoor refererend aan de Zaanse pakhuizen. 'Het spoortracé is de Zaan van de 20ste eeuw', aldus Jan Klomp. De pakhuizen krijgen de namen van de Zaanse stations. Dit laatste project leidde tot wat ophef in het publiek. Het zou te groot zijn. Waarom een gebouw aan het spoor aanpassen, zo vergroot je deze barrière alleen maar? Maarten Min sprak het idee van de pakhuizen erg aan, maar had het nog duidelijker terug willen zien, als beeldhouwwerk. Volgens Jan Klomp zit er wel degelijk variatie in de verschijningsvorm van de pakhuizen en de details.

De laatste inleider was **Maarten Min**. Volgens hem wordt mede door de bouw van Hotel Inntel regiospecifieke architectuur meer geaccepteerd. Zijn ervaring is dat het context bouwen door collega's vaak niet in dank wordt afgenomen. Min voelt zich wel aangetrokken tot vernaculaire architectuur (red. 'volksarchitectuur' die vooral de lokale omstandigheden, materialen en technieken weerspiegelt), mede doordat hij tijdens zijn architectuuropleiding is opgevoed met Venturi. Keuzevrijheid van de opdrachtgever is belangrijk. Ook in het woningbouwproject het Heldenhof in Almere, onderdeel van de Expo 2001, gewild wonen, waar de bewoners vele keuzes hadden, wat betreft de indeling en uitstraling van hun woning. Dit plan is niet regio-specifiek, omdat Almere immers niet veel meer was dan zeeleli.

Een Zaanse project is het voormalig PWN en PEN gebouw in Wormerveer. De gebouwworm is gebaseerd op de twee vignetten van de bedrijven die ruggelings tegen elkaar aan werden gelegd. De combinatie van water en vuur zorgde voor de associatie ontploffing, die door middel van een pergola en gezamenlijke kantine weer aan elkaar worden gebonden. In het materiaal en de kleur is duidelijk de Zaanse bouw afleesbaar, op een moderne manier geïnterpreteerd.

In het woongebouw in Rooswijk (1995) is een zwart Zaanse huisje neergezet geïnspireerd op de 5 silo's van de Lassiefabriek. Dit bewijst maar weer eens dat Wilfried van de Winden, noch Soeters, de eerste architecten waren die Zaanse huisjes stapelden.

De interpretatie van regiospecifieke elementen gebeurt soms letterlijk en soms is het een moderne versie. Zo liet Maarten Min een voorbeeld van een moderne makelaar en een traditionele sierlijst zien. Een gebouw dat zich schikt naar zijn omgeving is bezoekerscentrum de Hoep (1995) in Castricum, als konijnenhol in het duingebied.

Marijn de Jong vergelijkt de regiospecifieke architectuur als een groentesoep die zelf getrokken is, zoals bezoekerscentrum de Hoep en het woonhuis in Bergen. Jacqueline haakte hier bij aan met de vraag welke ingrediënten je in Zaanstad zou pakken voor een goede basis? Maarten Min noemt de plek maar zeker ook de opdrachtgever. Jan Klomp vindt dat iedere architect in zijn ontworpen woning moet wonen. Wim Klaassen geeft als ingrediënten graag mee: functie, techniek en vorm, refererend naar zijn diagram. Regionaal Zaanse is vaak gericht op visuele eigenschappen: vorm, kleur en verhoudingen.

Jacqueline van de Sande concludeert dat er veel ingrediënten te pakken zijn, keuzes maken is belangrijk en dat wat je oppakt, doe het goed. Mensen maken Zaanse DNA, vraag je af hoe ze hier wonen. Gedraag je als gast op een plek: soms door je te voegen en soms door stemming te maken.

ARCHITECTUUR

DAG VAN DE

Zelf Bedacht - Zelf Verzonnen

ZATERDAG
25 JUNI 2011

1
Brandweerkazerne - ZAANDAM
adres: Prins Bernhardplein 112,
1508 XB Zaandam

2
Trias VMBO - KROMMENIE
(12.00 uur - 15.00 uur)
adres: Saendelverlaan 1,
1561 KS Krommenie

3
Bibliotheek KROMMENIE
adres: Heiligeweg170,
1561 DM Krommenie

4
Schepenhof ZAANDAM
adres: De Weer | Hoogaarslaan |
Koningin Julianaweg,
1502 NC Zaandam

5
De Eendragt WORMER
adres: Zandweg 15,
1531 AJ Wormer

6
OPDC Saenstroom WORMERVEER
adres: Noorderstraat 3
1521 KA, Wormerveer

7
Praktijkschool de Brug ASSENDELFT
adres: Saenredamstraat 39,
1566 KL Assendelft

8
Flamingo Casino ZAANDAM
adres: Damstraat 12,
1506 BH Zaandam

9
De Piramide KOOG AAN DE ZAAAN
adres: Boschjesstraat 66,
1541 KL Koog aan de Zaan

De dag van de Architectuur is mede mogelijk gemaakt door:

HOOYSCHUUR ARCHITECTEN
Noordeinde 16, 1521 PA Wormerveer

FKG ARCHITECTEN AAN DE ZAAAN
Lagedijk 308, 1544 BX Zaandijk

VERKADE FABRIEK
Westzijde 188, 1506 EK Zaandam

Zelf bedacht Zelf Verzonnen

DAG VAN DE ARCHITECTUUR

Mede dankzij de Parteon Architectuurprijs Zaanstreek, is voor vakgenoten een goed beeld ontstaan over de architectuur in deze omgeving. Veel van de genomineerde gebouwen van de Parteon Architectuurprijs lijken echter onbekend bij de bewoners van de Zaanstreek. Tijdens de Dag van de Architectuur liet Babel daarom een aantal van deze gebouwen voor een groot publiek openstellen.

Het thema van deze dag van de Architectuur, 'zelfverzonnen', bood de mogelijkheid om naar maar liefst negen verschillende recent gerealiseerde gebouwen te gaan kijken. De nominaties van afgelopen jaren vormden hierbij de leidraad, waarbij de nadruk was gelegd op de publiek/bedrijfsgebouwen voor deze prijs. Middels rondleidingen, presentaties en exposities, werd ter plekke ingegaan op de totstandkoming van het ontwerp en de rol van de verschillende participanten. Architectenbureaus leverden deze dag ook een helpende hand. Op drie locaties waren door verschillende architectenbureaus informatiepunten ingericht waar tussen 11.00 en 16.00 uur lezingen werden gegeven en de kleurrijke panelen van de genomineerde gebouwen van de Parteon Architectuurprijs bekeken konden worden. Bij FKG architecten aan de Zaan schetste Jan Goedhart een beeld over het Wonen Nu en in de Toekomst. Verduidelijking over de keuze van restauratie, reconstructie of renovatie was te horen in een lezing van Ron Baltussen in het kenniscentrum bij Hooy-schuur architecten. En in de Verkadefabriek kregen bezoekers de kans via Paul Carree meer te weten te komen over het Zaanse DNA in onze bebouwing. Hier gaf ook Ishak Önen uitleg over de potenties en mogelijkheden voor het bouwen van nieuwkomers.

Dag van de Architectuur

Datum: 25 juni 2011

Locaties: Verkadefabriek, Zaandam - FKG architecten aan de Zaan, Zaandijk - Hooy-schuur Architecten, Wormerveer en diverse opengestelde gebouwen

Opkomst lezingen/ opengestelde gebouwen:
circa 250 bezoekers

Medewerking: Zaanse architecten Ron Baltussen, Paul Carree, Jan Goedhart, en Ishak Önen

Opstelling en inzet:

- van de volgende gebouwen:
- Brandweerkazerne - Zaandam
  - Trias VMBO - Krommenie
  - De Bieb - Krommenie
  - Schepenhof - Zaandam
  - OBS De Eendragt - Wormer
  - OPDC Saenstroom - Wormerveer
  - Praktijkschool de Brug - Assendelft
  - Flamingo Casino - Zaandam
  - Basisschool de Piramide - Koog aan de Zaan

Zaanse Archikidz

De zelf verzonnen stad

KINDERWORKSHOP

Babel zelf organiseerde deze dag samen met Stichting Archikidz een Zaanse editie van Archikidz. Kinderen van 7 tot en met 12 jaar konden onder begeleiding van architecten hun eigen 'zelfverzonnen' droomstad bouwen.

BabelWorkshop

Datum: 25 juni 2011
Locatie: De Koekfabriek, Zaandam
Deelname: 110 kinderen

Inleidende lezing: Sjoerd Soeters
Juryleden: Ishak Önen, Wim Klaassen, Eva Stache en Beatrix Zingerle
Begeleiding workshop: Carlos Beira, Anouk Distelbrink, Sasa Radenovic, Hans Konijn, Aafje Meijer, Martijn van der Hout + partner, Dirk JP Roberts, Sem Carree, Karen Weening, Paul Kramer, Nanine Carree, Beatrix Zingerle, Christian Quesada van Beresteyn, Oscar Vos, Maha Benachir, Kissiwah Mireku, Carry van Nooijen, Jan Willem Landman, Daan Schrama, Rada Ruijter + vriendin, Piet van Tooreenburg

Ieder kind is wel eens in een stad geweest of heeft een idee hoe het er in een stad uit ziet. Maar als zij het zelf voor het zeggen hebben, hoe zou hun droomstad er dan uitzien? Wat zouden zij het liefst in de stad willen doen en welk gebouw of attractie hoort hierbij? In kleine groepjes leerden meer dan honderd kinderen hoe leuk architectuur is. Met verschillende materialen bouwden ze een maquette van hun eigen stukje droomstad.

Alvorens aan de slag te gaan kregen zij waardevolle tips van architect Sjoerd Soeters, bekend van het nieuwe stadhuis en het centrumplan Inverdan. 'Maak maar geen zinloze hoogbouw', adviseerde hij, 'wie wil daar nu wonen? Daar kun je toch helemaal niet spelen.' 'Bouw je droom', luidde de opdracht van Soeters. En dat was niet tegen dovemansoren gezegd. Vele vrijwilligers hielpen mee de kinderen een superdag te bezorgen door uitgifte van materialen (het winkeltje), de catering (uitdelen van drinken en tussendoortje aan kinderen) en diverse 'handymen' ondersteunden de kinderen met het ingewikkelde knip- en plakwerk. De belangrijkste taak van de maar liefst 14 aanwezige dagarchitecten was het begeleiden van de kinderen bij het bouwen van hun droomhuis in maquettevorm. De kinderen kregen tips over waar ze op moesten letten en hoe ze het thema 'stad' in hun maquette konden verwerken. Ruim twee uur lang was de jeugd ingespannen bezig.

Tijdens het bouwen liep er een jury rond, die alle droomsteden bewonderde en de ultieme kinderstad verzamelde. De dag eindigde met een prijsuitreiking, waar ook bezoekers van harte welkom waren om alle bouwwerken te kunnen bewonderen. De winnaars waren **Owen Zwenne** met een hotel in de vorm van een mens, **Tibbe Schreurs** met een chillplek aan het water, **Boudewijn en Ole Lechner** die samen een duurzaam huis hadden ontworpen, **Elfin Acatürk** met een huis met veel buitenruimte, **Lara van Homeijer** met een watervalhuis en **Steff Petra** met een villa met inpandige halfpipe. Géén van de enthousiaste kinderen ging met lege handen naar huis. In grote dozen werden de werkstukken naar buiten gedragen en aan de trotste ouders overhandigd.

BINNENSTEDELIJK BOUWEN

Hooschuur architecten is specialist op het gebied van binnenstedelijk bouwen. Ons bureau heeft expertise op het gebied van transformatie&behoud en vervangende nieuwbouw in een bestaande context. Deze expertise wordt toegepast in projecten op pandniveau, complexniveau en wijkniveau.

HOOSCHUUR
architecten bna

PAND NIVEAU
Transformatie&behoud
Swammerdambuurt Amsterdam

COMPLEX NIVEAU
Nieuwbouw
Camper- en Tilanusstraat Amsterdam

WIJK NIVEAU
Transformatie&behoud
Magnusbuurt Schagen

Hooschuur architecten bna bv
Noordeinde 16
1521 PA Wormerveer
t. 075-6220441
f. 075-6219941
e. info@hooschuur.nl
www.hooschuur.nl

Nagtegaal Jong Advocaat

Al 25 jaar het aanspreekpunt van het MKB

Dam 34, Zaandam
Postbus 1275
1500 AG Zaandam
Tel (075) 6313121
Fax (075) 6350818
info@nsgtegaaljong.nl
www.nagtegaaljong.nl

HSB
VOLENDAM betrokken bouwers

Marinapark, Volendam

Starterswoningen, De Rijp

Kantoor Turien, Alkmaar

Capitool, Purmerend

Sportschool, Leidsche Rijn

HSB-Volendam Slobbeland 10, 1131 AB Volendam Telefoon 0299-398900
info@hsb-volendam.nl www.hsb-volendam.nl

JAN IJSKES
FUNDERINGSTECHNIKEN
"DE COOGH"

- Trillingsarm heien en trillingsvrij persen Ø114 t/m Ø406 mm.
- Inpandig aanbrengen van stalen damwand.
- Heimachines met een doorrijdbreedte vanaf 63 cm.
- Minimale werkhogte 1,35 meter.
- Funderingsherstel inclusief sloop en betonwerkzaamheden.
- Opvijzelen en rechtzetten van woning en gebouwen.
- Paaladvies en paal controleberekeningen.

FUNDERINGSSPECIALIST

Daam Schijweg 22-24, 1507 BD Zaandam, Tel.: 075 - 616 39 04, Fax: 075 - 635 67 62
info@decoogh.com / www.decoogh.com

Hoe betrek je de mensen die het aangaat?
www.beaumont.nl

Beaumont
Communicatie & Management

betrokken tot op het bot

Linda Troost (Beaumont Communicatie & Management) geeft toelichting bij wijkverandering Kerkebosch in Zeist.

DE Floris GEVELSPECIALIST:
STEENGOED ADVIES!

Gevelstenen, voegwerk en bekleding bepalen voor een groot deel de uitstraling van een woning. Onze gevelspecialisten weten daar alles van. Vraag ze gerust om advies of kom eens kijken in onze showroom.

Vlasblomweg 24, 1521 PW Wormerveer. Tel. 075 - 6478989

BouwCenter Floris

Business Center BedrijvigeBij

www.bedrijvigebij.nl

Flexibel op maat verhuren van kantoor- en bedrijfsruimten

De Tsaar Inverdan.

ROCHDALE

Eigentijdse Zaanse bouw

www.rochdale.nl

Het Zaanse DNA ervaren

VRIENDENDAG

Op donderdag 14 juli vond onze jaarlijkse Vriendendag plaats. Babel wilde haar (financiële) ondersteuners natuurlijk trakteren op een bijzonder programma, ditmaal met aandacht voor de volledige Zaanse 'ziel'. Het KNMI gaf deze dag echter voor onze streek waarschuwingen voor zware windstoten met snelheden tot 90 km per uur en veel neerslag. Het was midden in de zomer deze dag herfst in Nederland. Niet alleen viel er veel regen en bliksemde het, het waaide ook heel hard! Uitzonderlijk voor de tijd van het jaar, aldus het KNMI.

BabelDankdag

Datum: 14 juli 2011
rondtour afsluitend in de Maria Magdalena (schuil)kerk, Zaandam
Opkomst: 45 personen

Met medewerking van:
Paul Carree, architect,
Eric van Gerrevink, boswachter,
Andrea de Wildt en Jan Commissaris,
kerkbeheerders en
Marga Palmboom, office manager

Gewapend met stormvaste paraplu's vertrok de groep Vrienden van Babel toch met de wandeling in Zaandam, waarbij de unieke padenstructuur bekeken en door Paul Carree verklaard werd. Rasechte Zaankanters zoals bijvoorbeeld de gebroeders Visser, gaven hierbij nog meer gedetailleerde informatie ter plekke.

De padenstructuur ontstond haaks op de bebouwing langs de dijken, de hoofdstraten langs de Zaan. Aan de hoofdstraten als de Westzijde, Zuidijk en Oostzijde lagen sinds de 17e en 18e eeuw eerst houten huizen. De notabelen bouwden pas hierna hun stenen woningen. De paden, gelegen aan sloten en gloppen, waren namelijk de woonplekken voor de gewone Zaankanters, de ambachtslieden en arbeiders.

De paden liepen oorspronkelijk ver door, met uitzicht op de daarachter gelegen landerijen tot in Oostzaan en Westzaan. Het vervoer vond voornamelijk plaats via de sloten en de Zaan. De wandeling eindigde in het onlangs gerestaureerde en heringerichte Volkspark, welke in 1890 als geschenk aan de Zaanse bevolking aangeboden werd door houthandelaar en dijkgraaf C. Coverver van Wesseme, die op haar beurt de schenker eerde met een gedenkzuil.

Vanwege het slechte weer was de oorspronkelijke geplande vaartocht door het Westzijderveld omgezet in een verlengde bustoer naar de omliggende water- en natuurgebieden. Zelfs Eric van Gerrevink, boswachter in het Guisveld bij SBB, vond het niet verantwoord in de open boot met elkaar het veld in te gaan! Met veel creativiteit en enthousiasme paste hij zijn gidsrol aan om het Landsmeerdereveld en Westzijderveld per bus over de weg te benaderen. Met verve onderrichtte hij een ieder over de soms tegenstrijdige visies van beheerders en eigenaren, overheden, politici en beleidsmakers. De Zaanstreek kent geen natuurgebied, zo stelde hij, maar alleen cultuurgebied, dat door de mens naar behoefte en omstandigheden is gecreëerd en door de tijd heen is aangepast en zo ook zijn dynamiek zal blijven behouden. Daardoor zul je wel de ene faunapopulatie en dat groen zien en de andere soort niet en moet je niet het beleid inzetten op het behoud van iets dat er niet thuis hoort. Hij gaf daarvan een aantal duidelijke voorbeelden.

Na afloop van deze kleurrijke uiteenzetting en enkele verrissende discussies, bracht de bus ons terug naar Zaandam, waar Jan Commissaris en Andrea de Wildt ons van harte welkom heetten als beheerders van een van de verborgen diamanten in Zaanstad: De Oudkatholieke schuilkerk Maria Magdalena (1695) aan het Papenpad 13. Daar konden we onze natte jassen en plu's kwijt en ons warmen (de kachel stond aan!) met een drankje en een hapje. De kerk en het hartelijke ontvangst deed haar naam als schuilkerk ook deze dag eer aan!

Na een toelichting over het ontstaansgeschiedenis en de restauratie van de kerk, door het beheerdersechtpaar, dat sinds enkele jaren in de woning ernaast woont, was het tijd voor een smaakvolle, door Marga zelfgemaakte, Zaanse mosterdsop, rijkelijk belegde broodjes en een drankje. Tijd ook voor netwerken; een nadere kennismaking met nieuwe contacten en bestaande contacten oprispen, want ook dat is een onderdeel van de jaarlijkse Vriendendag van Babel.

Ondanks het slechte weer kunnen we terugblikken op een geslaagde dag, wellicht ook dóór dat rare weer, dat werkt blijkbaar verbindend, hoorden we in de wandelgangen. Maar vooral ook geslaagd dankzij de fantastische inzet en flexibele medewerking van touroperator Peereboom, Eric, Jan & Andrea en het bijzondere contact met al onze vrienden.

De woonbeleving op het Zaaneland

DISCUSSIE

Het driedaagse programma KunstEiland werd geopend met een openbaar debat over de ontwerpgeschiedenis van het Zaaneland en de wijze waarop de bewoners en de ontwerpers dit na 15 jaar beleven. Veel bewoners hebben hun woningen aangepast naar hun eigen wensen: van confectie naar maatwerk. Niet alleen de woningen hebben veranderingen ondergaan, ook de openbare ruimte. In de centrale groene wig van het eilandplan zijn nieuwe inrichtingselementen toegevoegd. De terpen zijn opnieuw vormgegeven en er zijn andere typen bomen geplant.

BabelDebat

In samenwerking met:

Stichting KunstEiland
Datum: 9 september 2011
Locatie: tent op groenstrook Zaaneland, tussen Halligen en Falster, Zaandam
Opkomst: circa 120 bezoekers

Inleider: Hans Staller, strategisch beleidsregisseur bij gemeente Zaanstad, voormalig hoofd stadsontwikkeling Zaanoevoerproject
Gast sprekers ontwerpers Zaaneland: Rudy Uytenga, architect pierwoningen en appartementengebouw, Peter de Ruyter, landschapsarchitect bij Bureau Hosper en verantwoordelijk voor het stedenbouwkundig plan
Ook aanwezig toenmalige ontwerpers Roelf Steenhuis, Richard Lavington, bouwer Rein Willems en stedenbouwkundige van de gemeente Zaanstad Ted van Galen
Discussie leider: Jacqueline van de Sande, directeur Beaumont Communicatie Amsterdam

Ter voorbereiding van de presentatie hadden alle inleiders een aantal vragen meegekregen: Wat waren de woonkwaliteiten van het Eiland, zoals het oorspronkelijk was ontworpen? Wat had je destijds verwacht en gehoopt? Wat vind je van het resultaat na 15 jaar? En, biedt het eiland inspirerende aanknopingspunten voor andere woningbouwplannen in Zaanstad als het ware een nieuw Zaanse idioom?

Voorafgaand aan het debat had discussieleider Jacqueline van Sande een wandeling gemaakt over het Zaaneland. Dit deed zij samen met de sprekers Rudy Uytenga, Hans Staller en betrokkenen; Roelf Steenhuis, Richard Lavington, Rein Willems, Aad Roozendaal, Miranda Reitsma, Gerrit Teders, Ria Steenart en Ted van Galen.

Er werd een bezoek gebracht aan enkele woningen en de publieke ruimte werd geanalyseerd. Het was volgens Jacqueline een 'sentimental journey', met veel 'wist je nog...' herinneringen. Zij stelde een jongen van acht de vraag waarom het hier zo fijn wonen was, waarop hij volwassene antwoordde: 'Het is rustig en overal dichtbij'. Het was ook 'cool' om op een eiland te wonen, je kunt hier zwemmen, alleen nu niet vanwege de olie.

Dat het plezierig wonen is blijkt ook uit het kleine aantal woningen dat hier te koop stond. Dit waren er op dat moment 12 en 2 te huur van de totaal 500 woningen, een mooie score ten tijde van economische crisis. Hoewel de woningen niet gebouwd zijn voor bedrijvigheid, heeft het Zaaneland het hoogste percentage ZZP'ers.

Hans Staller, eerste inleider, gaf in vogelvlucht het ontwikkelingsproces weer. In 1981 werden er plannen gemaakt voor de Den Uylbrug, ten zuiden van Zaandam. Hierdoor moest houthandel William Pont worden verplaatst naar Terminal Zuiderhout. Ze lieten een verontreinigd gebied achter. Het Zaaneland is een buitendijks stuk land, dat vroeger verschillende sloten had, die zijn gedempt met vervuilde grond. Het in 1989 verworven eiland, werd in 1990 door de Gemeente teruggekocht en gesaneerd. In deze tijd was er genoeg ruimte om goede samenwerkingspartners te zoeken, dit resulteerde in 1992 in een samenwerking van Bouwfonds en Volker Stevin Ontwikkelingsmaatschappij (VSOM, nu Volker Wessels Vastgoed).

De tweede inleider, **Peter de Ruyter** toen werkzaam bij Alle Hosper, ging verder in op het stedenbouwkundige ontwerp. Als inspiratiebron gebruikten ze meerdere voorbeelden van eilanden in een rivier, zoals in de Seine in Parijs en in de Moldau in Praag. Niet iedereen kon aan het water wonen, maar met zichtlijnen en de groene wig, was de relatie met het water overal voelbaar. Een hoofdpunt van het stedenbouwkundige plan was de groene wig. Aan de noordkant werd een entreeplein gerealiseerd aan het water. Ten slotte werden de twee gezichten van de Zaan benadrukt, de meanderende Zaan aan de westzijde en de strakke Zaan aan de oostzijde met een harde kade versterkt door een bommenrij.

Rudy Uytenga was de derde inleider, architect van de pierwoningen en de kadewoningen, aan de meanderende kant van de Zaan. Er werd van twee walletjes gegeten én de nabijheid van de stad én de rust van de natuur. Inspiratie vond Uytenga onder andere bij het project van Charles Moore, Sea Ranch. Een groot gebouw aan de kust in Californië, dat door verschillende daken en doorzichten een kleinschalige uitstraling heeft. In de Pierwoningen resulteerde dat in één woning onder twee kappen, hierdoor ontstond een dorpsers silhouet. Door de woningen 45 graden te draaien had ook de hoekwoning zicht op de Zaan, daarnaast ontstond er extra ruimte in de hoek, voor eventueel een praktijkruimte. Voor de kadewoningen aan o.a. de Saltholm was zijn inspiratiebron de eerste drive-in woningen van Mart Stam en de Zaanse bouw. In deze woningen stonden licht en ruimtelijkheid centraal. Rudy Uytenga is erg enthousiast over deze plek. Honderd projectjes aan de Zaanoever zijn volgens hem belangrijker dan 60.000 woningen in Almere.

Na de laatste inleider was het tijd voor het debat waar het ging over wat er van de dromen terecht is gekomen? Er waren veel bewoners in de zaal, dus graag hoorde Jacqueline van de Sande hun woonbeleving. **Marlies Romeijnders** en **Anton Faas**, bewoners hoekpiewoning, hadden ieder hun eigen zoektocht naar de ultieme woonbeleving. Daar waar Marlies, dochter van een schipper, direct haar plek gevonden had aan het water, duurde dit bij Anton wat langer. Het huis was volgens hem niet in balans, met behulp van een architect heeft hij zijn woonhuis langzamerhand verbouwd tot maatwerk.

Heleen van Houts, bewoner kadewoningen, heeft als journalist op verschillende plekken gewoond en voelde zich hier direct thuis. Speciaal vindt ze het uitzicht op de prachtige Hollandse luchten. Lidy Bellaart vond het Zaaneland al een droomplek toen ze hier kwam zwemmen in het zwembad in de Zaan op de zuidkop van het eiland. De ingang was gelegen naast de treurwilg, die er nog steeds staat. En waar ze nu in wooncomplex Sarema woont.

Liefde voor het water is een terugkerend onderwerp. **Louis Groen**, bewoner kadewoning, vindt de Zaan op z'n mooiste als er geen golven zijn, dan lijkt het net een spiegel. Licht en ruimte worden gewaardeerd. **Ralf Bleeker**, bewoner pierwoning, moest wel even wennen aan al dat licht in huis nadat hij verhuisde van een donkere bovenwoning in Amsterdam. Inmiddels geniet hij van het wonen in de stad met de groene wig die veelvuldig gebruikt wordt door kinderen, maar ook voor buurtbarbecues en met Koninginnedag.

Richard Lavington, architect van de boulevardwoningen, is voor deze gelegenheid teruggekomen naar het Zaaneland.

De woningen zijn een mix van de Engelse terraswoningen en de Nederlandse grachtenpanden. Het valt hem op dat de wijk volwassen is geworden, veel groener met hier en daar een dakopbouw.

De sociale woningbouwappartementen werden gesitueerd aan de kop van het Zaaneland. Architect **Roelf Steenhuis** was vereerd. De grootste uitdaging was de schaal. Doordat de oorspronkelijke plannen voor hoogbouw verschaald waren naar laagbouw, werd dit gebouw meer een landmark. Het was zoeken naar een passende schaal. Op en rond het Zaaneland overheersen de landschappelijke elementen, waar de gebouwen zich naar dragen.

Ook de ontwikkelaar zat in de zaal; **Rein Willems** van Bouwfonds was heel blij met een eiland, 'water is een goed middel om woningbouwprojecten te laten slagen'. Aan goede plannen gaat een goed proces aan vooraf. Het bureau van **Alle Hosper** had een heldere visie en kon goed luisteren. Met een workshop heeft **Peter de Ruyter** de plannen toen prima kunnen sturen. 'Het eiland ziet er nu echt fantastisch uit en het voelt lekker!'

Rudy Uytenhaak vond het nog steeds een wijk met een unieke uitstraling en hoopt dat de bewoners en gemeente dit blijven vasthouden. Het kunsteland is een leuk initiatief. Zowel het eigen nest van de woningen als de collectieve ruimte zijn goed ontworpen: Landelijk wonen met een stedelijk karakter.

Miranda Reitsma, voorzitter Kunsteland sloot het debat af en had voor de inleiders een bijpassend cadeau; een bloemenpakket, getiteld 'sail away'.

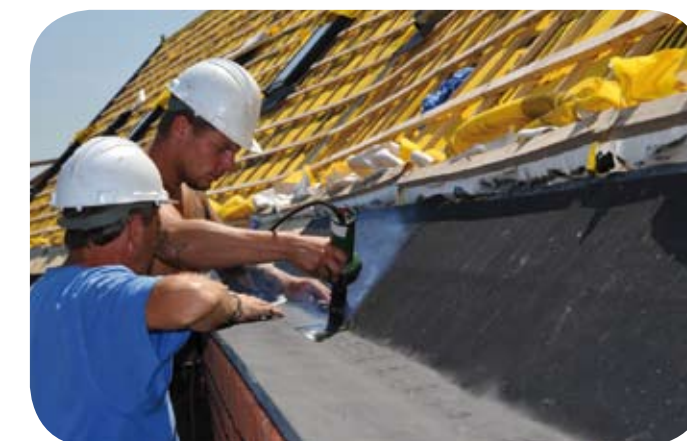

Parteon verhuurt, onderhoudt, verkoopt en bouwt in de Zaanstreek.

U kent Parteon als de grootste verhuurder in de Zaanstreek. Wat u misschien niet weet, is dat Parteon ook diverse woningen bouwt en verkoopt.

En omdat niemand gelijk is, en iedereen andere wensen heeft, probeert Parteon een divers woningaanbod te ontwikkelen. Starters hebben nu eenmaal andere wensen en (financiële) mogelijkheden dan gezinnen met kinderen of senioren.

Parteon verkoopt zowel nieuwbouwwoningen als voormalige huurwoningen. Van eengezinswoningen tot appartementen in verschillende prijsklassen. Op onze website vindt u het actuele huur -en koopaanbod. Ook in 2012 worden weer woningen aangeboden, zowel in de koop als in de huur.

Betaalbaar en plezierig wonen in de Zaanstreek.

www.parteon.nl

Nieuwe media: INTERVIEW Moeten wij hier wat mee?

Interviewer is dit keer Hans van den Pol, een bekende Zaankanter en documentairemaker, die een levendig gesprek voert met Tom Bakker naar aanleiding van het verschijnen van het Handboek Nieuwe Media (Kluwer, Amsterdam 2011) dat Tom Bakker, onderzoeker communicatiewetenschap aan de Universiteit van Amsterdam, schreef met zijn vader Piet Bakker, lector cross media aan de Hogeschool Utrecht en vaste interviewer van de Babel Salon.

BabelSalon

Datum: 20 september 2011
Locatie: La Brèche Wormerveer
Opkomst: 55 belangstellenden

Hans van den Pol - werkzaam bij TalentsMedia (Hilversum), voorheen bij PCM (Volkskrant, Het Parool) en Cebuco en in het Zaanse actief als documentairemaker bij het project De Monumenten Spreken, voorzitter van de Stichting Moer-Staal (De Kift) en bestuurslid van het Stedelijk 4 en 5 mei Comité Zaanstad en van De Nieuwe Winst - in gesprek met Tom Bakker, onderzoeker communicatiewetenschap aan de Universiteit van Amsterdam.

Van den Pol ziet overeenkomsten tussen Babel en de nieuwe media in de hemelbestormende mogelijkheden die men toen, in het antieke Babylonië, verwachtte van de toren van Babel en nu van de nieuwe media. Ook thans is de vraag of wij er wel wijs uit kunnen worden.

Het schrijven van het boek was vooral gezellig. Beide auteurs hadden, privé en op het werk, ervaren dat veel mensen weinig weten over de werking van de nieuwe media waarmee Tom, dankzij zijn vader, van kinds af aan vertrouwd is. Het idee voor het boek ontstond op een avond in Boedapest waarna de rest van de nacht werd besteed aan de opzet. Daarna is, een jaar lang, vrijwel elk weekend aan het boek gewerkt.

De nieuwe media zijn er al te lang om als hype weggezet te worden en vormen een belangrijk middel voor bedrijven en organisaties om op de hoogte te blijven, maar die mogelijkheid wordt nog nauwelijks gebruikt. Gebruikers moeten leren actief interactief bij te dragen. *Het Handboek nieuwe media* is een leidraad om digitale technieken te begrijpen en te gebruiken en gaat in twaalf hoofdstukken in op de eigenschappen en mogelijke toepassingen van Twitter, communities, blogs, tablets, browsers, foto, video, audio, user-generated content, Google, RSS en databases. Nieuwe media omvat dus meer dan sociale media als Twitter, Facebook en Hyves.

Vijf procent van de Nederlandse bevolking gebruikt de nieuwe media, wat absoluut gezien toch een groot aantal mensen is dat bovendien vaak op strategische posities zit. Voorwaarde voor effectief gebruik van die nieuwe media is wederkerigheid en weblogs, die eigenlijk werken als homepage, zijn een mooie manier voor bedrijven en politici om dichterbij hun publiek of klanten te komen. Om die wederkerigheid te bereiken is meer nodig dan het enkele verzoek aan de bezoeker om te reageren, hij of zij moet er iets voor terugkrijgen anders houden bij voorbeeld nieuwssites het niet lang vol, dan stoppen de bezoekers met informatieverstrekking. Een voorbeeld dat navolging verdient, zijn de blogs van de NOS die de achtergrond of totstandkoming van programma's laten zien.

In het boek is veel aandacht voor privacy en veiligheid van internetgebruik. Google is verre van terughoudend als het gaat om informatievergaring over de gebruikers. Het biedt aangesloten bedrijven de mogelijkheid na te gaan welke diensten worden gezocht of welke zoektermen worden gebruikt. Bedrijven kunnen ook nagaan of er verschillen naar regio of naar tijd zijn tussen bezoekers van hun sites of vaststellen welke pagina's het meest worden bekeken, met welke snelheid de pagina's worden geladen en hoe vaak er hits en 'page views' zijn van unieke bezoekers. In Nederland vergaren relatief weinig bedrijven informatie langs deze weg. Belangrijk daarbij is de inhoud (content) van de sites waarvoor bedrijven nog niet veel oog hebben terwijl die essentieel is voor het aantrekken van voldoende unieke bezoekers.

Tegen betaling biedt de zoekmachine Google aan bedrijven een plaats bovenin de lijst van webpagina's en anderzijds straft het bedrijven af die pogingen doen om bovenaan te komen met rare of 'pakkende' woorden als kinderporno, wat een van de meest gebruikte zoektermen blijkt te zijn. Google kan ook nagaan welke combinaties van zoektermen voorkomen c.q. welke websites een individuele gebruiker bezoekt en dat wordt doorgespeeld aan adverteerders. Het is zaak niet te veel persoonlijke informatie op het web prijs te geven en met de juiste instelling van de browser wordt het anoniemer. Nu geeft bij voorbeeld tvgids.nl andere bedrijven toestemming om cookies te plaatsen waardoor surfgedrag kan worden gevolgd en er op de persoon gerichte advertenties aan hem of haar worden gestuurd. Er is wetgeving in de maak die het gebruik van cookies moet inperken, maar die geldt alleen in Nederland terwijl de meeste servers over de grens staan.

Nog altijd besteden gebruikers weinig aandacht aan een beveiligde verbinding met het web terwijl dat een eerste vereiste is voor de privacybescherming. In het Handboek Nieuwe Media geven de auteurs een wachtwoordstelsel met andere wachtwoorden per server. Gebleken is dat velen voor alle servers hetzelfde wachtwoord gebruiken en wordt dat wachtwoord op een van die servers 'gevonden' dan heeft de 'inbreker' daarmee alle andere gegevens ook tot zijn beschikking. Het wachtwoordstelsel is gebaseerd op de naam van de server en het boek bevat een handige lijst en een gebruiksschema.

Consumenten zijn overigens niet zonder meer aan bedrijven en adverteerders overgeleverd, want via YouTube hebben zij invloed. United Airlines kwam er laat achter dat de dalende beurskoersen veroorzaakt waren door de onzorgvuldige manier waarop zij waren omgesprongen met een gitaar van een van de Sons of Maxwell alsmede door de nonchalante schadeafhandeling. De Sons of Maxwell begonnen een effectieve negatieve campagne met een lied op YouTube, waardoor United Airlines, traag en onwetend inzake nieuwe media, werd overvallen.

In de Zaanstreek maken weinig politici en gemeentediensten gebruik van nieuwe media; Zaanstad is geen actieve community en richt zich niet op interactieve burgers. Wel zijn er twee actieve wethouders en intern schijnt er een interactief systeem te zijn. Tom Bakker adviseert hier niets aan te veranderen, want hij ziet het als passend voor deze gemeente, die in de tijd dat hij hier woonde, ook al niet voorop liep. Anders is dat in Alphen aan de Rijn, zoals heel Nederland heeft kunnen meemaken na de schietpartij in een winkelcentrum enkele maanden geleden, waar dankzij de nieuwe media onmiddellijk contact is gelegd met journalisten waardoor het ontstaan van een geruchtencircuit is vermeden.

Een interactieve relatie met burgers of klanten vereist een andere, transparante organisatie. Een grondige cultuurverandering is noodzakelijk voor overheden die tot nu toe zijn ingesteld op eenzijdige communicatie. Sociale media zijn een prachtig middel in de hedendaagse wederkerigheid en een (inter)actieve overheid kan haar burgers behoeden voor onjuiste informatie en geruchten.

Het DNA van de Stad

DISCUSSIE

Als opmaat over het DNA van de Stad had Babel een aantal mensen gevraagd om foto's op te sturen, die volgens hen het DNA van de Zaanstreek weergeven.

Deze oproep leverde ruim 100 foto's op. Deze avond werden de foto's gepresenteerd en tevens bekeken door de panelleden. Ieder van hen koos een favoriete foto vanuit de eigen beleving van het DNA van onze stad.

Enkele fotografen zaten ook in de zaal. Het DNA van de Stad is tijdens deze bijeenkomst zowel vanuit deze persoonlijke beleving als vanuit de stedenbouwkundige en architectonische opgave en vertaalslag benaderd. De ontwikkeling van de stad wordt vaak gekenmerkt door een ruimtelijke ontwikkeling. Maar voor een duurzame ontwikkeling is meer nodig, namelijk 'ziel'. De ziel van een stad is zowel verankerd in de gedachten van bewoners als in gebouwen, monumenten etc.

BabelDebat

Datum: 12 oktober
Locatie: De Koekfabriek, Zaandam
Opkomst: circa 85 bezoekers

Gast sprekers: Marlies Rohmer, architect en eigenaar architectenbureau Marlies Rohmer, schrijfster 'the next Generation' en Eduard Dirkwager, 'streekmarketeer' bij Stichting Marketing Zaanstreek, directeur Merkator

Pannelleden: Isabella de Jong, directeur Kunstcentrum en exploitant B&B/bewoonster Zaanse Schans, Piet Keijzer, oud wethouder Wonen, voorzitter Stichting de Waakzaamheid en Hans Kuyper, voormalig stadsdichter, (kinderboeken)schrijver en muzikant

Discussieleider: Joke Bosch, communicatie manager

Tussen plan en realiteit, ontwerpen en beleven zit een spanningsveld. Hoe gaan professionals hier mee om? Wat voor betekenis heeft een begrip als DNA voor hen? De eerste inleider, **Marlies Rohmer** is relatief een buitenstaander in de Zaanstreek. Zij ging in op haar boek 'The next generation', hierin schetste zij de zoektocht naar de samenhang tussen ruimtelijke en sociale verbanden. Hoe creëer je een ontwerp, dat niet alleen aansluit op de beleving en identiteit van de (potentiële) gebruikers, maar in zichzelf ook juist weer een stimulans daartoe vormt.

Marlies Rohmer gaf direct toe dat zij inderdaad tot voorkort de Zaanstreek niet kende. Afgelopen zomer had zij besloten de vakantie in eigen land door te brengen, een fietstocht langs de Zaan stond ook op het programma. Wat haar direct opviel waren de grote schaalverschillen; kleine huizen naast grote fabrieken. Dit is een belangrijk aspect wat zij het liefst ook in de nieuwbouw terugziet.

De tweede inleider was **Eduard Dirkwager**. In opdracht van o.a. de Gemeenten en bedrijven is hij bezig met het opstellen van een visie hoe promotie van de Zaanstreek het beste integraal aangepakt kan worden. Doel is om de Zaanstreek te promoten voor buitenstaanders, toeristen, bedrijven en nieuwe bewoners. Basis hiervoor is het eigen karakter van de Zaanstreek, het DNA. Hij heeft daarbij een duidelijke mening waar de promotie op gericht moet zijn, wat sterk, te behouden eigenschappen zijn en welke zwakke eigenschappen vooral niet naar voren gebracht moeten worden. Hij vindt DNA een vervelende term. DNA is niet altijd positief. Sommige DNA gaat ten onder en andere DNA blijft. De Zaanstreek is minimaal gelijk aan de andere subregio's in de metropool. We hebben alles in huis: cultuurhistorie, slagenlandschap, industrie, bedrijvigheid, etc. Maar bij Albert Heijn werkt op de marketingafdeling slechts één persoon uit de Zaanstreek. Dit is slecht voor de binding van het bedrijf met de regio.

Welke doelgroep zou de Zaanstreek moeten aantrekken? In een tabel liet Eduard Dirkwager zien welke doelgroepen er allemaal zijn, verticaal verdeeld over laag, midden en hoge statussen. En horizontaal de groepen; traditioneel, modern en postmodern. De voorzieningen zijn al aanwezig; bioscoop, Zaanse Chocoladefabriek, Loods 5, winkelgebied, horeca op de Dam. Nu de mensen nog.

Maar hoe gaan we dat nu doen? vroeg **Dick Rooij** zich af. Eduard Dirkwager verwees naar de 4 p's in het marketingwereldje (product, price, promotion, place). Het nieuwe stadscentrum is een schot in de roos, als het ware een product. Het hotel is onze 'Erasmusbrug'. En de rotte plekken in de stad moeten worden opgelost, bijvoorbeeld entree Assendelft. De gemêleerdheid is volgens Mark Könst ook een product. Vroeger was er veel ondernemerschap. 'Geef het kleine ondernemerschap de ruimte om te kunnen groeien, rommelig is goed. Dit gebeurt niet als een gebied in één keer monofunctioneel wordt ingericht'. Volgens Eduard Dirkwager is die kakofonie ook een kracht, daarnaast is het ook heel modern. Hij is dan ook blij met initiatieven als de Bedrijvige Bij.

Joke Bosch stelde vervolgens de vraag wat er nog mist in het Zaanse DNA? Lonneke Koolman zou willen dat er meer aan de rand van de natuurgebieden kan worden gebouwd. Volgens Eduard Dirkwager zijn er altijd redenen om iets niet te doen, maar belangrijk is dat er kansen gecreëerd worden. Wel is de Zaanstreek de laatste decennia steeds meer gaan uitdijen, i.p.v. het hanteren van de lineaire bebouwingsrichting langs de Zaan en de lintdorpen.

Na de Pauze kreeg eerst wethouder **Dennis Straat** het woord. Inmiddels is hij ook van de Zaanstreek gaan houden en zelfs naar verhuisd. Anderhalf jaar geleden, toen hij gevraagd werd als wethouder, kende hij de Zaanstreek voornamelijk van het langsrijden. Hij woonde zelf in Amsterdam en zijn ouders in West-Friesland. De onbekendheid van de Zaanstreek blijft naar zijn idee nog een probleem. Hij deed dan ook de oproep dat tijdens de volgende zomer iedereen minstens één persoon van buiten de Zaanstreek hier gaat rondleiden.

Het Zaanse DNA in beeld gebracht

EXPOSITIE

Wat maakt een buurt/de stad nou zo typerend Zaan's? Is deze identiteit losstaand of de optelsom van het geheel? Wat is zo kenmerkend, het karakter of de ziel van de Zaanstreek? Waar ben je trots op en wat is typisch Zaan's voor jou?

Vervolgens was het tijd voor het tweede onderdeel. De panelleden hadden ieder vanuit hun eigen DNA een favoriete foto uitgekozen. Allereerst de 59-jarige **Piet Keijzer** die hier al zijn hele leven woont. Toen hij in 1974 op vakantie ging, miste hij de geur het meest. De gekozen foto van Bart Leusink van de rokende schoorstenen, genomen vanaf de Julianabrug, illustreert voor hem de geur.

Het tweede panellid, **Isabella de Jong**, is een geboren Amsterdamse. Ze verhuisde als kind naar Zuid-Holland maar voelde zich er nooit thuis. Als directeur van het Kunstcentrum werd haar gevraagd te verhuizen naar de Zaanstreek. De gekozen foto is er één van Frouke Hoekstra. Deze foto typeert de eerste indruk die Isabella de Jong van de Zaanstreek had, als Willy Wonka in de Chocoladefabriek. Hoe kun je daar tussen wonen?

Het laatste panellid is **Hans Kuiper**, die het moeilijk vond om één foto te kiezen. Zaan's DNA is eigenlijk een vreemde term, omdat de Zaanstreek genetisch gemanipuleerd is. Vanuit alle windstreken kwamen de mensen en ideeën: een echte Zaan'kanter is er niet. Hij zelf is ook import, geboren in Oostvoorne, maar woont hier inmiddels alweer 18 jaar. Hij heeft ook weleens een korte periode in Amsterdam gewoond, maar daar kon hij niet aarden. Waarom daar niet en in de Zaanstreek wel? Zaanstad bestaat uit dorpen en hij is een dorpsjongen. Dit is ook onze rijkdom. Zaan's'tad' noemt hij een 'ambtelijke verschrijving'. De foto van Gerda Bakker laat het nieuwe stadhuis in aanbouw zien. Dit is een prachtige hoek van dit 'dorp' gebaseerd op het domineespad. We kijken naar een dorpsgezicht en dat moeten we koesteren. Het DNA van de stad in het dorp. Hans Kuiper merkte ook op dat alledrie de gekozen foto's in de winter genomen zijn 'Een beetje lijden kan geen kwaad!'

Joke Bosch was vervolgens nieuwsgierig of Eduard Dirkzwager, deze beelden opneemt op de site Zaanstreek.nl. Hij denkt het niet, omdat schoorstenen toch afschrikken. Isabella de Jong, twijfelt hierover. Zij heeft immers ook in Almere gekeken voor een huis. De architectuur is mooi, maar geen cultuur. En deze heb je nodig voor een prettig woonklimaat. Die schoorstenen tonen reuring en een bedrijfsleven. Ook Piet Keijzer is het hier niet mee eens. Hij refereert naar Hamburg, waar de mooiste woningen uitzicht hebben op de industrie. Wel moet er dan gekeken worden hoe we om kunnen gaan met de milieuzonering.

Op de vraag wat er nog zou moeten worden toegevoegd aan het DNA, antwoordt Hans Kuiper, 'trots'. Ook volgens wethouder Dennis Straat is het belangrijk dat we trots zijn en dit uitstralen, zodat mensen praten over de Zaanstreek en op z'n minst hier geld komen uitgeven.

De droom van **Els Veenis** zou zijn dat er meer geëxperimenteerd wordt met woningbouw, zoals bouwen zonder regels. Isabella de Jong zou in de Wandelweg (Provinciale weg) wat meer het karakter van de dorpen terug willen zien. Eduard Dirkzwager zou het liefst zien dat bij elk nieuwbouwproject wordt nagedacht of er iets 'Zaan's' in zit. Dit hoeft niet zo letterlijk als het hotel.

Lonneke Koolman zou willen dat er meer geïnvesteerd wordt in de huidige bevolkingsgroepen. **Jacob Reistma** zou graag interessante winkels naar Zaandam halen. Winkels waardoor mensen blijven hangen, niet zoals Loods 5 waar mensen direct weer weg zijn.

Een andere wens kwam van **Ria Steenaart** om de Zaanstreek het groene gebied van de metropoolregio te laten zijn. Eduard Dirkzwager geeft als voorbeeld 't Twiske en het Westenwindpad, waardoor de natuur toegankelijker wordt. De laatste hartenkreet kwam van **Simone Ronchetti**: 'als de bezoekers van de Coentunnel naar Loods 5 rijden, zien ze zoveel lelijks. Dit zouden we moeten aanpakken!'

Aan verschillende personen - vanuit diverse achtergronden -, aan alle Babelbelangstellenden en via een publieke oproep is gevraagd foto's te maken en naar Babel op te sturen om te proberen bovenstaande vragen te beantwoorden. Iedereen kon maximaal 3 foto's insturen, met per foto een korte toelichting waarom zij vonden dat juist hun foto het DNA van de Zaanstreek weergaf. In oktober zijn deze meest treffende en soms verrassende foto's geëxposeerd. Het ging hierbij niet om de mooiste foto, maar om de foto die het meest aansprak. Hier treft u een impressie van enkele ingezonden foto's. Alle foto's zijn (zonder uitleg) nog te zien op de website van Babel.

BabelExpo

Datum: 13 oktober t/m 5 november
Locatie: De Bieb, Westzijde 170a, 1506 EK Zaandam

Aangeleverde foto's door:
Annemijn Leguijt, Bart Leusink, Clara Balke, Conny Scholtes, Elly Spillekom, Erik Schaap, Ewald Antonissen, Roelof Foppen, Gerda Bakker-Visser, Gerrit Bassein, Hugo van der Brugge, Jan Nijkamp, Joke Kok-Koster, Karin Mak-Dickhoff, Karina Timmer, Katrine van Klaveren, Lonneke Koolman, Wim Visser, Mark van Westervoort, Marieke Ros, René Bouwmeester, Simone Ronchetti, Rob Vaessen, Trudi Sennhauser, Edith van Leeuwen, Wim Brinkman, Amber Rijcken, Songul Mutluer, Frouke Hoekstra, Esther Prinsze, Lex Boelhouwer

Vinr.:
Amber Rijcken: 'Musjes als dorpjes ... die doen denken aan de Zaanstreek, allemaal dorpjes dicht tegen elkaar..'

Annemijn Leguijt: 'Japanners aan de Zaan ... de Chinezen en Japanners zijn langzamerhand onderdeel geworden van de Zaanstreek ...'

Simone Ronchetti: 'de sluisen van de Dam, de diversiteit aan gevels met op de achtergrond Saentower. Rommelig maar onmiskenbaar Zaandam!'

- Musical 23, 1507 TS Zaandam
- 075 612 58 85 | 075 670 06 95
- Fax 075 612 54 88
- info@carree-architecten.nl
- www.carree-architecten.nl

Cultuur is eten en drinken.
Al voor € 4 wordt u gevoed.

WORD DONATEUR
JUIST NU!

Het Prins Bernhard Cultuurfonds steunt Stichting Babel.

Beeldende kunst, geschiedenis & letteren, monumentenzorg, muziek & theater en natuurbehoud. Het Prins Bernhard Cultuurfonds zet zich in voor cultuur die u raakt. Al vanaf € 4 per maand sluit u zich aan. Ga naar www.cultuurfonds.nl.

aranea Grafimedia
WWW.ARANEAGRAFIMEDIA.COM

SCANNEN		DIGITALISEREN ARCHIEVEN GROOT- EN KLEINFORMAAT	DRUKKEN		RECLAMEDRUKWERK HUISSTIJLEN FLYERS
PRINTEN		GEPERSONALISEERD PRINTEN KOPIËREN MAILINGEN	PLOTTEN		GROOTFORMAAT POSTERS BOUWTEKENINGEN
WEB2PRINT		ONLINE JE EIGEN PRODUCTEN BESTELLEN	SIGN		ROLL-UP SYSTEMEN CANVAS DOEKEN RECLAMEBORDEN

RONDE TOCHT 10 • POSTBUS 2240 • 1500 GE ZAANDAM
TEL (075) 616 66 16 • REPRO@ARANEABV.COM

Het Nieuwe Rijksmuseum

FILMVOORSTELLING
MET NAGESPREK

Oeke Hoogendijk filmde tussen 2003 tot 2007 de perikelen rond de tergend trage verbouwing van het Rijksmuseum. Eind 2003 gaat het hoofdgebouw van het Amsterdamse Rijksmuseum dicht om, in de woorden van directeur Ronald de Leeuw, het 'mooist denkbare kunstmuseum' te worden. De Spaanse architecten Cruz en Ortiz tekenden voor een groots ontwerp: een gemoderniseerd gebouw met een baanbrekend museaal concept dat in 2008 zijn deuren moest gaan openen.

BabelCinema

Datum: 7 november 2011
Locatie: Filmtheater de Fabriek, Zaandam
Opkomst: 43 bezoekers

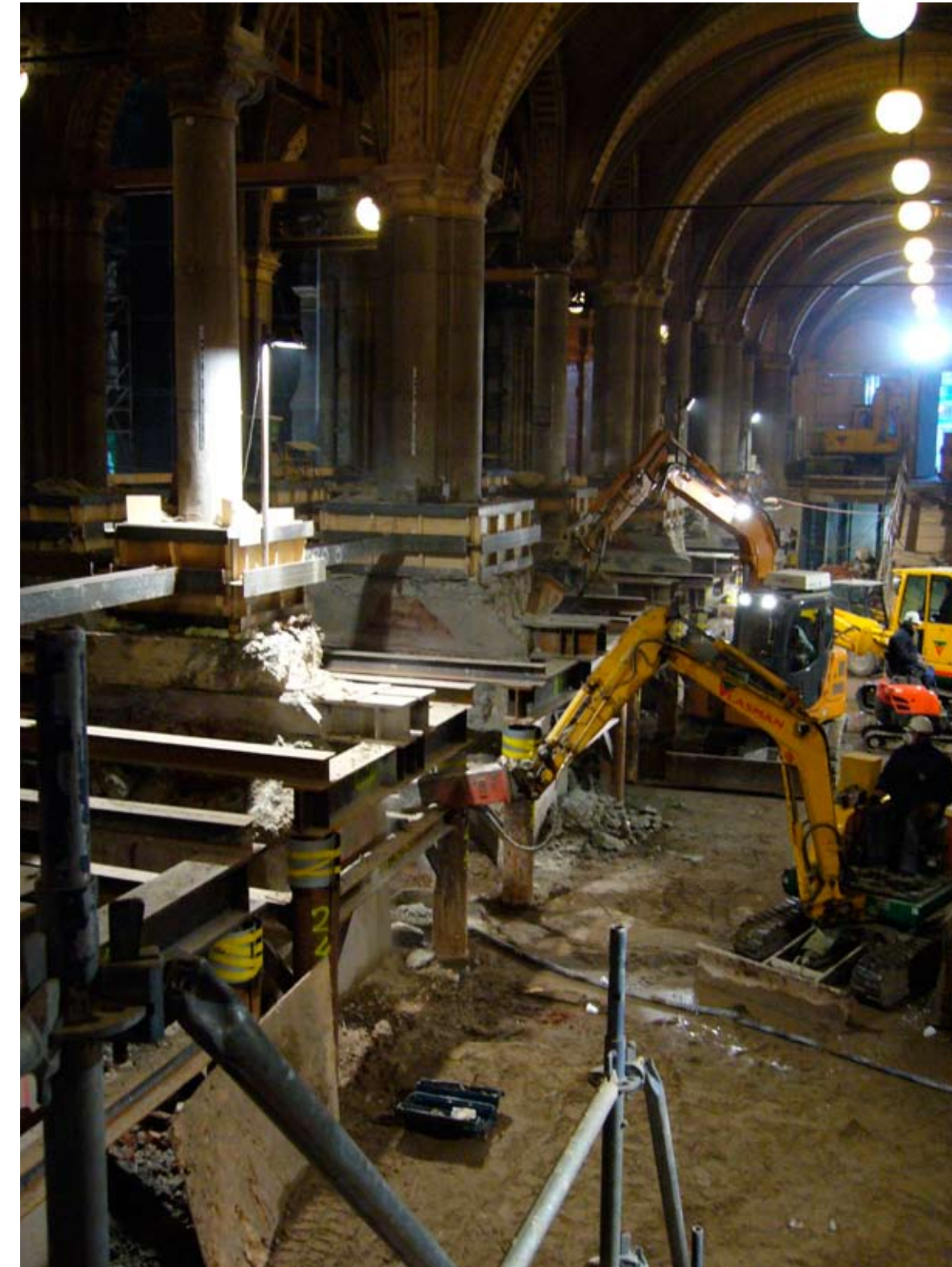
Documentaire uit 2008 van filmmaker Oeke Hoogendijk
Nagesprek met alle bezoekers

De beelden van de eerste vier jaar van Nederlands grootste culturele operatie leidden ons langs verbrokkelde muren, onluisterde architecten, boze fietsers, een genadeloze kunstselectie in het depot en de liefdevolle restauratie van een 16de-eeuws schuttersstuk. Reusachtige stalen klauwen vermorzelen de muren van de internationaal befaamde schatkamer van de Nederlandse kunst. Uit het puin van het oude museum zal en moet een schitterend nieuw museum verrijzen! Maar vanaf het begin wordt het project geplaagd door tegenstand van onder andere het stadsdeel, de fietsersbond en de welstandscommissie. Directeur Ronald de Leeuw ergert zich aan het kleine denken dat zijn grootse project dwarsboomt: 'Alles wordt gereduceerd tot een voor alle mensen begrijpelijk iets, namelijk een fiets.'

Ook de architecten zien het ene na het andere ontwerp sneuvelen en uitdraaien op compromissen. 'This is not democracy, this is a perversion of democracy,' zegt één van hen als de fietsersbond zich met succes verzet tegen de geplande ingang onder het museum. De tergend langzame besluitvorming en de aldoor weer uitgestelde openingsdatum leidden uiteindelijk tot het vertrek van Ronald de Leeuw. Als ten slotte zelfs de aanbesteding mislukt, wordt in Den Haag een schuldige aangewezen.

Hoogendijk schetste mooie portretten van met name de beheerder van het bouwterrein, betrokken conservatoren, de bouwmeester, de restaurateurs en de Spaanse architecten, die telkens hun trots moeten inslikken. De film bood niet alleen een verhelderend blik op een historisch uit de hand gelopen verbouwing, maar tevens een onluisterende inkt op de Nederlandse compromiscultuur en besluitvormingsprocedures.

Helaas is de aangekondigde lezing over de context van alle problemen rondom het bouwproces bij het Rijksmuseum komen te vervallen. Geen enkele benaderde mogelijke gastspreker vond een rol voor extra uitleg van hen bij deze BabelCinema voorstelling de moeite waard. Wel vond na de film een boeiend gesprek met de bezoekers plaats rondom de perikelen van de ontwikkelingen van bijvoorbeeld het Hembbrugterrein en de Verkadefabriek in Zaandam, die in het niets vallen t.o.v. de in deze film zichtbaar (en haast voelbaar) gemaakte problematiek. De algehele verbazing van hen over het nog steeds voortdurende moeizame bouwproces van het Rijksmuseum voerde vooral de hoofdtoon in dit nagesprek. Ieder was behoorlijk onder de indruk van de documentaire. Natuurlijk wisten zij wel dat de verbouwing veel vertraging had opgelopen en ook de redenen hiervan, maar de prachtige beelden waren heel indringend en indrukwekkend. Het is/was toch onbegrijpelijk dat de afronding van de verbouwing hierdoor t/m 2008 al zo lang op zich liet wachten, zeker met de wetenschap van nu dat dit pas 4 jaar later zal gaan plaatsvinden! Als de verbouwing eindelijk gereed zal zijn - op dit moment lijkt het Rijksmuseum in 2013 haar deuren weer volledig open te stellen - zal filmmaakster Oeke Hoogendijk een vervolg gaan presenteren op deze documentaire.

Minder misdaad in de Zaanstreek dankzij het Veiligheidshuis?

INTERVIEW

Een Veiligheidshuis is een netwerk van instellingen die zich op een of andere manier richten op het voorkomen of bestrijden van criminaliteit en overlast of de zorg voor daders of slachtoffers. Samenwerkende organisaties zijn het Openbaar Ministerie, de politie, de Raad voor de kindbescherming, de reclassering en ook gemeenten en de zorg- en welzijnssector, zoals bureau HALT, bureau slachtofferhulp, verslavingszorg, bureau Jeugdzorg, de Geestelijke Gezondheidszorg en jongerenwerk. Nederland kent inmiddels ongeveer veertig Veiligheidshuizen (zie www.veiligheidshuizen.nl).

BabelSalon

Datum: 15 november 2011
Locatie: La Brèche Wormerveer
Opkomst: 18 belangstellenden

Piet Bakker in gesprek met Maura Timmer, ketenmanager Veiligheidshuis Zaanstreek-Waterland

Sinds 1 januari 2010 heeft de veiligheidsregio Zaanstreek-Waterland ook een Veiligheidshuis, gevestigd in Purmerend. Mevrouw Maura Timmer is daar ketenmanager. In de Babel Salon werd zij geïnterviewd door dr. Piet Bakker, lector Cross Media van de Hogeschool Utrecht. Zij werd gesecondeerd door twee collega's betrokken bij het Veiligheidshuis namelijk Henk Kooij van de politie Zaanstreek-Waterland en Wimkees Kranendonk van de gemeente Zaanstad.

Het Veiligheidshuis Zaanstreek-Waterland, dat nog weinig bekendheid geniet bij de bevolking, heeft twee personeelsleden, de ketenmanager en een administratieve kracht en de totale kosten zijn per jaar begroot op € 200.000. De medewerkers uit de samenwerkende instellingen staan op de begroting van hun eigen organisaties. Mevrouw Timmer coördineert de werkzaamheden van deze medewerkers, en een stuurgroep Veiligheidshuis, onder voorzitterschap van de burgemeester van Edam-Volendam is namens het Regionaal College verantwoordelijk voor de aansturing en ontwikkeling van het Veiligheidshuis.

De aandacht gaat uit naar veelplegers, jongeren en naar thuisgeweld. Overlast behoort tot de probleemgebieden van het Veiligheidshuis maar, hoe hinderlijk ook, het is meestal een openbare orde probleem en het Veiligheidshuis richt zich vooral op plegers van strafbare feiten. Soms valt een overlastzaak te herformuleren in een strafzaak. Naast de strafrechtelijke aanpak van (zeer actieve) veelplegers neem de nazorg van ex-gedetineerden/gestraften tijd in beslag. Vooral de politie en de gemeenten dragen zaken aan. Alle jongeren verdacht van een misdaad komen in het Veiligheidshuis terecht, in levenden lijve of als dossier, en zij vormen 75% van de werklust. Een kleine groep bekijkt iedere afzonderlijke zaak waarna plannen worden gesmeed en contacten gelegd.

Onder jongeren valt nog succes te behalen, mogelijk niet bij degenen die van het pad zijn geraakt, maar wel bij hun jongere broertjes en ouders worden aangesproken en gewezen op hun verantwoordelijkheid. Voordelen van de netwerkaanpak in het Veiligheidshuis zijn de korte lijnen en het vertrouwen tussen de samenwerkende instellingen waardoor er in enkele dagen of weken een plan van aanpak ligt, toegesneden op de persoon en zijn situatie. Alle beschikbare informatie over de betrokkene komt bij elkaar en de voortgang van de zaak wordt zo bespoedigd. De strafreis voor een volgend te verwachten strafbaar feit kan in het dossier van een (zeer actieve) veelpleger worden voorbereid waarna die volgende zaak sneller dan voorheen voor de rechter komt, en hoe sneller de straf hoe effectiever die is. In verband met thuisgeweld is naar alle tijdelijke huisverboden gekeken. Bij dit soort misdrijven is het doel de sanctie onmiddellijk te laten aansluiten op de afloop van een huisverbod, een zogenaamd sepot onder voorwaarden is hiervan een voorbeeld. De moeilijkheid bij thuisgeweld is de bewijsvoering, immers het is meestal het woord van slechts één tegenover dat van slechts één ander. Aangiften komen vrijwel niet voor of worden ingetrokken, terwijl er veel meer gevallen bekend zijn. In ernstiger zaken wordt wel een ambtshalve vervolging ingesteld.

De nazorg van gedetineerden is een taak van de gemeente die het afgelopen jaar alle 214 ex-gedetineerden in kaart heeft gebracht en klaar staat de opvang en dergelijke, samen met de reclassering, te regelen. Voor het Veiligheidshuis is de kennis onmisbaar die gemeenten hebben over de probleemgevallen, en de samenwerking in het Veiligheidshuis werpt hier haar vruchten af. In dit verband bemoeit het Veiligheidshuis zich met wat het noemt 'taai vraagstukken', dat zijn de mensen die zich onttrekken aan de hulp en steun van de zorginstellingen, zich verwaarlozen en vaak voor overlast zorgen. Juist bij die 'taai vraagstukken' boekt het Veiligheidshuis succes waar justitie of de zorginstellingen faalden met hun reguliere inzet.

Resultaten kan het Veiligheidshuis nog niet in cijfers uitdrukken, ook al zegt het te koersen op een vermindering van de recidive met twintig procent, maar kwalitatief is zeker winst geboekt in de afgelopen anderhalve jaar.

De waarde van Het Zaanse DNA

DISCUSSIE

Een discussie ditmaal in de sfeer van een Lagerhuisdebat als slot van de zoektocht naar het Zaanse DNA. Van de bezoekers werd deze avond - meer dan anders - een actieve deelname verwacht. Want dragen wij niet allemaal een beetje Zaanse DNA met ons mee?

BabelSlotDebat

Datum: 14 december 2011

Locatie: Doopsgezinde Vermaning, Wormerveer

Opkomst: circa 60 bezoekers

Jury: Ellen Holleman, beeldend kunstenaar en partner bij Islant atelier voor Stedebouw, Erik Schaap, is mede-auteur van het boekje 'Pluut!' over de ziel en zaligheid van (de bewoners) van de Zaanstreek, en o.a. ook Zaanse publicist, o.a. over de 2e wereldoorlog) en ex-raadslid

Met medewerking van:

Bas Husslage, o.a. stadsdichter en eigenaar tekstbureau Wordenschat, Heleen Snuverink van Lenafilm, Vincent Palmboom en vooral alle bezoekers.

Discussieleider: Stefan Wijers, dagvoorzitter, gespreksleider en moderator

Vanuit de regenachtige kou de saamhorige en knusse sfeer van de voormalige kerk in, werd iedereen welkom geheten met orgelmuziek van Vincent Palmboom. Bij het zoeken naar een plaatsje keken de bezoekers wat weifelend om zich heen, aan welke kant moesten ze gaan zitten? De bordjes 'eens' en 'oneens' waren alles behalve neutraal. Door discussieleider Stefan Wijers werden ze gerustgesteld dat het niet uitmaakte, als de eerste rij maar vol kwam.

Na een korte ronde langs de bezoekers over het thema Zaanse DNA, kwamen fysieke kenmerken voorbij als: open veenweidegebieden, lintbebouwing afwisseling wonen en werken, slagenlandschap, contrasten, chaos, nabijheid van het landschap. Maar ook de mentaliteit van de Zaankanters werd benoemd: kritische blik, trots onder een dikke laag onverschilligheid, werkmentaliteit, doeners, recalcitrant. En belangrijk om te weten: Zeg een Zaankanter nooit dat hij iets moet, maar vraag of hij in de gelegenheid is om..... En dan nog de zangerige spraak. Stefan Wijers vroeg de bezoekers wie er Zaanse sprak. Dat er slechts enkele handen de lucht ingingen, bleek gezien de uitspraken later op de avond, ongegrond. Na de introductie van de jury, was het toch echt tijd om 'een partijtje te gaan lullen'.

De eerste stelling: **Floriade 2022 op het Guisveld**, bracht wat opschudding in de zaal. Want wat bleek: er mocht niet overgestoken worden naar de eens of oneens kant. Deze ronde ging het om een goed debat en daarin moesten argumenten bedacht kunnen worden ongeacht de persoonlijke mening. Dit bracht interessante gedachten aan het licht, waarbij vooral de eens-kant het debatteren goed afging. 'Het Guisveld gaat vroeg of laat toch verloren, want het is ontzettend duur om dit open landschap te behouden. Zeker nu Staatsbosbeheer gekort wordt. Dan liever met een duurzaam, afbreekbaar project als deze. Een prachtige plek voor architectuur in de kom van Wormerveer. En na de Floriade zou het een soort Twiske kunnen worden. De gemeente verkocht het Guisveld ooit voor 1 euro, wegens een rondzwemmende opdracht'. Cynisch gevolgd door de woorden: 'Floriade zou prima passen bij de andere projecten van afgelopen jaren.'

De tegenstanders zien zo'n 'aangeharkt' natuurgebied niet zitten: 'Zijn er al te veel van. Laten ze dat maar doen in de kop van Noord-Holland' 'En wat is het Guisveld nu helemaal? Dikwater, dus tulpen (zoals op de futuristische beamer-afbeelding), is helemaal niet mogelijk. Dan zou je er een zandlaag op moeten storten. Maar als het unieke slagenlandschap wordt omgespit komt het nooit meer terug. Als we het DNA zo snel mogelijk naar de klote willen helpen dan moeten we dit doen! Elk grote stad heeft een groen hart, dit is die van ons.'

Maar hoe kun je dit gebied koesteren als het niet tastbaar is? Mooi zo'n doorkijkje, maar je wilt het liever ervaren. Nu is het alleen toegankelijk als het vriest of met een bootje. Voor het toerisme en de economie zou het volgens sommigen goed zijn. Maar andere hebben zo hun bedenkingen of zandopspuiting geld gaat opleveren. Het slagenlandschap is uniek, van monumentale waarde. Wel moet het goed onderhouden worden, vandaar het beheersplan. De aanleg van een wandelpad langs het spoor moet zorgen voor een betere toegankelijkheid. Vanuit het 'neutrale' bankje wordt een argument ingezet, dat zowel als voor als tegen kan worden ingezet. 'Het verhoogt het Eftelinggehalte'.

Na een eerste debatronde werd de jury gepeild. Ellen Hollenman constateerde een proactief eens en een reactief oneens. Ondanks dat de mensen het aan de eens-zijde vaak niet eens waren met hun stelling ging het hun beter af dan de oneens-zijde, die duidelijk even op gang moesten komen. Erik Schaap viel het op dat er veel kennis in huis was en dat er op twee manieren werd gereageerd, aan de oneens-zijde met emotie en aan de eens-zijde met verstand.

De tweede stelling was: **Weg met de welstand**. Stiekem werd er al wat overgestoken, maar ook deze ronde was dat nog niet de bedoeling. Een algemene indruk, aan zowel de eens- als oneens-zijde: het is in de Zaanstreek ook met de welstand een chaos. 'B&W kan welstand zelfs naast zich neerleggen, dus wat heeft het voor zin. En grote architectenbureaus lullen de welstand toch makkelijk om. Dus weg met de welstand!' Aan de eens-zijde werd er wel gesproken

over kaders die moeten worden geschept. 'De welstand is een soort van schoolmeester, altijd te laat, dus die kaders moeten vooraf zichtbaar zijn'. 'In 1600-1700 toen de Zaanstreek ontstond was er ook geen welstand. Mensen zijn in staat het zelf te doen. En de welstand zou de creativiteit wegnemen. Laten we eens een experiment uitvoeren met een welstandvrij gebied'.

De voorstanders van de welstand gaven aan dat het belangrijk was het karakter van een gebied te omschrijven, anders nemen architecten iets uit hun kaartenbak en krijg je fantasieloze wijken. 'Het moet passend zijn in de omgeving. Deze discussie wordt gevoerd binnen welstand en het gaat daar niet over mooi of lelijk. Door de diversiteit, blijkt juist dat de welstand zijn werk goed heeft gedaan. Er zijn momenteel te veel regels, vertrutting. Hierdoor weten de ambtenaren ook niet meer wat ze ermee aan moeten. Het is belangrijk om een consistent welstandsbeleid te voeren. Er moeten nieuwe kaders worden gesteld. Maar niet zo uit de hand laten lopen dat er Belgische toestanden ontstaan'.

Stadsdichter Bas Husslage had live de eerste twee ronden vastgelegd met de gedichten 'Zaans DNA' en 'Welstand' en las deze voor. De jury zag na de tweede ronde dat het toneelstuk eraf was en dat het publiek meer hun eigen mening durfde te geven: dat beter past bij, 'de gezagsgetrouwe anarchisten'. En deze ronde was oneens volmondiger dan eens.

Na een korte pauze was de laatste stelling: **Meer rijken is goed voor stad en wijken**. Deze ronde mocht er wel van plaats gewisseld worden. Met het gevolg dat de meerderheid aan de eens-zijde ging zitten. Om de jury nog meer te imponeren vroeg de discussieleider om te gaan staan alvorens te spreken.

De Zaanstreek doet het slecht binnen de metropoolregio. Hoofddorp, Diemen en Almere worden verkozen boven deze regio. Hoe is dat mogelijk? Zij hebben geen erfgoed. 'Het is belangrijk dat de hoger opgeleiden worden vastgehouden of terugkomen. Dat is goed voor de voorzieningen en het winkelbestand in de stad. En dit is ook goed voor de mensen met een lager inkomen'. Poelenburg wordt besproken, waar door de crisis de vernieuwing is stil komen te staan en waar nu enkel nog gerenoveerd wordt. 'Hierdoor wordt het meer en meer een afvalputje', aldus de eens-zijde. 'De bevolkings-samenstelling is scheef getrokken'.

Vanuit de oneens-zijde werd geroepen dat de overzijde 'zijn schapjes zeker op het droge heeft'. De Zaanstreek is een arbeidersgebied, altijd geweest. Vroeger waren de lonen laag en ondanks alle pogingen zijn deze nog altijd laag. Het zal niet werken, het is 'tegen de natuur van het bestaande'. Mensen winkelen op de verkeerde plekken. Het gebied moet weer aantrekkelijk worden voor mensen van buitenaf. Ze moeten hier hun geld gaan spenderen.

Daarom is het belangrijk dat de Primark en ook de Ikea naar Zaandam komen. Deze winkels zijn goedkoop en daardoor ook goed voor zowel de inwoners van binnen als buiten Zaanstad. 'Het aantrekken van rijkere is een proces van een lange adem. Maar als je niet wilt, gebeurt het ook niet, dus we moeten het gewoon doen. En dat begint bij de mensen die er zijn te behouden. Hier voorzieningen en woningen voor creëren', aldus de eens-zijde.

Vanuit de oneens-zijde werd er politiek gereageerd. Dat de tegenstellingen groter worden als er rijken worden aange-trokken. Het is volgens hen interessanter om te investeren in de middengroep, met bijvoorbeeld scholing om de eigen

bevolking op een hoger plan te brengen. Bij deze stelling was het ook interessant om naar onszelf te kijken. Wie zijn vader was er geen arbeider? Door middel van scholing zijn wij op een hoger niveau gekomen. Maar ook de beginvraag van de discussieleider - wie er import-Zaankanter was - werd door veel mensen beaamd. Hoe zijn wij hier zelf komen wonen? En vroeger woonden de rijken en armen in de Zaanstreek gewoon door elkaar, dus dat kan best. Later was er pas de trek naar andere streken als Aerdenhout en 't Gooi.

Met de laatste stelling was er een einde gekomen aan de avond. Er waren veel positieve reacties uit de zaal over het Lagerhuisdebat: opiniërend, inspirerend, enerverend, gezellig, maar ook schokkerend, dat we het hebben over lage inkomensgroepen als afvalputjes. De jury vond dat er met veel humor was gedebatteerd. Bij de keuze van de vier beste debaters werd gelet op creativiteit, de onderbouwing, het durven veranderen, consistentie en logisch redeneren. Op de vierde plaats **Elly Lissenberg** vanwege haar eloquentie. De derde plaats was voor **Rob Lust**, een echte Zaankanter die geprezen werd om zijn nuance en humor. De tweede plek was voor Wethouder **Olthof** vanwege zijn dappere, niet altijd politiekcorrecte standpunten. De beste debater was **Bas Liesker**, architect bij Heren 5. Hij was een goede luisteraar met uitstekende argumenten. Ook durfde hij van gedachten te veranderen, aldus de juryleden.

De discussie naar Zaans DNA is nooit afgelopen en maar goed ook, maar ook deze avond heeft weer een steentje bijgedragen in de zoektocht. Het werd door Bas Husslage afgesloten met vier gedichten:

Zaans DNA

Waar vind je nog
in deze tijd,
van haast en nieuwigheid
zo'n sterke eigenheid?
Langs de Zaan!
Zo blijkt zoetjesaan
bij een 'partijtje lullen'.

Aanpakkers zijn we,
Rotterdamers zelfs.
Maar bij het Guisveld
botsen DNA en dadendrang.
Trilveen, buigend riet,
zijn we soms bang?
Geld lonkt, door
toeristenstromen.
Nee, nee, nee, plattrappers
mogen hier niet komen.

Welstand

Harmonie gewenst?
De goedjaarseindjes
mogen al niet meer.
En zo is er veel
meer zeer.
Handhaven op
het klompenhok!
Weg met die welstand,
het is toch al een zooi.
Dat is het Zaans DNA,
dat vinden we mooi!

Zaanse strijkstok

Nu 't afvalputje van Amsterdam?
Meer rijken, zet zoden
aan de Zaanse dijken.
Er is wel geld,
maar dat wordt elders
uitgegeven.
Het blijft niet aan
de Zaanse strijkstok kleven.
Bouw mooie huzien,
ga zo voort.
Men trekt hier vanzelf heen,
van Zuid tot Noord.
Of niet?
Statistisch kwijnen we weg,
maar let op wat ik zeg:
straks zijn we het overloopgebied
van modaal Amsterdam.

Uitgesproken!

Debiele vrouwen,
uit de broek geknokt.
Doorkijkjes houden.
Koppig in het open veld.
Armoeige paadjes,
kort en klein geslagen.
De welstand platgeluld.
Hoppekee, De Zaan
met Efteling gevuld!!

Apple is ooit
in een oude
garage begonnen.
Eens kijken wat
er uit deze komt.

YMERE TOERT VOORMALIGE GARAGE NOTWEG OM IN EEN CREATIEVE HOTSPOT.
Ymere investeert veel in de ontwikkeling van maatschappelijk vastgoed en de creatie van ontmoetingsplekken die een bijdrage leveren aan de levendigheid en aantrekkelijkheid van wijken. Zo hebben we samen met de gemeente Amsterdam recent een nieuwe tijdelijke creatieve hotspot gerealiseerd in de voormalige autogarage aan de Notweg in Amsterdam Osdorp. Uiteenlopende creatieve bedrijven en organisaties komen hier samen om te werken aan projecten, producten en activiteiten. Deze bruisende ontmoetingsplek biedt ruimte voor talent en geeft een positieve impuls aan de buurt. Nog meer van die impulsen vindt u op www.ymere.nl

Ymere wonen, leven, groeien

AFVALZORG

- Verantwoorde afvalverwerking
- Beheer en exploitatie stortlocaties
- Monitoring en nazorg voormalige stortplaatsen en bodemsaneringslocaties
- Maken nieuwe, veilige landschappen uit afvalstoffen
- WWW.AFVALZORG.NL

Timmerfabriek Visser
TRAPPEN, DEUREN, RAMEN EN KOZIJNEN,
LIJSTWERK, HOUTCONSTRUCTIES,
BETIMMERINGEN EN RESTAURATIEWERK

Visser Hraam

**Stimuleringsfonds
voor Architectuur**

**the Netherlands
Architecture Fund**

Assendelft 'n beste bouwer

van der gragt

DYNAMITE

Studio Scarpa jan@studio-scarpa.nl | www.studio-scarpa.nl

krk.nl **Kuijs Reinder Kakes** NVM
Méér dan makelaars

world leader in silos

Jansens & Dieperink

wormerwonen

Papiermakerstraat 1
1531 NA Wormer
t. (075) 642 64 21
f. (075) 642 68 46
info@wormerwonen.nl
www.wormerwonen.nl

Colofon Babel 2011

BABEL

2011

Programmaraad en organisatie:

Kernleden programmaraad

Pieter Brand,	industriële ontwerper
Nanine Carree,	architect
Paul Carree,	architect
Albert Groothuizen,	zelfstandige in projectmanagement
Lean van 't Hooft,	beleidsadviseur Kunst en Cultuur
Ron Kiburg,	volkshuisvester
Wim Klaassen,	architect
Cees Kruit,	architect
Ellie Lissenberg,	emerita hoogleraar criminologie UvA
Ishak Önen,	architect
Marga Palmboom,	organisatie begeleiding
Marieke Ros,	senior beleidsadviseur
Eva Stache,	architect
Hans Staller,	strategisch beleidsadviseur sector beleidsontwikkeling
Ria Steenaart,	voormalig directeur Dienst Stadsontwikkeling, Milieu en Beheer
Gerrit Teders,	stedenbouwkundige
Nicolette Zwart,	secretariële ondersteuning

Ondersteunende leden programmaraad

Carlos Beira,	architect
Jaap Franse,	emeritus hoogleraar experimentele natuurkunde voormalig rector magnificus UvA
Katrine van Klaveren,	beeldend kunstenaar/ voorzitter Tengel
Saša Radenovic,	architect
Jan Schoen,	visueel vormgever
Heleen Snuverink,	filmaakster
Jouke van der Werf,	architectuurhistoricus

Bestuur:

Voorzitter:

Gerrit Teders, stedenbouwkundige

Secretaris:

Ria Steenaart, voormalig directeur Dienst Stadsontwikkeling, Milieu en Beheer

Penningmeester:

Wimkees Sap, boekhouder

Algemene leden bestuur:

Joke Bosch interim cultureel manager
Paul Carree, architect
Ted van Galen, stedenbouwkundige/
supervisor
Cees Kruit, architect
Evert Nagtegaal, advocaat

Comité van aanbeveling:

Henry Meijdam, o.a. voorzitter VROM raad & First in Food, directeur Curnet
Sjoerd Soeters, architect en o.a. supervisor Inverdan
Jeroen Olthof, Wethouder Gemeente Zaanstad
Peter Tange, burgemeester Wormerland
Fred van Dam, directeur Rabobank Zaanstreek
Nico Vanderveen, notaris

© 2012 Uitgave Stichting Babel,
Musical 23 1507 TS Zaandam
Tel. 075 – 670 06 95 Fax 075 – 612 54 88

Teksten:

Marieke Ros, Eva Stache, Wim Klaassen, Ellie Lissenberg, Ria Steenaart, Nanine Carree, Jaap Franse, Nicolette Zwart, Albert Groothuizen, Lean van 't Hooft en Marga Palmboom

Fotografie:

Marga Palmboom, Ron Kiburg, Jaap Franse, Ellie Oomen, Wim Klaassen, Ria Steenaart en Nicolette Zwart

Vormgeving en samenstelling:

Jan Schoen - Studio Scarpa
Eindredactie: Marga Palmboom
Drukkerwerk: Aranea Grafimedia.

De activiteiten in 2011 zijn mede mogelijk gemaakt dankzij subsidies van het Stimuleringsfonds voor Architectuur, de Gemeente Zaanstad en het Prins Bernhard Cultuurfonds. Naast onze vaste hoofdsponsors, Parteon, Rabobank Zaanstreek, zijn speciale sponsorbijdragen voor de discussiebijeenkomsten en de Dag van de Architectuur gegeven door respectievelijk Eigen Haard en HSB Volendam en de BNA kring Alkmaar.

Een volledig overzicht met de namen van al onze sponsors en vrienden is achterin dit verslag te vinden.

